

ORGANISATIE VAN HET S.V.O.-APPARAAT

- 9.1 Bestuur
- 9.2 Bureau
- 9.3 Commissies/Werkgroepen

BESTUUR (per 31 december 1975)

Dr. J.G.H. Tans, voorzitter
Voorzitter Commissie Voorbereiding Medische Faculteit Maastricht

Prof.dr. L. de Klerk, ondervoorzitter
Hoogleraar Rijksuniversiteit Leiden

Prof.dr. H.A. Becker
Hoogleraar Rijksuniversiteit Utrecht

Prof.dr. G. Brenninkmeijer
Hoogleraar Katholieke Universiteit Nijmegen

Dr. H.G. van den Doel
Christelijk Pedagogisch Studiecentrum Hoevelaken

Prof.dr. S.D. Fokkema
Hoogleraar Vrije Universiteit Amsterdam

Prof.dr. L. van Gelder
Hoogleraar Rijksuniversiteit Groningen

Prof.dr. C.F. van Parreren
Hoogleraar Rijksuniversiteit Utrecht [⊗])

Ir. P. van der Schans
Ministerie van Landbouw en Visserij

Dr. G. Stellinga
Directeur Lerarenopleiding Voortgezet Onderwijs Ubbo Emmius,
Groningen en Leeuwarden

Dr. P.G. Swanborn
Sociologisch Instituut Rijksuniversiteit Utrecht [⊗])

Prof.dr. E. Velema
Hoogleraar Katholieke Universiteit Nijmegen

Dr. W. Voster
Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen [⊗])

Drs. C.J.M.H. Souren, secretaris-penningmeester

[⊗]) Vanaf oktober 1975

[⊗]) Vanaf november 1975

BUREAU

Bij de jaarwisseling '75-'76 was het bureau samengesteld als volgt:

Directie

Drs. C.J.M.H. Souren directeur

Secretariaat

Mevr. M. Lindgreen	directie-assistente
Mej. L.A.M. Gommers	administratief medewerkster
Mevr. A.M. Kuin	administratief medewerkster
Mevr. H. Foppe-Horn	adm. medewerkster part time
Mej. G.A. Eysbach	administratief medewerkster
Mevr. Y.L.G. Kolf	telefoniste/adm. medewerkster

Afdeling Projectenbeheer

Drs. J. Haantjes	hoofd
Drs. M.H.J.J. Vissers	wetensch. medewerker
Drs. A.J. Buster	wetensch. medewerker
Drs. W.J.M. van Esch	wetensch. medewerker
Mej. B.J.W. Schamhardt	wetensch. assistente
C. Buis	assistent
Mevr. C. van den Broeke-Klauj	administratief medewerkster
Mej. I. van der Winkel	administratief medewerkster
Mej. F. Mertens	administratief medewerkster

Afdeling Programmering

Drs. D. Mentink	hoofd
Drs. G.B. Kosse	wetensch. medewerker
Drs. Th. W. Scholten	wetensch. medewerker
Mevr. M.J.G. Koelenij-Kortekas	administratief medewerkster

Dienst Financiële administratie

W.D.M. van Rijn	wnd. hoofd
J. Meijer	fin. medewerker
J. Koese	boekhouder
H. van Zon	assistent

Dienst Informatie Documentatie

Mej. A.W. van Lanschot Hubrecht	wnd. hoofd
Mevr. W.S. van Asperen-Fafié	bibl. assistente part time
Mej. T. Komen	administratief medewerkster

C.J. Huijbers
Mej. Z. Emming

huismeester
huishoudelijke hulp

Stichting voor Onderzoek van het Onderwijs

Gevestigd: 's-Gravenhage, Jan van Nassaustraaf 19,
Postbus 9501
Telefoon: 070 - 26 26 01
Postgiro: 698073

COMMISSIES (Per 31 december 1975)

Commissie Documentatie Onderwijs-Research (C.D.O.R.)

Mevr. drs. H.P. Hogeweg-de Haart, voorzitter
Mevr. A.P. Timman-de Leeuw
Dr. P. van den Broek
Dr. J. Heene
Drs. W.M. Kastelein
Drs. J.F. Leuven
Drs. J.K. Oosthoek
W.F. de Regt
Drs. C.J.M.H. Souren
Mej. A.W. van Lanschot Hubrecht, secretaris

Contactgroep Informatiebulletin O-vier

Drs. C.J.M.H. Souren, voorzitter
Drs. P. Buis
J.H. Geselschap
Drs. W.G. van Velzen
Drs. B. Wildeboer
Dr. P. van den Broek (waarnemer)
Mej. A.W. van Lanschot Hubrecht, secretaris

Nationale Stuurgroep I.M.T.E.C.

Dr. D. Kallen, voorzitter
Dr. C.M. Geerars
Drs. H.K.F. Kaldenbach
Drs. Chr. Schrijner
Drs. C.J.M.H. Souren
Dr. W. Voster
Secretariaat: S.V.O.-bureau

Institutenoverleg

Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie, Amsterdam
Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch, Amsterdam
Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden, Groningen
Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde van de Rijksuniversiteit Leiden
Instituut voor Toegepaste Sociologie, Nijmegen
Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch, Nijmegen
Vakgroep Onderwijskunde van de Katholieke Universiteit Nijmegen
Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen, Utrecht
S.V.O.-bureau
Voorzitter: drs. C.J.M.H. Souren
Secretariaat: S.V.O.-bureau

10

PUBLIKATIES

- 10.1 S.V.O.-publicaties
- 10.2 Gepubliceerde modellen, handleidingen, toetsen enz., voortgekomen uit door S.V.O. gesubsidieerde projecten of door S.V.O. gesubsidieerd.

10.1. S.V.O.-publicaties

S.V.O.-Gids (1966/1968) 1/3e druk

Handleiding voor aanvragers en gebruikers van subsidie (concept 1971)

Jaarverslagen 1966/1975

De situatie van de Onderwijsresearch in Nederland 1966(1967)

Het onderwijs over het onderwijs; Verslag van een enquête over onderwijsproblemen (1967)

Opstaan tegen het zittenblijven, K. Doornbos (1966) 1/7e druk

Onderzoek en Onderwijsbeleid; Verslag van een Studiedag gehouden op 3 september 1970 te Oegstgeest onder auspiciën van het "Aktiecomité Onderwijsresearch" (1971)

Curriculum Research and Development; Verslag van een Workshop, gehouden in december 1970 te Vierhouten (1973)

Educational Research in the Netherlands, September 1970 - September 1972 (1974)

Informatiebulletin 0-vier (Jrg. 1971 t/m 1975)

Literatuurdocumentatie Onderwijsresearch (1969 t/m 1975)

Financiering van onderzoek van het onderwijs (mei 1975)

- 10.2. Gepubliceerde modellen, handleidingen, toetsen enz., voortgekomen uit door S.V.O. gesubsidieerde projecten of door S.V.O. gesubsidieerd.

Project	Auteur(s) en titel	Uitgever en jaar van uitgave
012	J.Th. Snijders en V.J. Welten Schoolvorderingen en intelligentie, vorm I en II Test- en instructieboekje	Wolters-Noordhoff N.V., Groningen, 1968
016A	K.D. Thio Experimentele constructie van studietoetsen voor Havo	R.I.T.P., Amsterdam, 1968
016B	K.D. Thio en J. Timmer Constructie studietoetsen moderne talen en wiskunde Havo	R.I.T.P., Amsterdam, 1969
016C	A.D. de Groot en medewerkers Bewegingsmeetkunde	Wolters-Noordhoff N.V., Groningen, 1968
016E	A.D. de Groot, R.I.T.P. en Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch Amsterdamse schooltoetsen	Wolters-Noordhoff N.V., Groningen, 1967 t/m 1970
033	G. Boomsma Handboek voor het moderne rekenonderwijs. 9 dln.	Kohnstamm-instituut, Amsterdam, 1974
037	W. Geerts e.a. Een geprogrammeerde cursus Wiskunde voor het V.H.M.O.	Nijgh en Ditmar, Rotterdam, 1969
046	R.R. Gras Studietoetsen voor moderne talen	Wolters-Noordhoff N.V., Groningen, 1967
069	Mevr. A.D. Wolff-Albers en E.J. Mellenbergh Handleiding Nederlandse bewerking A.V.L.-test	Wolters-Noordhoff N.V., Groningen, 1968
070	J. Timmer Wiskundetoetsen voor de brugklas - Opgaveboekje A + B Wiskunde - Opgaveboekje A + B Moderne Wiskunde	Wolters-Noordhoff N.V., Groningen, 1970
071	H. Wesdorp Experimentele constructie van studietoetsen voor Havo.	

- 089 Chr. Bartelds Staatsuitgeverij,
Leren door te doen. Leerplan- 's-Gravenhage, 1975
ontwikkeling in samenwerking
tussen wetenschap en praktijk
- 097/
0120 Mevr. R. Vuyk en medewerkers Stadsdrukkerij van
Studielessen Amsterdam, 1969
Mevr. R. Vuyk, Uitgeverij Muusses N.V.,
Werk en denktraining in de Purmerend, 1971
studielessen
- 0107 J. Starren Rijksuniversiteit te
De ontwikkeling van een Groningen, 1973
nieuwe versie van de S.O.N.
voor 7- tot 17-jarigen
- 0117/
0233 J. Sixma Wolters-Noordhoff N.V.,
Leesvoorwaardentoets Groningen, 1972
Toetsboekje-Instructieboekje-
Notatieformulier-Handlei-
ding-Platen-Kaarten
Werkbladen-Boek van de
School-Informatie en verant-
woording-Toelichting voor de
leerkracht
- 0123 H. Wesdorp R.I.T.P.,
Constructie van toetsen voor Amsterdam, 1973
de schriftelijk-productieve
taalvaardigheid in de moeder-
taal (eind basisonderwijs)
- 0135 A. Vrolijk, M.F. Dijkema en Samsom uitgeverij N.V.,
G. Timmerman Alphen a/d Rijn-Brussel,
Gespreksmodellen, een gepro- 1971
grammeerde instructie
- 0149 M.J.C. Mommers Instituut voor Onderwijs-
"Braille-testen" kunde, K.U. Nijmegen, 1973
Toetsboeken-handleiding
- 0175 P. de Koning Uitgeverij Muusses N.V.,
Interne differentiatie Purmerend, 1973
- 0180 J.B.A.M. van Bergen, B.Th. Uitgeverij Berkhout N.V.,
Brus, P.J.J. Stijnen en Nijmegen, 1972
M.J.M. Voeten
Schoolvorderingstest voor
het begrijpend lezen:
- Eén-minuut-test (handlei-
ding-testkaarten-scorings-
formulieren)
- Schriftelijke opdrachten
(handleidingstestboekjes)
- Woordenschattest (handlei-
ding-testboekje)

- 0100 Smits
Toetsen voor inzichtelijk
rekenen
Handleiding-toetsboekjes-
antwoordbladen-correctie-
sjabloons
Tilburg, 1972
- 0200 M. Höweler-van Dalen e.a.
Gedragstherapie: gereedschap-
en gebruik
Sansom Uitgeverij N.V.,
Alphen a/d Rijn, 1973
- 0206 K.B. Koster
De ontwikkeling van het ge-
tallenbegrip op de kleuter-
school.
Dissertatie Utrecht
Verenigde Reproductie-
bedrijven,
Groningen, 1975
- 0212 Mevr. N. van Krimpen
Tussen Keulen en Parijs -
Audiatur et altera pars -
Vlugschrift over de Latijnse
les
Nederlands Instituut voor
Bedrijfskunde,
Zeist, 1973
- 0123 H. Wesdorp
Het meten van de produktief-
schriftelijke taalvaardigheid
Directe en indirecte methoden:
"opstelbeoordeling" versus
"schrijfvaardigheidstoetsen"
R.I.T.P.,
Amsterdam, 1974
- 0186/
0268 H.P.M. Creemers
Evaluatie van onderwijsstijl-
len binnen het aanvankelijk
lezen.
Een onderwijskundig onderzoek
naar de relatie tussen metho-
degebruik van de leerkracht
en de prestaties van de leer-
lingen
Drukkerij Elinkwijk b.v.
Utrecht, 1974
- 0235/
0307 J. Rispens
Auditieve aspecten van lees-
moeilijkheden
Een onderzoek naar de relatie
tussen auditieve diskrimina-
tie, auditieve analyse, audi-
tieve synthese en leesmoei-
lijkheden
Drukkerij Elinkwijk b.v.
Utrecht, 1974
- 0261A J. Ahlers
Peuters en kleuters. Van
kindercentrum tot kleuter-
school
Staatsuitgeverij,
's-Gravenhage, 1975
- 0269 J.A.M. Carpay, E. Bol
Engels in het basisonderwijs.
Een studie op het gebied van
de leergangontwikkeling
Malmberg,
's-Hertogenbosch, 1974

nitie.

Een ontwikkelingsmodel voor
rolnemingsvaardigheid bij
kinderen

0288

S.A.M. Veenman
Training op basis van inter-
aktieanalyse

Uitgeverij Zwijsen,
Tilburg, 1975

0309

Tj. Plomp
De ontwikkeling van een indi-
vidueel studiesysteem; kon-
struktie en evaluatie van een
kursus wiskunde voor de prope-
deuse aan de Technische Hoge-
school Twente

Tjeenk Willink,
Groningen, 1974

SUMMARY

1. Introduction
2. General affairs
3. S.V.O.-activities
 - 3.1 Financing of research projects
 - 3.1.1 Research financing policy
 - 3.1.2 Project management
 - 3.2 Institutionalizing of research activities
 - 3.3 Programming of research
 - 3.4 Combined Research and Development activities
 - 3.5 Research and Innovation
 - 3.5.1 Committee for Educational Experiments
 - 3.5.2 Experiments in "Participation-Education"
 - 3.5.3 Structuring of national innovation experiments
 - 3.6 Documentation and information
 - 3.6.1 Documentation
 - 3.6.2 Information
 - 3.6.3 Survey on subscriptions
 - 3.7 Requests for advice
 - 3.8 International affairs
 - 3.8.1 O.E.C.D./C.E.R.I.
 - 3.8.2 Council of Europe
4. Financial administration
5. Review of projects subsidised in 1975
6. Project analysis
7. Reports on current projects
8. Survey of final reports submitted in 1975
9. Organization
10. Publications

1. Introduction

With the exception of chapter 3 which is adapted to institutional development the division and subdivision of chapters in this report are in accordance with those of the reports of the previous three years.

The reader will observe from this annual report that certain topics mentioned in the annual report on 1974 were elaborated in 1975. These topics were the revision of the finance policy of the Foundation, the promotion of the co-operation with and between research institutes and the start of initial activities for the programming of educational research.

Moreover, special attention was given to the assistance of research institutes in national innovation experiments and to research in the field of curriculum development.

2. General affairs

In October 1975 the second 5-year mandate of the Board of the Foundation terminated. This mandate was extended by one year by the Minister of Education and Sciences pending the realization of his plans concerning a nation-wide service structure for the development and innovation of primary and secondary education. There were ten Board meetings in the course of 1975. Apart from consideration of applications for subsidy the Board gave special attention to the following aspects of the furtherance of educational research in our country.

- Adaptation of the policy of financing of educational research took place on account of three changes of circumstances, namely
 1. the proposed gradual conversion from project ad hoc financing to financing on the basis of 3-5 year research programmes of institutes;
 2. realization of the Government consent to appropriate the credit balance of the budget of the Foundation for activities in the following year instead of refunding it to the national treasury upon closing of the financial year;
 3. the tendency of curtailment by the Ministry of Education and Sciences of the growth of the free S.V.O. budget on the one hand and allocation of earmarked additional funds on the other hand.
- The Working Group formed by the Board in 1974 and commissioned to design a workable system for the programming of educational research submitted its report. This report was accepted by the Board in its meeting of October. Before presenting the report to the Minister of Education and Sciences it was circulated for comments. Its publication should be expected in the course of 1976.
- In the year under review great efforts were made for the design of an organization structure for research to be performed within the context of national innovation projects.

After consultations with the Ministry of Education and Sciences and the national Innovation Committees, the group of research institutes participating in the regular meetings with the S.V.O. compiled a memorandum on this subject which was put before the Board of the Foundation. The Board agreed with the proposals to constitute national "Sector Research Groups" and presented them to the Minister of Education and Sciences.

- The creation of the Foundation for Curriculum Development (S.L.O.) called for deliberations with the Ministry of Education and Sciences and the new foundation on an arrangement for co-operation. These resulted in the formation in November 1975 of a permanent working group consisting of representatives of the two foundations.

This chapter contains a survey on 10 years of annual estimates of the Foundation, the allocations by the Government and the actual expenditures. The amounts of expenditures marked by an asterisk are inclusive supplementary funds for research done upon special requests of the Ministry of Education and Sciences. The chapter is concluded by an enumeration of applications for grants which were allocated respectively rejected and of final reports on research projects from the start of the Foundation till 1975 inclusive.

3. S.V.O.-activities

3.1 Financing of research projects.

This chapter deals with the financing of research in the course of 1975.

3.1.1 Research financing policy.

- A study on the way of improving the finance system of educational research was completed by the regular Meeting of research institutes. This study resulted in a note on "Financing of Educational Research" which contains a proposal for a finance system based on approved 3-5 year research programmes. The note together with additional remarks of the Board of the Foundation was presented to the Minister of Education and Sciences. In August 1975 the Minister informed the Board of his agreement with the proposed finance system and asked to start preparations for its realization in 1977.
- Annually repeated requests of the Foundation for approval to transfer the credit balance of its budget to the next financial year was granted for the first time in 1975. At the same time a trend correction for cost of inflation was applied by the Ministry of Education and Sciences. Both decisions meant an ad hoc extension of the appropriations for project-financing although the total amount to be spent actually was considerably less than the amount asked for by the Foundation for the financing of activities in 1975. The Board of the Foundation was obliged to apply severe selection criteria in its consideration

of applications for subsidy. Until further notice three additional criteria had to be applied:

- maintaining of existing research manpower in institutes;
- further curtailment of the educational domain for financing by S.V.O. with a concentration of primary and secondary education;
- curtailment of the research domain for financing by S.V.O. This means that projects on curriculum development and on testing do not get priority.

3.1.2 Project management

In 1975 the number of projects in progress was 128, 30 of which were granted subsidy for the first time during that year. The projects are classed according to the levels of education to which they pertain. These are:

I. Infant education; II. Integration of infant and pre-primary education; III. Pre-primary education; IV. Integration of pre-primary and primary education; V. Primary education; VI. Special education; VII. Integration of primary and secondary education; VIII. Secondary education; IX. Vocational training (all levels), excl. teacher training; X. Secondary education (general) incl. Middle School; XI. Education for the 3 to 4 till 16 year-old children; XII. Teacher training incl. continued training; XIII. Education for the working young people; XIV. University education; XV. Out-of-school education; XVI. Various types of schools, i.e. unspecified.

For the subdivision according to themes of investigation the reader is referred to chapter 6: Project analysis.

In 1975 a total number of 42 applications for subsidy for new projects were considered, amongst which were 10 revised applications. Of these, 30 were granted, 9 rejected and 3 held up for re-consideration. Apart from these applications subsidy was granted 22 times for the participation into congresses, study conferences etc. Furthermore 21 applications for continued subsidy, 29 requests for sequel research and 17 for the financing of additional research on projects in progress or shifts in original estimates were taken into consideration. On projects subsidised by the Foundation, 58 interim reports and 35 final reports were submitted.

3.2 Institutionalizing of research activities

Optimum provision in the need for research for educational practice and educational policy calls for adequately equipped research institutes.

A few years ago the Foundation started the corroboration of such institutes by granting supplementary subsidy for internal co-ordination, planning and preparation of projects financed by S.V.O. In 1975 this supplementary subsidy was granted to 5 research institutes. In 1974 regular meetings with institutes

which together perform 70% of the projects financed by S.V.O. started. In 1975 6 meetings were held in which matters of mutual interest were dealt with and which resulted in valuable initiatives for and development of new activities.

3.3 Programming of research

The Working Group formed by the Board in 1974 and commissioned to design a system for the programming of research had two sessions in 1975. The final report was finished in October 1975. The gist of the report is a description of a framework within and the lines along which programming of educational research could be realized. The report was to be presented to the Minister of Education and Sciences after final discussion of the Board of the Foundation and afterwards to be published. Translation into English of a summary of the recommendations will be considered at a later date.

The Programming Division of the bureau was to start preparations in co-operation with the Project Management Division for activities within the context of the recommendations of the report of the Programming Working Group. These activities were the compilation of a note on the collection and elaboration of data on programming, a note on "Onderzoeksthema's" (national groups for future research on certain approved themes in the field of education) and a note on purpose and content of long term research programmes of institutes.

Preparatory studies on principal problems in pre-school, elementary and continued education which were started in 1974 as initial programming activities will be terminated in 1976 (see also par. 5.2)

3.4 Combined Research and Development activities.

The Foundation has always allocated an important part of its budget to the financing of research projects pertaining to or connected with curriculum development. The creation of the Foundation for Curriculum Development (S.L.O.) made it necessary to discuss matters regarding research in the field of curriculum development. In autumn 1975 two meetings were held in which representatives of the Ministry of Education and Sciences, the new foundation and S.V.O. participated.

On the basis of an inventory of research projects on curriculum development subsidised by S.V.O. three categories of research projects were distinguished, namely

- A - Projects on curriculum development sec (S.L.O.)
- B - Projects on research in connection with curriculum development (S.L.O. and S.V.O.)
- C - Projects on research sec (S.V.O.)

The Working Group mentioned before in chapter 2 was to design a procedure for the consideration of applications for grants for research projects of category B. On the ultimate financing and supervision of these projects no conclusion was made yet at the

end of 1975.

The Ministry of Education and Sciences expressed its opinion that these projects should be financed from the regular S.V.O. budget. The Foundation opposed severely saying that increase of research projects on curriculum development would lead to a severe decrease of research projects in other fields and aspects of education. Therefore the S.V.O. advocated the allocation by the Ministry of Education and Sciences of additional funds.

3.5 Research and Innovation

3.5.1 Committee for Educational Experiments

This Committee consisting of representatives of the Ministry of Education and Sciences and of the bureau of the S.V.O. advised the Minister on two new and important matters, namely on the preparation of the so-called national "bridge year" project (= first year of secondary education) and on the problem of the integration of infant and pre-primary education.

3.5.2 Experiments in "Participation-Education"

The Research Group Participation-Education formed by the S.V.O. in 1973 and financed by the Ministry of Education and Sciences performed its activities according to the approved programmes for the years 1974/75 and 1975/76. For a survey on research projects in connection with experiments in the field of Participation-Education see par. 5.4.

3.5.3 Structuring of national innovation experiments

Deliberations took place with the national Innovation Committees for integrated primary education and comprehensive secondary education, the Ministry of Education and Sciences, the Research Group Participation-Education, representatives of the regular Meeting of research institutes and of the bureau of the S.V.O. on the involvement and functioning of research in national innovation experiments in the various sectors of education. A note containing a proposal for the functioning and organization of Sector Research Groups related to national innovation projects was presented to the Minister of Education and Sciences.

3.6 Documentation and information

3.6.1 Documentation

The Committee for Documentation of Educational Research (C.D.O.R.) - for the composition of which is referred to chapter 9 - had four sessions.

A questionnaire for an inquiry among authors of publications from which abstracts were made was drafted at the end of 1975.

The Committee discussed the possibility of compiling bibliographical reviews on important educational problems for use by educational researchers.

It was further decided to draft a guide to be used by educational researchers for the detection of documentation resources in the field of educational research in a number of Western European countries.

3.6.2 Information

The Contact Group O-4 (see chapter 9 for its composition) - the four O's in the title represent the Dutch abbreviations for Research, Development and Dissemination in Education on which this bulletin reports - had four sessions in 1975. Four quarterly issues of the information bulletin were published and a supplement containing data on organizations represented in this group. A written inquiry was held among subscribers to sound their appreciation of the bulletin.

In spite of the poor response (34%) the Contact Group concluded that the appreciation on the whole could be called positive.

3.6.3 This section contains a survey on subscriptions on abstracts and on the information bulletin.

3.7 Requests for advice

1. Upon request of the Under-secretary for National Health and Environmental Hygiene advice was given on the report submitted by a Guidance Committee for Experimental Training Courses for Nursing, which included a proposal for scientific guidance of the experimental courses.
The advice suggested further deliberation on
 - the meaning and content of the term "scientific guidance";
 - the problem which was not transferable and correctly stated;
 - indications regarding position and responsibilities of organizations involved in these experiments.
2. Positive advice was given on the suggestion of O.E.C.D. to transfer the C.E.R.I. (Centre for Educational Research and Innovation) into a "Social and Educational Innovation Agency".
3. The Ministry of Education and Sciences was advised that the note submitted by the Committee for Educational Experiments under the title "Aspects to be considered in the judgement of experimentation plans" offered insufficient points of application to effect real assessment of these plans.
4. Upon request of the Minister of Education and Sciences data were submitted for the reply to questions posed by a member of Parliament in April and September on the financial situation of S.V.O.
5. Upon request the Ministry of Education and Sciences was informed about activities and plans of S.V.O. for the explanatory memorandum to the National Estimate for 1976.
6. Upon request of the Minister of Education and Sciences a start

- was made with a descriptive inventory of the initial situation of schools experimenting within the context of the Middle School innovation project (comprehensive secondary education).
7. In June a note containing proposals for a new system of research financing was submitted to the Minister of Education and Sciences.
 8. Positive advice was given on the note compiled by the regular Meeting of research institutes under the title "Function and organization of research in national innovation projects".
 9. In September the Minister of Education and Sciences was advised to finance a research project on "the Planning of the Education System by means of mathematical models". No answer was received.
 10. Finally the Minister of Education and Sciences was advised to terminate the Dutch contribution to the so-called UCODI-project of C.E.R.I. No answer was received.

3.8 International affairs

In 1975 regular contacts with the Centre for Educational Research and Innovation (C.E.R.I.) of the O.E.C.D. and the Council of Europe were maintained.

3.8.1 O.E.C.D./C.E.R.I.

Apart from the participation in some international projects of C.E.R.I., S.V.O. took care of the Dutch participation in the so-called IMTEC-project (International Management Training for Educational Change), launched by C.E.R.I. during an experimental period of three years.

In the year under review IMTEC-seminars were organized in Sèvres (France); Düsseldorf (West-Germany) and Cap Rouge (Canada). The national steering group (NIMTEC) developed a critical opinion on the programme and its eventual follow-up.

3.8.2 Council of Europe

The annual meeting of the Committee for Educational Research and Documentation was dedicated to the problem of exchange of international documentation and information on educational research. It was decided to terminate the series of biennial national surveys which started in 1968. Following to this series preparations were made by the Council of Europe for the start in 1976 of an experiment with the so-called EUDISED project (European Documentation and Information System for Education). The Eudised system will in its initial stage only be applied in the field of educational research.

By means of standardized worksheets data on current and terminated educational research projects will be collected in national centres and processed by a computer in London. Bulletins on these data will be issued regularly by the Council of Europe.

4. Financial administration

For the year 1975 government subsidy to our Foundation amounted to DFIs. 12,226,000.--; a total amount of DFIs. 10,053,371.-- was spent on research and development activities.

The review of project financing comprises two parts, viz.:

1. review of subsidy granted per sector of education from the start of the S.V.O. in 1966 and onwards;
2. annual expenditures of each financed project in progress during 1975, arranged according to types of education (cf. par. 3.1.2).

5. Review of projects subsidised in 1975

Project categories are 1) research projects; 2) programming projects (incl. studies); 3) experimental dissemination and experiments; 4) participation-education projects; 5) congresses, conferences and study tours; 6) thesis and publications.

The following data are given per project in the corresponding columns.

- a) S.V.O. registration number;
- b) name(s) of institute(s) and of individual(s) to which subsidy was granted;
- c) title of the project;
- d) name(s) of institute(s) and/or persons charged with the execution;
- e) planned duration of the project;
- f) the date on which the final report was submitted;
- g) publications resulting from the project;
- h) type(s) of education which formed the subject of investigation;
- i) additional remarks.

6. Project analysis

In order to obtain a better insight in the nature of objects of research a quantitative analysis was made of the number of projects - completed and in progress - financed by the Foundation from 1966 through 1975, starting from four angles of incidence:

- a. types of schools, or levels of education to which the projects pertain (table I);
- b. themes of investigation: curriculum components, organization of the school, etc. (table II);
- c. content matters which formed the subject of investigation: instrumental subject matters (arithmetic, mathematics, mother-tongue, foreign language, etc.), expressive education, etc. (table III);
- d. relevancy to the school practice: directly or non-directly applicable in the schools (table IV).

Tables V to X inclusive indicate a cross relation between the four dimensions.

7. Reports on current projects

The concise reports on eight projects financed by the Foundation are compiled by the project leaders. They relate to projects of various types of research executed in 1975 and to be continued in 1976.

8. Survey of final reports submitted in 1975

A total of 35 final reports on projects financed by S.V.O. was submitted. In this survey the S.V.O.-registration number, project title and the name of the author(s) of the report are mentioned.

9. Organization

This chapter supplies data as per December 31, 1975 on the composition of

- the present Board of S.V.O.;
- the bureau of the Foundation;
- the Committee for Documentation of Educational Research;
- the Editing Committee (Contact Group) Information Bulletin O-vier;
- the National Steering Group I.M.T.E.C.;
- the "regular" Meeting of Institutes.

10. Publications

This chapter concludes the annual report by giving a summary of the publications issued by the Foundation up to and including the year 1975 followed by a survey of "products" obtained from research and development activities financed by the Foundation and directly applicable in practice.

kunnen worden.

In juni werd meegedeeld dat de Minister met het voorstel akkoord ging en het zou bespreken in het kader van geregeld overleg tussen zijn Ministerie en dat van C.R.M.

3.5.2. Experimenten Participatie-onderwijs

De in het najaar van 1973 door de S.V.O. opgerichte en uit additionele middelen gefinancierde Onderzoeksgroep (O.P.O.) heeft in 1975 zijn werkzaamheden uitgevoerd in het kader van zijn Werkplannen 1974/1975 en 1975/1976.

Medio 1975 is over het laatste Werkplan via de COE advies uitgebracht aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen. Hierin werd gesteld dat een evenwichtig onderzoeksplan niet bereikbaar is, zonder een geheel innovatieplan met inbegrip van een "overall" begeleidings- en onderzoeksplan. Voorts is er op geteenderd dat het procesbegeleidings- c.q. ontwikkelingsonderzoek in het Werkplan een te grote nadruk kreeg ten opzichte van het onderzoek betreffende de voortgang van de experimenten in het experimenteelveld participatie-onderwijs. In de derde plaats is geadviseerd om het volgende werkplan de vorm te geven van een meerjarenplan, waarbinnen het eerstkomende jaarprogramma in details dient te zijn uitgewerkt.

Voor het overzicht van de in 1975 lopende en nieuw gestarte onderzoeksprojecten in het verband van de experimenten participatie-onderwijs wordt verder verwezen naar punt 5.4. in hoofdstuk 5.

3.5.3. Structuur Landelijke innovatie-experimenten

In aansluiting op de eerste contacten in 1974 met de in dat jaar opgerichte Innovatiecommissies basisonderwijs en middenschool, vond overleg plaats op ambtelijk niveau tussen het departement, deze beide commissies, de O.P.O. (Onderzoeksgroep Participatie-onderwijs), een vertegenwoordiging van de I.O.-instituten en de S.V.O. over inzet en functionering van het onderzoek in landelijke innovatie-experimenten ten behoeve van de genoemde onderwijssectoren. Zoals reeds onder 3.2. werd vermeld, kwam hieruit de nota "Functie en organisatie van onderzoek in landelijke innovatieprojecten" voort.

Met de in deze nota vervatte voorstellen als richtlijnen zouden de inmiddels vanuit het Institutenoverleg ingestelde Sectoronderzoeksgroepen voor de Middenschool (S.O.G.-M) en het Basisonderwijs (S.O.G.-B), geassisteerd door de daarin samenwerkende instituten en in nauw overleg met de desbetreffende Innovatiecommissies, voor de ontwikkeling van het onderzoek ten dienste van landelijke innovatie-experimenten zorg gaan dragen. Dit gold eveneens voor het participatie-onderwijs, waarvoor in 1975 ook

een Innovatiecommissie werd opgericht en ten aanzien waarvan tevens besloten werd om de O.P.O. te vervangen door een Sectoronderzoeksgroep Participatie-onderwijs (S.O.G.-P). De S.O.G.-M begon in juli 1974 met haar werkzaamheden. Deze groep is samengesteld uit vertegenwoordigers van het I.T.S. en het N.I.V.O.R., Nijmegen, het R.I.O.N., Groningen, het R.I.T.P., Amsterdam, de Vakgroepen Onderwijskunde van de R.U. Leiden en K.U. Nijmegen.

In december 1975 is over de aanvraag van de S.O.G.-M tot subsidiëring van zijn werkzaamheden en plannen voor 1976 door het S.V.O.-bestuur, onder enkele voorwaarden, positief aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen geadviseerd.

De werkzaamheden van de S.O.G.-B namen in september 1975 een aanvang. In deze groep participeren het I.P.A.W. van de R.U. Utrecht, het Kohnstamm-instituut, Amsterdam, het R.I.O.N., Groningen, het R.I.T.P., Amsterdam, de Vakgroepen Onderwijskunde van de R.U. Leiden en van de K.U. Nijmegen.

De regeling van de werkzaamheden van de S.O.G.-B en het opstellen van een onderzoeksplan waren einde 1975 nog in voorbereiding. De Onderzoeksgroep Participatie-onderwijs (O.P.O.) werd in het najaar 1975 omgezet in een S.O.G.-P. Hierin hebben vertegenwoordigers zitting van het I.T.S., Nijmegen, het Kohnstamm-instituut, Amsterdam, het N.I.V.O.R., Nijmegen, en het R.I.O.N., Groningen. In november 1975 werd een conferentie van de betrokkenen op het terrein van het participatie-onderwijs belegd, tot vaststelling van de uitgangspunten voor een beleidsplan en een onderzoeksmeerjarenplan.

3.6. Documentatie en Informatie

3.6.1. Documentatie

De samenstelling van de Commissie Documentatie Onderwijsresearch (C.D.O.R.) bleef gelijk aan die in 1974. De bezetting van het secretariaat diende echter te worden gewijzigd, ten gevolge van het vertrek van drs. J.L.E.M. Schultz uit de dienst van de S.V.O. In afwachting van de benoeming van zijn opvolger als hoofd van de dienst Documentatie en Informatie in het S.V.O.-bureau werd het secretariaat vanaf november 1975 waargenomen door Mej. A.W. van Lanschot Hubrecht, in tijdelijke dienst bij de S.V.O.

De commissie kwam vier maal in vergadering bijeen. In de eerste plaats is zorggedragen voor de regelmatige voortzetting van de productie van literatuurexcerpten. Hiervan werden er 100 verspreid, met inbegrip van 10 excerpten van Belgische herkomst. Onder punt 3.6.3. is een overzicht gegeven van het abonnementenbestand gedurende 1975 van het excerptenpakket, in combinatie met het bestand van het informatiebulletin O-vier. Een systematische index ten behoeve van de gebruikers van de in 1974 uitgebrachte

excerpten kreeg zijn beslag en werd gepubliceerd.

Gediscussieerd is over de opzet van een evaluatie door middel van een enquête onder de auteurs van de geëxcerpeerde publikaties.

Een vragenlijst hiertoe dienende, kwam einde 1975 gereed. Eveneens werd van gedachten gewisseld over het doen samenstellen van bibliografische reviews over belangrijke onderwijsproblemen, ten dienste van onderzoekers van het onderwijs. Hiervoor werden richtlijnen opgesteld, in afwachting van de behoefte aan dit soort van reviews in het kader van de programmeringsactiviteiten van de S.V.O.

Besloten is voorts om een Wegwijzer te vervaardigen ten dienste van onderzoekers voor het opsporen van documentatiebronnen op het terrein van de onderwijsresearch in een aantal Westeuropese landen.

Een concept hiervoor, ontworpen door een medewerkster van de directie Documentatie van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, is in eerste instantie in de herfstvergadering van de C.D.O.R. besproken.

3.6.2. Informatie

Er kwam geen wijziging in de samenstelling van de Contactgroep voor het Informatiebulletin O-vier. Bij het vertrek van drs. J.L.E.M. Schultz, die ook als secretaris van deze groep fungeerde, is het secretariaat overgenomen door Mej. A.W. van Lanschot Hubrecht.

De Contactgroep vergaderde vier maal in 1975 en verzorgde de uitgave van de vier kwartaalnummers van het bulletin plus een bijlage, waarin informatie werd verstrekt over de organisaties en instellingen die in deze groep zijn vertegenwoordigd. Voor het abonnementenbestand op O-vier wordt naar punt 3.6.3. hieronder verwezen.

Door de Contactgroep is in 1975 een enquête gehouden onder de gebruikers van het bulletin over hun waardering voor O-vier. Ondanks de beperkte response (34 % van het totaal) van deze enquête heeft de Contactgroep gemeend hieruit een overwegend positieve mening ten aanzien van dit informatieblad te kunnen afleiden.

Naar aanleiding van de enquête-resultaten werd wel besloten om de inhoudsopgave op de eerste pagina van het blad te wijzigen.

3.6.3. Abonnementenbestand Excerpten en O-vier

Abonnementenbestand	Aantal abonnementen		Aantal exemplaren	
	begin 1975	eind 1975	begin 1975	eind 1975
Excerpten	58	58	62	62
O-vier	85	89	134	144
O-vier in combinatie met de excerpten	285	293	355	361
Totaal	<u>428</u>	<u>440</u>	<u>551</u>	<u>567</u>

3.7. Verzoeken en adviezen

Hieronder zijn in tijdsvolgorde van behandeling beknopt vermeld de belangrijkste onderwerpen, waarover in 1975 adviezen werden gevraagd en uitgebracht, en verzoeken van buiten waaraan gehoor is gegeven.

- In januari verzocht de Staatssecretaris van Volksgezondheid en Milieuhygiëne om het oordeel van de S.V.O. over een rapport van de Begeleidingscommissie Experimentele Opleidingen Verpleegkunde en Ziekenverzorging, waarin een voorstel was opgenomen tot wetenschappelijke begeleiding van de experimentele opleiding verplegende en verzorgende beroepen. Het in maart uitgebrachte advies had betrekking op:
 - de behoefte aan verduidelijking van het begrip "wetenschappelijke begeleiding";
 - de noodzaak van een goed overdraagbare probleemstelling en het aangeven van prioriteiten;
 - de positie en verantwoordelijkheden van de instanties die beoefening hadden met genoemde experimenten.
 Over deze punten heeft in de loop van het jaar verder nog mondeling overleg plaatsgevonden.
- In januari is door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen advies gevraagd over een O.E.C.D.-document betreffende positie en rol van het Centre for Educational Research and Innovation (C.E.R.I.) na 1975. In het in februari uitgebrachte advies is positief gereageerd op het van O.E.C.D.-zijde gedane voorstel het C.E.R.I. om te bouwen tot een "Social and Educational Innovation Agency", waarbij de onderwijsproblematiek in een meer omvattende sociaal-culturele en economische context wordt geplaatst. Hierbij zal echter aan enkele stringente voorwaarden moeten worden voldaan.

3. In maart is door het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen advies verzocht over de COE-nota: "Aspecten, die bij de beoordeling van de experimenteerplannen een rol spelen". Dienaangaande werd in oktober geadviseerd. In dit gedetailleerde advies is samenvattend geconcludeerd "dat deze 'aspectennota' geen voldoende aangrijpingspunten biedt om een werkelijke beoordeling van experimenten mogelijk te maken in het perspectief van een te ontwikkelen participatie-onderwijs. Onvoldoende blijkt welke functies de experimenten dienen te vervullen in een landelijk innovatiebeleid".
4. Op verzoek van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen zijn twee maal gegevens verstrekt ter beantwoording van de door het Tweede Kamer-lid Konings in april en september 1975 gestelde vragen over de financiële situatie van de S.V.O.
5. In april werd op verzoek van het Departement schriftelijk informatie over de activiteiten en de plannen van de S.V.O. verstrekt ten behoeve van de Memorie van Toelichting op de Rijksbegroting 1976.
6. In mei is door de Minister van Onderwijs en Wetenschappen om medewerking verzocht tot instelling van een onderzoek ter beschrijving van de beginsituatie van de experimenteerscholen in het kader van het innovatieproject middenschool. Hieraan is gehoor gegeven; tot financiering en uitvoering van dit onderzoek is in de herfst van 1975 besloten.
7. In juni is in de vorm van een nota, ingevolge een in 1974 aan de S.V.O. gericht verzoek, advies aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen gegeven over de invoering van een door de Stichting te hanteren subsidiëringssysteem, gebaseerd op meerjarenplannen (zie par. 3.1.). Hierop is door de Minister in augustus positief gereageerd.
8. In augustus werd door de Minister om een reactie van S.V.O. verzocht op de vanuit het Institutenvoerleg tot stand gekomen nota "Functie en organisatie van onderzoek in landelijke innovatieprojecten". Over deze nota is in oktober een positief advies uitgebracht (zie par. 3.5.3.).
9. In september is aan de Minister van Onderwijs en Wetenschappen geadviseerd om middelen ter beschikking te stellen voor de uitvoering van een onderzoek over de "Planning van het onderwijssysteem middels mathematische modellen". Hierop was aan het eind van het verslagjaar nog geen antwoord ontvangen.
10. Tenslotte is in dezelfde maand de Minister van Onderwijs en Wetenschappen geadviseerd zijnerzijds in 1976 geen financiële bijdrage meer te leveren aan de uitvoering van het zgn. U.C.O.D.I.-project van het C.E.R.I.

3.8. Internationale aangelegenheden

Ook in 1975 (men vergelijk het jaarverslag 1974, blz. 22/23) werden op internationaal terrein in hoofdzaak permanente contacten onderhouden met het Centre for Educational Research and Innovation (C.E.R.I.) van de O.E.C.D. te Parijs en met het

Committee for Educational Research van de Council for Cultural Co-operation(C.C.C.) van de Raad van Europa te Straatsburg.

3.8.1. O.E.C.D.

Naast de participatie in enkele internationale projecten in C.E.R.I.-verband droeg de S.V.O. voornamelijk zorg voor de Nederlandse deelname aan het zgn. I.M.T.E.C.-project (International Management Training for Educational Change), dat uit het C.E.R.I. is voortgekomen en waarvan in het vorige jaarverslag al melding werd gemaakt. In 1975 zijn drie I.M.T.E.C.-cursussen gehouden, t.w. in Sèvres, Frankrijk, over Het management van onderwijsverandering (franstalig); nabij Düsseldorf, West-Duitsland, over Naar een nieuwe secundaire school; problemen bij de invoering (voertaal Engels) en in Cap Rouge, Canada, over De opleiding van de schoolstaf in institutioneel en organisatorisch verschillende structuren (franstalig). De voor het I.M.T.E.C.-project door het S.V.O.-bestuur ingestelde Nationale Stuurgroep (N.I.M.T.E.C.) werd in de tweede helft van 1975 voorgezeten door de heer D. Kallen, omdat de heer E. Velema wegens tijdgebrek zijn voorzitterschap ter beschikking had gesteld.

De kritiek welke in deze groep in 1974 reeds ten aanzien zowel van de inhoud als van de organisatie van de IMTEC tot uiting kwam, bleef ook in 1975 bestaan. Dit had mede tot gevolg dat nog geen overeenstemming in de N.I.M.T.E.C. kon worden bereikt over een aan het S.V.O.-bestuur te presenteren voorstel voor een georganiseerde nationale follow up ter zake van de Management Training for Educational Change. Het werd te dien aanzien raadzaam geacht de ontwikkelingen rondom het C.E.R.I. en die van het I.M.T.E.C.-project in 1976 af te wachten.

3.8.2. Raad van Europa

Vanuit het bovengenoemde Committee van de Raad van Europa, waarin voor ons land een vertegenwoordiger van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen en van de S.V.O. zitting hebben, zijn in 1975 enkele internationale seminars over gemeenschappelijke onderwijsproblemen georganiseerd.

De jaarvergadering van het Committee werd echter in hoofdzaak gewijd aan het vraagstuk van de internationale documentatie en informatie-uitwisseling ten behoeve van de ontwikkeling van het onderwijs en voorlopig toegespitst op de onderwijsresearch. Een daarvoor ingestelde Werkgroep kwam driemaal bijeen. Besloten werd de reeks van twee-jaarlijkse nationale surveys, begonnen in 1968, af te sluiten. In dat verband wordt meegedeeld dat in 1975 het materiaal is verzameld voor de samenstelling van de laatste Nederlandse survey, betrekking hebbende op de periode 1972 - 1974, over de stand van het onderwijsonderzoek in ons land. De gegevens

hiervoor werden ditmaal in hoofdzaak verkregen uit het materiaal, verzameld in de door de Verkenningscommissie Onderwijsresearch in 1974 gehouden enquête. Aansluitend op deze survey-reeks zijn in 1975 vanuit Straatsburg voorbereidingen getroffen door middel van enkele experimenten voor de start in 1976 van het zgn. EUDISED-project (European Documentation and Information System for Education).

De ontwikkeling van een "Multilingual Eudised-thesaurus" kan hierbij als onmisbaar worden beschouwd. Ten behoeve van een nederlandstalige versie werd een bilaterale werkgroep opgericht, samengesteld uit deskundigen van Nederland en (nederlandstalig) België. Eind 1975 kwam het grootste deel van deze versie van een alfabetisch register van descriptoren gereed. Het Eudised-systeem zal aanvankelijk alleen nog maar worden toegepast op het terrein van de onderwijsresearch. In nationale centra zullen, met gebruikmaking van gestandaardiseerde werkbladen, regelmatig gegevens worden verzameld over lopende en afgesloten projecten voor onderzoek en onderzoek in samenhang met ontwikkelingswerk. Hierop zullen tevens, met behulp van de thesaurus, de benodigde descriptoren worden aangebracht. Deze "nationale" werkbladen, afkomstig uit de deelnemende landen, zullen centraal door middel van een computer worden verwerkt en in bulletins vanuit Straatsburg beschikbaar worden gesteld. In een later stadium ligt het in de bedoeling de verzamelde gegevens via een computercentrum voor gebruikers "op afroep" verkrijgbaar te maken op elk tijdstip, waarop zij daaraan behoefte zullen hebben.

4

FINANCIEEL BEHEER

4.1 Financieel overzicht 1975

4.1.1 Staat van lasten en baten dienstjaar 1975

4.1.2 Toelichting bij de staat van lasten en baten
dienstjaar 1975

4.2 Overzicht projectfinanciering 1975

4.2.1 Overzicht van toegekende subsidie naar soorten
van onderwijs sedert de oprichting van de
Stichting

4.2.2 Jaaruitgaven voor in 1974 in uitvoering zijnde
projecten, gerangschikt naar soorten van onder-
wijs .

4.1. Financieel overzicht 1975

4.1.1. Staat van lasten en baten dienstjaar 1975

Lasten

Researchprojecten ad hoc	Lasten 1975	Werkbegroting 1975
toegekend in 1966	20.708,73	-
" in 1968	420.677,21	470.000,-
" in 1969	18.053,61	-
" in 1971	1.893.984,17	818.000,-
" in 1972	383.138,87	344.000,-
" in 1973	2.897.899,03	2.998.000,-
" in 1974	2.171.093,89	2.581.000,-
" in 1975	<u>1.532.309,13</u>	<u>1.790.000,-</u>
	9.342.864,64	
Programmerings- projecten	710.506,57	8.961.000,-
Toeslagfinanciering instituten	393.660,43	850.000,-
Internationale samenwerking	69.549,35	75.000,-
Andere activiteiten	198.521,29	250.000,-
In-service training onderzoekers	66.187,68	100.000,-
Bestuur en Bureaunkosten S.V.O.	1.482.380,65	1.990.000,-
Kosten ten laste van de S.V.O.- begroting	<u>12.263.670,61</u>	<u>12.226.000,-</u>
Projecten in het kader van de C.O.E. en landelijke innovatie- experimenten	2.136.209,48	
Totaal generaal	<u>14.399.880,09</u>	

	<u>Baten</u>
Vast te stellen Rijkssubsidie	12.048.795,78
Opbrengst publikaties	51.617,66
Rente	40.364,38
Diverse baten en lasten	67.348,07
Bijdrage van Praeventiefonds	55.544,72
Opbrengsten in het kader van S.V.O.- begroting	<u>12.263.670,61</u>
Vergoeding buiten de S.V.O. begroting voor: projecten in het kader van de C.O.E. en landelijke innovatie-experimenten	2.136.209,48
Totaal generaal	<u>14.399.880,09</u>

4.1.2. Toelichting bij de staat van lasten en baten 1975

Research-projecten ad hoc en programmeringsprojecten (voorstudies)

Het totaal van de kosten voor de researchprojecten geeft ten opzichte van 1974 een stijging te zien van ruim 20%. Dit betekent om verscheidene redenen geen effectieve stijging. In de eerste plaats wordt deze veroorzaakt door een verdergaande omzetting van voorstudies in researchprojecten, hetgeen een kostendaling bij de voorstudies van 16% veroorzaakt. Voor researchprojecten en voorstudies te zamen is er ten opzichte van 1974 sprake van een kostenstijging van 17,3%. In de tweede plaats is in 1975 ten opzichte van 1974 een gemiddelde salariskostenstijging voor ambtenaren opgetreden van 12,6% ^{*)}). In de derde plaats is de veronderstelling, dat de opgetreden prijsstijging bij de niet personele uitgaven evenredig zou zijn aan de stijging van de personele kosten niet juist gebleken. Er bleek een meer dan evenredige kostenstijging op te treden door een sterkere mate van kostendoorberekening door de universiteiten. In de vierde plaats is het genoemde stijgingspercentage mede beïnvloed door periodieke salarisverhogingen. Immers, de leeftijdsopbouw van het in de projecten werkzame personeel is niet vergelijkbaar met die van een overheidsdienst, waar gewoonlijk periodieke salarisverhogingen worden gecompenseerd door pensioering. Deze vier factoren samen nemend, moet worden vastgesteld, dat de financiering helaas onvoldoende is geweest om een toeneming van activiteiten te kunnen bewerkstelligen. De kosten van researchprojecten en voorstudies te zamen bedragen f 10.053.371,21 dit is 112,2% van het begrotingsbedrag ad f 8.961.000,--.

In deze krappe financieringssituatie kon pas tegen het einde van het boekjaar verlichting optreden, doordat het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in oktober 1975 overging tot toepassing van artikel 24 van de Comptabiliteitswet en tot het verstrekken van een aanvullende uitkering overeenkomstig het trendbeleid.

*) Opgave C.B.S.

Toeslagfinanciering instituten

Aan 5 instituten zijn subsidies verstrekt ten behoeve van de administratieve en inhoudelijke coördinatie van hun projectenbestand.

Internationale samenwerking

Onder deze post vallen de activiteiten in het kader van de O.E.C.D. (C.E.R.I.) te Parijs en van de Raad van Europa te Straatsburg.

De kosten van de overige door de S.V.O. gefinancierde research-activiteiten, die in internationaal verband zijn verricht, zijn in het totaal van de kosten op de post "research-projecten ad hoc" opgenomen. Dit betreft 22 reizen naar congressen, instituten of personen, waaraan circa 40 personen hebben deelgenomen en waarvan de kosten f 40.136,88 hebben bedragen.

Andere activiteiten

De kosten voor "andere activiteiten" kunnen worden onderverdeeld in:

Informatie documentatie en literatuur-recherche	f 144.529,53
Publikatie en voorlichting	" 24.834,07
Institutenoverleg, werkgroepen en commissies	" 10.481,22
Adviezen inzake projecten	" 18.676,47
	<hr/>
	f 198.521,29
	=====

In-service training onderzoekers

Deze post heeft betrekking op een door de Stichting tot Bevordering van het Sociaal Onderzoek, Utrecht, georganiseerde postdoctorale cursus project-leiding gamma-research

Projecten in het kader van de C.O.E. en de landelijke innovatie-experimenten

Behalve de kosten van de onderzoeksgroep participatie-onderwijs zijn hierop de kosten geboekt van 16 projecten, welke uit additionele middelen werden gefinancierd (zie ook de laatste post onder baten).

Opbrengst publikaties

Onder deze post zijn de opbrengsten verantwoord van door S.V.O. gesubsidieerde publikaties en van publikaties, voortkomend uit door de S.V.O. gesubsidieerde projecten.

4.2. Overzicht projectfinanciering 1974

4.2.1. Overzicht van verbruikte subsidies naar soorten van onderwijs de Stichting¹⁾

Onderwijssoorten	66/67	1968	1969	1970
I Peuteronderwijs	-	-	-	-
II Integratie peuter-kleuteronderwijs	-	-	-	-
III Kleuteronderwijs	-	-	-	-
IV Integratie kleuter-basisonderwijs	-	928	3614	9420
V Basisonderwijs	2518	2729	4787	6720
VI Buitengewoon onderwijs	172	42	2	115
VII Integratie BO/VO incl. brugjaar	-	359	1558	2518
VIII MAVO, HAVO, VWO	1097	1436	3483	4348
IX LBO, MBO, HBO excl. docentenopl.	798	840	1099	767
X VO, algemeen met middenschool	646	180	216	1103
XI Onderwijs, t.b.v. 3-à 4- tot 16-jarigen	83	305	155	438
XII Docentenopl. incl. voortgezette scholing	-	108	373	422
XIII Part-time onderwijs met inbegrip van participatie-onderwijs	-	-	-	-

1) Alle bedragen x 100

zicht projectfinanciering 1974

zicht van verbruikte subsidies naar soorten van onderwijs sedert de oprichting van
 tichting)

ten	66/67	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
nderwijs	-	-	-	-	-	473	536	-	-
tie peuter-kleuteronderwijs	-	-	-	-	-	-	2399	4626	4823
onderwijs	-	-	-	-	441	-	28	22	-
tie kleuter-basisonderwijs	-	928	3614	9420	11856	14202	12334	10656	11805
derwijs	2518	2729	4787	6720	10697	15081	14840	13455	15778
ewoon onderwijs	172	42	2	115	273	342	462	1078	2073
tie BO/VO incl. brugjaar	-	359	1558	2518	5088	7259	7808	7192	5894
AVO, VWO	1097	1436	3483	4348	4748	4821	5434	4945	6469
, HBO excl. docentenopl.	798	840	1099	767	877	2285	4420	6290	10306
emeen met middenschool	646	180	216	1103	549	314	2321	4977	8433
s, t.b.v. 3-à 4- tot 16-	83	305	155	438	386	2564	5114	10626	9724
opl. incl. voortgezette	-	108	373	422	108	397	2777	1930	2510
ie onderwijs met inbegrip van atie-onderwijs	-	-	-	-	-	-	-	4558	11650

XIV	Wetenschappelijk onderwijs	358	673	1743	375
XV	Onderwijs buiten schoolverband	-	-	20	-
XVI	Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één dan wel niet van toepassing	517	1989	792	977
<hr/>					
	Totaal	6189	9589	17842	27203

37

37

pelijk onderwijs	358	673	1743	375	434	523	2292	12003	11713
buiten schoolverband	-	-	20	-	-	159	386	3709	7321
hooltypen, d.w.z. meer n wel niet van toepas-	517	1989	792	977	3632	3005	4381	8139	14057
	6189	9589	17842	27203	39089	51425	65532	94206	122556

4.2.2. Jaaruitgaven in 1975 in uitvoering zijnde projecten, gerangschikt naar soorten van onderwijs

II Integratie Peuter-Kleuteronderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0261A	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Uitgave van een samenvatting van de resultaten van het project "Studie ter inventarisatie en analyse van problemen verbonden aan een verlagingsleeftijd voor het Kleuteronderwijs" (S.V.O.-project 0261)
0270	Vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Onderzoek naar stimulering van de sociale ontwikkeling in het onderwijs ("Role Taking Test")
0301	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek naar opvoedingsmotieven die ouders en verzorgers er toe bewegen of er van weerhouden hun kinderen, kindercentra en kleuterscholen te laten bezoeken
Totaal		

IV Integratie Kleuter-basisonderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
IN83	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht; Vereniging de Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra; Werkverband van Plaatselijke en Regionale Onderwijsadviesdiensten	Programma gedifferentieerd onderwijs voor kinderen van 4-8 jaar (het zgn. GEON-project)
OF128B	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Vorbereiding verspreiding van het KIOSK-werkplan

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	--	--	57	71
--	--	--	--	--	943	2661	1260
--	--	--	--	--	--	1703	3492
--	--	--	--	--	943	4421	4823

--	--	--	--	926	1287	614	1139
--	--	--	--	--	288	1147	165

IV Vervolg integratie kleuter-basisonderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0181	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Project voor het ontwikkelen en beproeven van optimale condities om de onderwijsdoelen van het basisonderwijs te realiseren met van huis uit friestalige kinderen in overwegend friessprekende plaatsen Fase I Startonderzoek: naar de beheersing van het nederlands bij friessprekende kinderen als faktor in de schoolbekwaamheid
0241	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch en Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Studie ter voorbereiding van een onderzoek van de Taalsituatie in Kerkrade e.o. speciaal ten behoeve van het onderwijs op de basisscholen
0274	Nederlands Instituut voor Praeventieve Geneeskunde te Leiden	Vroegtijdige herkenning van en hulp aan kinderen (4-8 jaar) die op enigerlei wijze vastlopen in het onderwijs
0306	Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit te Leiden	Voorbereidende Studie: "Stafopbouw gefintegreerde kleuter- en basisschool met doorbroken jaar-klassensysteem"
0327	Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Constructie van een Diagnostische Toets voor het opereren met hoeveelheden bij de overgang van de kleuterschool naar de basisschool
<hr/>		
Totaal		
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	400	946	1289	1518	1899
--	--	--	--	--	1224	1667	2758
--	--	--	--	--	109	3097	4866
--	--	--	--	--	--	--	448
--	--	--	--	--	--	--	530
--	--	--	400	1872	4197	8043	11805

V Basisonderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
033	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Rekenproject basisonderwijs: ontwikkeling van een handboek van het rekenonderwijs voor de leerkracht in de basisschool
IN101	Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Experimentele Innovatie van het project Engels in het basisonderwijs
0102	Instituut voor Sociale Psychologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Analyse van de sociaalpsychologische processen bij het relatief geringe schoolsucces van kinderen uit het handarbeidersmilieu in het basisonderwijs
0119	Gemeentebestuur Rotterdam	Onderwijs en Sociaal Milieu
0204	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Onderzoek naar de differentiatie van het aanvankelijk lezen binnen het kader van de schoolbegeleiding
0257	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Vorstudie: beoordeling van leerboeken
0259	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Verrichten van een empirisch doelstellingenonderzoek voor het moedertaalonderwijs
0275	Didactisch Instituut aan de Vrije Universiteit van Amsterdam; Instituut de Voocys voor Nederlandse Taalen Letterkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht; Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Receptieve Taalbeheersing

Subtotaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
2472	1493	1738	1789	1408	2007	1105	207
89	388	427	543	1478	1403	3331	3885
147	572	674	496	25	320	266	-/_110
--	--	--	--	--	--	--	1026
--	--	--	--	--	226	2361	2880
--	--	--	--	--	693	1025	841
--	--	--	--	--	544	1985	2571
--	--	--	--	--	80	1084	1064
2708	2453	2839	2828	2911	5273	11157	12364

V vervolg Basisonderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0289	Vakgroep Onderwijskunde van de Onderafdeling Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen van de Technische Hogeschool Twente te Enschede	Onderzoek naar de mogelijkheid om differentiatie in de basisschool middels het rekenen in niveaugroepen te verbeteren met behulp van de "Learning for Mastery Strategy"
0290	Instituut voor Cognitioneelonderzoek aan de Universiteit van Amsterdam	Een onderzoek naar het NOT-programma wiskunde voor de tweede klas basisschool
0298	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Nijmegen	Onderzoek naar de doelstellingen van een aantal systematisch ontwikkelde leesprogramma's voor de basisschool
0302	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Nijmegen en het Katholiek Pedagogisch Centrum te 's-Hertogenbosch	Voortgezet Onderzoek Interactieanalyse
0335	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit Nijmegen	Een onderzoek naar de arbeidssatisfactie van leerkrachten in het basisonderwijs
<hr/>		
Totaal		
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
2708	2453	2839	2828	2911	5273	11157	12364
--	--	--	--	--	--	--	711
--	--	--	--	--	1	1063	273
--	--	--	--	--	--	663	794
--	--	--	--	--	--	274	1149
--	--	--	--	--	--	--	487
2708	2453	2839	2828	2911	5274	13157	15778

VI Buitengewoon onderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0149	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	IJking van studietoetsen met betrekking tot de leesvaardigheid van blinde kinderen in het basisonderwijs en een exploratief onderzoek naar de factoren die de leesvaardigheid van blinde kinderen beïnvloeden
0245	Instituut voor Orthopedagogiek aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Psycholinguïstische test voor leergestoorde kinderen

Totaal

VII Integratie Basis-Voortgezet Onderwijs, incl. brugjaar

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
OF89	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Het ontwikkelen van een model en organisatievorm voor curriculumonderzoek en ontwikkeling aan de hand van een empirisch curriculum voor sociale wereldoriëntatie t.b.v. de didactische aansluiting tussen basis- en voortgezet onderwijs (LEDO-project)
0230	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Evaluatie van een model voor gedifferentieerd onderwijs binnen de heterogene brugklas in het bijzonder voor het vak wiskunde
0266	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam in samenwerking met het Katholiek Pedagogisch Centrum te 's-Hertogenbosch	Vooronderzoek naar interne differentiatie in het brugjaar gebaseerd op de principes van de "Learning for Mastery Strategy"

Subtotaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	115	114	202	85	16	15
--	--	--	--	--	377	914	2058
--	--	115	114	202	462	930	2073

219 950 2108 3851 5347 5871 5234 188

-- -- -- -- 485 1159 945 95

-- -- -- -- -- 194 968 781

219	950	2108	3851	5832	7224	7147	1064
-----	-----	------	------	------	------	------	------

VII vervolg Integratie Basis-Voortgezet Onderwijs, incl. brug-
jaar

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0337	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Naar een strategie voor leerplanontwikkeling
Totaal		

VIII M.A.V.O., H.A.V.O., V.W.O.

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0195	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Onderzoek naar het effect van beoordelingsfeedback met betrekking tot gedragsverandering van leerkrachten
0252	Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Een onderzoek betreffende het testen van spreekvaardigheid in een vreemde taal i.c. Frans op het niveau eind V.W.O. en eind H.A.V.O.
0255	Laboratorium voor Psychofysiologie en het Coronel Laboratorium aan de Universiteit van Amsterdam	Lichamelijke Oefening (Fase I: ontwikkeling van Meetinstrumenten)
0256	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Interacties tussen instructiestijlen en leerlingkarakteristieken met betrekking tot het lesrendement bij het H.A.V.O.
0293	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Inventarisatie en evaluatie van schoolonderzoekmethoden voor het vak Nederlands op het H.A.V.O.
0304	Instituut voor Toegepaste Taalkunde te Groningen en Instituut voor Toegepaste Taalkunde te Nijmegen	Vocabulaire-afbakening Frans, Duits, Engels V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O.
Subtotaal		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
219	950	2108	3851	5832	7224	7147	1064
--	--	--	--	--	--	--	4830
219	950	2108	3851	5832	7224	7147	5894

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	526	1518	--	--	1374
--	--	--	--	--	--	401	746
--	--	--	--	--	97	341	1111
--	--	--	--	--	921	2350	740
--	--	--	--	--	--	214	8
--	--	--	--	--	--	38	47
--	--	--	526	1518	1018	3344	4026

VIII vervolg M.A.V.O., H.A.V.O., V.W.O.

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0340	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Doelstellingenonderzoek expressievakken
0371	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	De ontwikkeling van Instrumenten voor de meting van de interacties tussen instructiestijlen en leerlingkenmerken
Totaal		

IX Lager, Middelbaar en Hoger Beroepsonderwijs, excl. docentenopleiding

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0188	Psychologisch Laboratorium aan de Universiteit van Amsterdam, afdeling Ontwikkelingspsychologie	Onderzoek naar de invloed van verschillende vormen van gedragsveranderingen van docenten in het lager beroepsonderwijs op leergedrag en leermotivatie van de leerlingen, en wel bij uiteenlopende intensiteit van de begeleiding bij het tot stand komen van de gedragsveranderingen (Fase I)
0224	Bosbouw en Cultuurtechnische School, Enschede	Pilotproject onderwijs vreemde talen in het hoger agrarisch onderwijs
0258	Vakgroep Onderwijskunde van de onderafdeling Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen van de Technische Hogeschool Twente te Enschede	Een onderzoek naar het praktijkjaar in het H.T.O.
Subtotaal		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	526	1518	1018	3344	4026
--	--	--	--	--	--	--	1208
--	--	--	--	--	--	--	1235
--	--	--	526	1518	1018	3344	6469

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	520	1390	2146	2890	2467
--	--	--	--	673	-142	506	180
--	--	--	--	--	516	1578	1738
--	--	--	520	2063	2520	4974	4385

IX vervolg Lager, Middelbaar en Hoger Beroepsonderwijs, excl. docentenopleiding

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0273	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen en de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Vakcentrales te Utrecht	De ontwikkeling van een meetinstrument voor het vaststellen van de mate waarin met name het L.B.O. voldoet aan de voorbereiding op het functioneren in de arbeidsverhoudingen, zowel binnen als buiten het bedrijf en op het algemeen maatschappelijk leven, voor zover dat gerelateerd is aan de arbeidssituatie en de arbeidsverhoudingen
0330	Vakgroep Onderwijskunde van de onderafdeling Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen van de Technische Hogeschool Twente te Enschede	Een onderzoek naar de doelstellingen van het Middelbaar Technisch Onderwijs en de betekenis van de praktijktijd bij de realisering van die doelstellingen

Totaal

X Voortgezet Onderwijs Algemeen

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0229	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Het diagnostisch gebruik van studietoetsen (Testing for Mastery) in het Wiskunde-onderwijs in de lagere klassen van het L.B.O., M.A.V.O., H.A.V.O., en V.W.O.
0249A	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de belangstelling voor en de behoefte aan vreemdetalen-onderwijs in het Voortgezet Onderwijs
0249B	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de determinanten van de keuze van Moderne Vreemde Talen in het examenpakket door A.V.O.-leerlingen

Subtotaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	520	2063	2520	4974	4385
--	--	--	--	--	--	1085	3614
--	--	--	--	--	--	231	2307
--	--	--	520	2063	2520	6290	10306

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	268	1089	1832	3179
}	}	}	}	}	}	952	
							396
--	--	--	--	314	2321	4536	3575

X vervolg Voortgezet Onderwijs Algemeen

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0249C	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de belangstelling voor en de behoefte(n) aan Moderne Vreemde Talen
0305	Nederlandse Vereniging voor Management (NIVE) te 's-Gravenhage	Inventariseren van management-problemen van scholengemeenschappen
0372	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Arbeidsoriëntatie. Een bijdrage tot inhoudsbepaling van een leergebied in het onderwijs van 12-16 jarigen
0375	Research Instituut voor het onderwijs in het Noorden te Groningen	Onderzoek naar de beschrijving van de beginsituatie van de experimenten Middenschool

Totaal

XI Onderwijs t.b.v. 3- à 4- tot 16-jarigen

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0198A	Pedagogisch-Didactisch Instituut voor de Leraarsopleiding aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Uitvoeren en evalueren van een in-service trainingsprogramma, waarbij teams van leerkrachten uit verschillende schooltypen, die zich bezighouden met moedertaalonderwijs, leren werken met en communiceren over een systeem van moedertaalwerkplanaalternatieven (symowa)
P228	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Een studie over wereldoriëntatie

Subtotaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	314	2321	4536	3575

--	--	--	--	--	--	--	3807
----	----	----	----	----	----	----	------

--	--	--	--	--	--	109	92
----	----	----	----	----	----	-----	----

--	--	--	--	--	--	--	37
----	----	----	----	----	----	----	----

--	--	--	--	--	--	--	922
----	----	----	----	----	----	----	-----

--	--	--	--	314	2321	4645	8433
----	----	----	----	-----	------	------	------

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
-----------	------	------	------	------	------	------	------

--	--	--	--	--	--	571	2326
----	----	----	----	----	----	-----	------

--	--	--	--	--	1262	1657	685
----	----	----	----	----	------	------	-----

--	--	--	--	--	1262	2228	3011
----	----	----	----	----	------	------	------

XI vervolg Onderwijs t.b.v. 3- à 4- tot 16-jarigen

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0243	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden van Groningen	Onderzoek naar het functioneren van handleidingen bij leerboeken
P262	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Voorstudie "Opleidingsproblematiek"
P263	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Voorstudie "Structuur en intern-organisatorische vormgeving van het onderwijs voor 3- à 4- tot 16-jarigen
P285	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Curriculumontwikkeling en curriculumonderzoek
P297	Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en 4- tot 16-jarigen van de subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	Voorstudie "Media en onderwijsontwikkeling: media in functie van de flexibilisering van het onderwijs aan 4- tot 16-jarigen
0333	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Vorbereiding van een onderzoek met betrekking tot onderwijs en geslachtsrolsocialisatie
0343	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Planning curriculum-ontwikkeling Wereldoriëntatie
<hr/>		
	Totaal	
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	--	1262	2228	3011
--	--	--	--	--	452	972	831
--	--	--	--	199	514	505	586
--	--	--	--	--	267	2189	2404
--	--	--	--	--	30	1560	1675
--	--	--	--	--	--	812	808
--	--	--	--	--	--	--	310
--	--	--	--	--	--	--	99
--	--	--	--	199	2525	8266	9724

XII Docentenopleiding, incl. voortgezette scholing

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0236	Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en van de Subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	Bewerking en aanpassing van een, in de U.S.A. ontwikkelde "minicursus ten dienste van de pre- en inservice training van leerkrachten
0237	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Bewerking en aanpassing van een, in de U.S.A. ontwikkelde "minicursus" ten dienste van de pre- en inservice training van leerkrachten
0288	Instituut voor Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen, Katholieke Universiteit te Nijmegen	Een onderzoek naar het effect van een training van onderwijzers op de flexibiliteit van hun verbaal lesgedrag en het klimaat van hun klas. "Interactie-analyse". "Openbaar maken van Onderzoeksresultaten project 0177"
0312	Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en van de Subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	Vorbereidende Studie "Onderzoek naar het effect van taakgericht onderwijsgedrag"
<hr/>		
Subtotaal		
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
-----------	------	------	------	------	------	------	------

--	--	--	--	74	899	849	22
----	----	----	----	----	-----	-----	----

--	--	--	--	13	1070	651	23
----	----	----	----	----	------	-----	----

--	--	--	--	--	--	--	30
----	----	----	----	----	----	----	----

--	--	--	--	--	--	258	1064
----	----	----	----	----	----	-----	------

--	--	--	--	87	1969	1758	1139
----	----	----	----	----	------	------	------

XII vervolg Docentenopleiding, incl. voortgezette scholing

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0317	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noor-den te Groningen, op ver-zoek en in samenwerking met de Stichting Leraren-opleiding Ubbo Emmius te Groningen en Leeuwarden	Een onderzoek naar een methode voor het bepalen van onderwijs-doelstellingen als uitgangspunt voor curriculum-ontwikkeling ten dienste van de experimen-tele lerarenopleidingen
0325	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andra-gogische Wetenschappen van de Katholieke Univer-siteit te Nijmegen	Ontwikkeling minicursus "Het organiseren van zelfstandig leren"
0365	Stichting Kohnstamm-in-stituut voor Onderwijs-research van de univer-siteit van Amsterdam	Evaluatie van ontwikkeling en uitvoering van de experimentele cursussen opleiding remedial teacher

Totaal

XIII Part time Onderwijs, met inbegrip van Participatie-Onderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
P0310	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek voor het verkrijgen van gegevens over werkende jongeren voor zover deze rele-vant zijn voor onderwijsvoor-zieningen t.b.v. werkende jongeren (Eerste fase)
P0321	Onderzoeksgroep Partici-patie Onderwijs te Utrecht	Werkplan onderzoeksgroep parti-cipatie-onderwijs

Subtotaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	87	1969	1758	1139
--	--	--	--	--	--	--	481
--	--	--	--	--	--	142	889
--	--	--	--	--	--	--	1
--	--	--	--	87	1969	1900	2510

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	--	--	418	1124
--	--	--	--	--	1709	4140	5095
--	--	--	--	--	1709	4558	6219

XIII vervolg Part-time Onderwijs, met inbegrip van Participatie-Onderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
P0334	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Ontwikkeling van een evaluatiestrategie voor het experimenteelveld participatie-onderwijs
P0344	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Een onderzoek naar mogelijke functiebeschrijvingen van een counsellor in een streekcentrum voor participatie-onderwijs
0345	Hoogveld Instituut te Nijmegen	Vorbereiding voor de opzet van een onderzoek "Vorming W.S.W.-jongeren"
0346	Vakgroep Psychologie van Arbeid en Organisatie, Psychologisch Laboratorium, Katholieke Universiteit Nijmegen	Onderzoek Consulenten Leerlingwezen
P0347	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Werk- en organisatievormen bij Persoonlijke en Maatschappelijke Vorming in groepsverband in het Participatie-onderwijs
P0348	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Methodenontwikkeling ten dienste van de intake en introductieperiode
P0355	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Programmeringsmodellen en programma's oij persoonlijke en maatschappelijke vorming in het Participatie-onderwijs
<hr/>		
	Subtotaal	
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	--	1709	4558	6219
--	--	--	--	--	--	--	702
--	--	--	--	--	--	--	577
--	--	--	--	--	--	--	248
--	--	--	--	--	--	--	542
--	--	--	--	--	--	--	1510
--	--	--	--	--	--	--	833
--	--	--	--	--	--	--	939
--	--	--	--	--	1709	4558	11570

XIII vervolg Part time Onderwijs, met inbegrip van Participatie-Onderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
P0376	Stichting Kohnstamm-Instituut voor Onderwijs-research van de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek ten behoeve van de keuze en het gebruik van media in het participatie-onderwijs, in het kader van het Werkplan van de Onderzoeksgroep Participatie-onderwijs

Totaal

XIV Wetenschappelijk Onderwijs

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0199	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) centraal team
0199A	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) Deelproject: Basismodellen
0199B	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) Deelproject: Wetenschapsbeoefening
0199C	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) Deelproject: Wetenschappelijk personeel
0300	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de relatie tussen de academische opleiding in de pedagogiek en andragogie en de beroepsuitoefening van pedagogen en andragogen

Totaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	--	1709	4558	11570

-- -- -- -- -- -- -- 80

--	--	--	--	--	1709	4558	11650
----	----	----	----	----	------	------	-------

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
-----------	------	------	------	------	------	------	------

-- -- -- 50 130 120 1196 447

-- -- -- -- -- 103 3100 6055

-- -- -- -- -- 748 3678 3004

-- -- -- -- -- 68 2408 1368

-- -- -- -- -- -- 877 839

--	--	--	50	130	1039	11259	11713
----	----	----	----	-----	------	-------	-------

XV Onderwijs buiten schoolverband

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0291	Stichting Kohnstamm-Instituut voor Onderwijs-research van de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek naar mogelijke oorzaken van vroegtijdige studiebeëindiging in het schriftelijk onderwijs
0303	Nederlands Centrum voor Volksontwikkeling, Amersfoort	Het uitvoeren van onderzoek onder studenten aan avondscholen voor M.A.V.O., H.A.V.C., V.W.C. (Avondscholenproject)
0357	Instituut voor Toegepaste Taalkunde, Katholieke Universiteit Nijmegen	Publikatie van de rapportage van project 0225 "Evaluatieonderzoek van een multimediale cursus Frans"
0369	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Joodse traditie als model voor permanente educatie

Totaal

XVI Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één dan wel niet van toepassing

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0113A	Pedagogisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Leiden	Onderwijs met de computer
0113B	Psychologisch Research Laboratorium aan de Vrije Universiteit te Amsterdam	Computer Assisted Instruction (C.A.I.): programmering van "Responsive Environments"
0232	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Onderwijssysteem. (Ontwikkeling van een theorie met als eerste produkt een adequaat begrippenapparaat over onderwijssystemen)

Subtotaal

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
--	--	--	--	--	127	2389	4064
--	--	--	--	--	--	1320	3187
--	--	--	--	--	--	--	35
--	--	--	--	--	--	--	35
--	--	--	--	--	127	3709	7321

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
1140						2470	2219
	28	594	3171	2170	3111		
						1503	1910
--	--	--	--	--	643	1159	562
1140	28	594	3171	2170	3754	5132	4691

XVI vervolg Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één dan
wel niet van toepassing

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
P299	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Vorstudie "Doelen en functies van het onderwijs"
0313	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek betreffende de onderwijskundige aspecten van het gebruik van objectieve studietoetsen
0318	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	De survey-feedback methode. Een onderzoek naar de voorwaarden waaraan een dergelijke veranderingmethode moet voldoen en de ontwikkeling van het voor deze methode noodzakelijke instrumentarium
0326	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Bewegingsonderwijs: Wensen, feiten en mogelijkheden. Een onderzoek naar de zelfinterpretatie van het bewegingsonderwijs, c.q. de lichamelijke (school) opvoeding in Nederland
0331	Stichting tot bevordering van het sociaal Onderzoek te Utrecht	"Post-doctorale cursus Projectleiding gammaresearch"
0336	Werkgroep Onderwijsresearch te Amsterdam	Onderwijsresearchdagen 1975
0341	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit te Amsterdam	Een (instituu)strategie voor het bepalen van onderwijsdoelstellingen; verslag van een empirisch onderzoek
<hr/>		
Subtotaal		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
1140	28	594	3171	2170	3754	5132	4691
--	--	--	--	--	--	1676	946
--	--	--	--	--	--	166	903
--	--	--	--	--	--	196	2033
--	--	--	--	--	--	5	699
--	--	--	--	--	--	58	662
--	--	--	--	--	--	--	200
--	--	--	--	--	--	--	925
1140	28	594	3171	2170	3754	7233	11057

XVI vervolg Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één dan
wel niet van toepassing

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
	Transport	
0349	W.J.M. Knibbeler (Insti- tuut voor Toegepaste Taalkunde, Katholieke Universiteit, Nijmegen)	Deelname aan het vierde con- gres van de association In- ternationale Linguistique Appliqué
0351	A.K. de Vries (Insti- tuut voor Pedagogische en Andragogische Weten- schappen te Utrecht)	Deelname aan het Colloquium over School Psychologie
0353	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Gemeentelijk Onderwijsbeleid
0356	Stichting Research Insti- tuut voor de Toegepaste Psychologie aan de Uni- versiteit van Amsterdam	Verwerking van het rapport 0232 tot een boek, tevens proefschrift
0359	H.H. ten Voorde. (Facul- teit der Wiskunde en Natuurwetenschappen van de Katholieke Universi- teit te Nijmegen)	Deelname van twee symposia te weten: "Educational Tech- nology in the teaching of Chemistry" en "Chemical Education in Europe New Approaches"
0360	Vakgroep Ontwikkelings- psychologie, Psycholo- gisch Laboratorium van de Katholieke Universi- teit te Nijmegen	Stimulering van de sociale ontwikkeling in het onder- wijs
<hr/>		
Subtotaal		
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
1140	28	594	3171	2170	3754	7233	11057
--	--	--	--	--	--	--	12
--	--	--	--	--	--	--	9
--	--	--	--	--	--	--	519
--	--	--	--	--	--	--	467
--	--	--	--	--	--	--	14
--	--	--	--	--	--	--	932
1140	28	594	3171	2170	3754	7233	13010

XVI vervolg Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één aan
wel niet van toepassing

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
Transport		
0361	Intersubfacultaire vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en van de subfaculteit der psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	Voortgangsevaluatie van leerlingen en aansluitende methodische variatie in individualiserend onderwijs i.h.b. de vormgeving met behulp van media
0368	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Curriculum: voorbereiding en onderzoek
B002	Instituut FOSS te Oegstgeest, namens de werkgroep Institutionaliserings van het S.V.O.-Institutenoverleg	Institutionalisering van onderzoek van onderwijs in relatie tot de Universiteiten en Hogescholen
ID002	Stichting Werkgroep Onderwijsresearch	Uitgave "Tijdschrift voor Onderwijsresearch"
<hr/>		
Totaal		
<hr/>		

1966/1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975
1140	28	594	3171	2170	3754	7233	13010
--	--	--	--	--	--	--	551
--	--	--	--	--	--	--	274
--	--	--	--	--	--	--	142
--	--	--	--	--	--	--	80
1140	28	594	3171	2170	3754	7233	14057

5

OVERZICHT PROJECTEN 1975

- 5.1 Onderzoeksprojecten
- 5.2 Programmeringsprojecten (voorstudies)
- 5.3 Experimentele verspreiding en experimenten
 - 5.3.1 OF-projecten
 - 5.3.2 Experimentele innovatieprojecten en experimenten
- 5.4 Participatie-onderwijsprojecten
- 5.5 Congressen, conferenties en studiereizen
- 5.6 Dissertaties en publikaties

5.1. Onderzoeksprojecten

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
033	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Rekenproject basisonderwijs: ontwikkeling van een handboek van het rekenonderwijs voor de leerkracht in de basisschool	Mw.G. Boomsma
089	Research Instituut voor het onderwijs in het Noorden te Groningen	Het ontwikkelen van een onderwijsleerpakket voor sociale wereldoriëntatie ten behoeve van de didactische aansluiting tussen basis- en voortgezet onderwijs.	Projectteam
092	Technische Hogeschool, Twente, Leerstoel voor algemene en vergelijkende onderwijskunde	Onderzoek naar het ontwerpen, gebruiken, toetsen en omwerken van een empirische inleiding in de Scheikunde (v.w.o.)	H.H.ten Voorde en Werkgroep Empirische Inleiding
0102	Instituut voor Sociale Psychologie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Analyse van de sociaal-psychologische processen bij het relatief geringe schoolsucces van kinderen uit het handarbeidersmilieu in het basisonderwijs	S.Soutendijk
0113A	Pedagogisch Instituut aan de Rijksuniversiteit van Leiden	Onderwijs met de computer	L.de Klerk R.van de Perel
0113B	Psychologisch Research Laboratorium aan de Vrije Universiteit van Amsterdam	Computer Assisted Instruction (C.A.I.): programmering van "Responsive Environments"	A.Dirkszwaiger S.D. Fokkem

5.1

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
januari 1966- augustus 1974	050974	V	In 1966 lopend onderzoek overgenomen van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Voor dit project werd in 1975 subsidie verbruikt in verband met de verspreiding van het handboek.
augustus 1968- december 1973	101274 240175 080875	VII	Voortzetting van project 089 als OF89 Publicatie:Leren door te doen.
mei 1968- augustus 1974		VIII	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt. Voor de uitgave van het eindrapport in de vorm van een dissertatie is een aanvraag in voorbereiding
september 1968- augustus 1975	120771 121273	V	Delen van de eindverslaggeving zijn ontvangen. Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt
januari 1973- januari 1977		XVI	
januari 1973- januari 1977		XVI	

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0133	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Ontwikkeling van een (extern en intern) organisatiemodel met varianten voor het kleuter- en basis- onderwijs ten platte- lande	Projectteam
0134	Stichting Onderzoek Leermoeiijkheden, Utrecht	Voortzetting van onder- zoek naar de problemen welke zich voordoen bij het invoeren van een bepaald differentiatie- model in het basis- onderwijs (binnen het leestaalgebied in het tweede leerjaar)	W.Nijhof
0149	Vakgroep Onderwijs- kunde van de sub- faculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Uni- versiteit te Nijmegen	IJking van studie- toetsen met betrekking tot de leesvaardigheid van blinde kinderen in het basisonderwijs en een exploratief onder- zoek naar de factoren die de leesvaardigheid van blinde kinderen beïnvloeden	M.J.C. Mommers
0172	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Onderzoeksproject Ver- gelijkende Onderwijs- kunde betreffende het onderwijskundig onder- zoek en de onderwijs- innovatie in de U.S.S.R.	J.F. Vos
0180	Vakgroep Onderwijs- kunde van de Sub- faculteit der Peda- gogische en Andra- gogische Wetenschap- pen van de Katho- lieke Universiteit te Nijmegen	IJking van een aantal schoolvorderingentests voor het basisonderwijs	B.Th. Brus M.J.C. Mommers

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
mei 1969- september 1974	190675	IV	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt
juli 1969- augustus 1974		V	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt. Een aantal deelrap- porten is ontvangen. Het eindrapport zal in de vorm van een dissertatie ver- schijnen.
januari 1970- oktober 1975	151173 250974 290975	VI	Voor de uitgave van het eindrapport in de vorm van een disser- tatie is een aanvraag in voorbereiding
januari 1971- december 1973		XVI	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt. Het eindrapport zal in de vorm van een disser- tatie verschijnen.
september 1970- maart 1972	050572 190373 241073 121273 140275	V	Voor dit project werd in 1973, 1974 en in 1975 geen subsidie verbruikt.

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0181	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Project voor het ontwikkelen en beproeven van optimale condities om de onderwijsdoelen van het basisonderwijs te realiseren met van huis uit friestalige kinderen in overwegend friessprekende plaatsen. Fase I Startonderzoek: onderzoek naar de beheersing van het nederlands bij friessprekende kinderen als faktor in de schoolbekwaamheid	J. Sixma A.K.de Vries J.M. Wijnstra
0188	Psychologisch Laboratorium aan de Universiteit van Amsterdam, afdeling Ontwikkelingspsychologie	Onderzoek naar de invloed van verschillende vormen van gedragveranderingen van docenten in het lager beroepsonderwijs op leergedrag en leermotivatie van de leerlingen, en wel bij uiteenlopende intensiteit van de begeleiding bij het tot stand komen van die gedragsveranderingen.	H.Broekema
0195	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Onderzoek naar het effect van beoordelingsfeedback met betrekking tot gedragsverandering van leerkrachten	W.M.G.Houx
0198A	Pedagogisch-Didactisch Instituut voor de leraarsopleiding van de Rijksuniversiteit te Utrecht	Uitvoeren en evalueren van een in-service-trainingsprogramma waarbij teams van leerkrachten uit verschillende schooltypen die zich bezighouden met moedertaalonderwijs leren werken met en communiceren over een systeem van moedertaalwerkplanalternatieven (symowa)	J.S. ten Brinke Mevr. G.M.M.R. van den Heuvel

5.1

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
-----------------------	------------------------	---------------------	-------------

januari 1971- november 1976		IV	
--------------------------------	--	----	--

augustus 1971- januari 1976		IX	
--------------------------------	--	----	--

augustus 1971- augustus 1973 april 1975- november 1976		VIII	
---	--	------	--

juni 1974- augustus 1977		XI	
-----------------------------	--	----	--

5.1. - 4 -

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0199	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) centraal team	H.A.Becker
0199A	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) Deelproject:Basismodellen	H.A.Becker
0199B	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) Deelproject:Wetenschapsbeoefening	C.van der Merwe
0199C	Sociologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Universitaire Simulatie (USIM-project) Deelproject:Wetenschappelijk personeel	P.G.M. de Rooy
0204	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Onderzoek naar de differentiatie van het aanvankelijk lezen binnen het kader van de schoolbegeleiding	P.N. Appelhof
0206	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Onderzoek naar de effecten van drie gecontroleerde onderwijsprocedures op het getalbegrip van 5- en 6-jarigen, (teltraining; identiteitstraining; verzamelingen en relaties) (Voortzetting 0136)	K.B. Koster

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
juli 1973- januari 1977		XIV	
juli 1973- januari 1977		XIV	
september 1973- januari 1977		XIV	
september 1973- januari 1977		XIV	
september 1973- januari 1977		V	
maart 1972- juni 1974	140275	IV	Het eindrapport is in de vorm van een disserta- tie verschenen. Voor dit project werd in 1975 geen subsidie ver- bruikt

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0215	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Literatuurstudie met betrekking tot schoolvariabelen als context voor het onderwijsleerproces	F.J. v.d. Krogt
0217	Stichting voor het ontwerpen en toetsen van functie-trainingprogramma's (i.o.), Tilburg	Evalueren van het trainingsprogramma voor het de structureren van de visuele en auditieve waarneming, wat bestaat uit de onderdelen: analyse van complexe figuren en figuur-achtergrond-relaties, training van het schema der ruimtelijke coördinaten, informatie-winning uit volgorde-effecten en intermodale koppeling van visuele en auditieve waarneming	Mej. J.H. de Vries
0224	Bosbouw en Cultuurtechnische School, Arnhem	Pilotproject onderwijs vreemde talen in het hoger agrarisch onderwijs	J.M.Dijkstra
0229	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Het diagnostisch gebruik van studietoetsen (Testing for Mastery) in het wiskundeonderwijs in de lagere klassen van het L.B.O., M.A.V.O., H.A.V.O. en V.W.O.	I.B.H.Abram L.Muskens J.Timmer
0230	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Evaluatie van een model voor gedifferentieerd onderwijs binnen de heterogene brugklas in het bijzonder voor het vak wiskunde	P.de Koning J.Timmer

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
januari 1972- januari 1974	180875	XI	Voor dit project werd in 1974 en 1975 geen subsidie verbruikt
januari 1971- oktober 1974		IX	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt
augustus 1972 januari 1976		IX	
augustus 1972- augustus 1977		X	
augustus 1972- mei 1975		VII	

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0232	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Onderwijssysteem. (Ontwikkeling van een theorie met als eerste product een adequaat begrippenapparaat over onderwijssystemen).	H.F. de Wit
0236	Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en van de subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	Bewerking en aanpassing van een in de U.S.A. ontwikkelde "minicursus" ten dienste van de pre- en in-service training van leerkrachten	F.K. Kieviet P.van der Plas
0237	Vakgroep Onderwijskunde van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Bewerking en aanpassing van een in de U.S.A. ontwikkelde "minicursus" ten dienste van de pre- en in-service training van leerkrachten	S.A.M. Veenman
0239	Technische Hogeschool Eindhoven	Leren technische problemen op te lossen	J.D.Janssen W.A.T. Meuwese

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
januari 1973- juni 1975	291275	XVI	
september 1972- juli 1975	270974	XII	In verband met de versprei- ng van de resultaten van dit project en project 0237, werd de tijdsduur van deze projecten verlengd.
oktober 1972- juli 1975	070874	XII	Voor het maken van een cogni- tieve versie van deze mini- cursus is in 1974 een extra subsidie verleend
november 1972- december 1974		XIV	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt

5.1. - 7 -

Nr.	Aanvragster	Onderwerp	Uitvoering
0241	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch en Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen	Studie ter voorbereiding van een onderzoek van de Taalsituatie in Kerkrade e.o., speciaal ten behoeve van het onderwijs op de basisscholen	P.J.J.Stijnen A.L.M.Vallen A. Hagen
0243	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Onderzoek naar het functioneren van handleidingen bij leerboeken	N.A.J. Lagerweij
0245	Instituut voor Orthopedagogiek aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen	Psycholinguistische test voor leergestoorden kinderen	J.J. Dumont W. van Bon
0249A	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de belangstelling voor en de behoefte aan vreemde-talenonderwijs in het voortgezet onderwijs	J.F.M. Claessen A.J. Mens
0249B	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de determinanten van de keuze van Moderne Vreemde Talen in het eindexamenpakket door A.V.O. leerlingen	J.F.M. Claessen Mej.J.A.H. Derks A.J. Mens
0249C	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de belangstelling voor en de behoefte(n) aan moderne vreemde talen	J.F.M. Claessen
0252	Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Een onderzoek betreffende het testen van spreekvaardigheid in een vreemde taal (Frans op het niveau van V.W.O. en e.o. H.A.V.O.)	L.J.A. Nienhuis
0254	Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Project schrijfvaardigheid	J.A. van Ek P.J.M. Groot G.L.J. Nas

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
april 1973- eind 1974		IV	
april 1973- november 1975		XI	
juli 1973- juli 1977		VI	
maart 1973- juni 1974	060175 080775	X	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie ver- bruikt
augustus 1973- oktober 1974	110975	X	
april 1975- december 1976		X	
september 1973- eind 1975		VIII	
augustus 1973- mei 1974	011075	VIII	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie ver- bruikt

5.1. - 8 -

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0255	Laboratorium voor Psychofysiologie en het Coronel Laboratorium aan de Universiteit van Amsterdam	Lichamelijke Oefening (Fase I:ontwikkeling van Meetinstrumenten)	H.C.G. Kemper
0256	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Interacties tussen instructiestijlen en leerling karakteristieken met betrekking tot het lesrendement bij het H.A.V.O.	A.F.M. Verhoeven
0257	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Deskriptieve analyse van Leerboeken	I.M. van Meerem
0258	Vakgroep Onderwijskunde van de onderafdeling Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen van de Technische Hogeschool Twente te Enschede	Een onderzoek naar het praktijkjaar in het H.T.O.	F.J.M. Mertens
0259	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Verrichten van een empirisch doelstellingenonderzoek voor het moedertaalonderwijs	D.J. Bos H. Wesdorp
0260	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Terugspiegelingsprocedure (het geschikt maken van een bestaand observatie-instrument voor gebruik in de praktijk)	W.M.G. Houx

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
juli 1973- december 1975 Fase I		VIII	Dit project wordt mede- gesubsidieerd door het Praeventiefonds
januari 1976- december 1978 Fase II			
april 1973- april 1975	190875 211175	VIII	Delen van de eindverslag- geving zijn ontvangen
juli 1975- augustus 1978		V	Dit project is een ver- volg op de Voorstudie: Beoordeling van Leer- boeken
juni 1973- juli 1977		IX	
augustus 1973- december 1976		V	
september 1973 januari 1975	211175	XI	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie ver- bruikt.

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0266	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam in samenwerking met het Katholiek Pedagogisch Centrum te 's-Hertogenbosch	Evaluatie-onderzoek van een innovatieproject. Gedifferentieerd onderwijs in de brugklassen van geïntegreerde scholengemeenschappen.	W. Jacobs
0270	Vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen	Onderzoek naar stimulering van de sociale ontwikkeling in het onderwijs ("Role Taking Test")	C.F.M.van Lieshout G.Leckie B.Smits-van Sonsbeek
0271	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen en de Vakgroep Wetenschappelijk Onderzoek Vakcentrales te Utrecht	De ontwikkeling van een meetinstrument voor het vaststellen van de mate waarin met name het L.B.O. voldoet aan de voorbereiding op het functioneren in de arbeidssituatie en arbeidsverhoudingen, zowel binnen als buiten het bedrijf en op het algemeen maatschappelijk leven, voor zover dat gerelateerd is aan de arbeidssituatie en de arbeidsverhoudingen	C.A.C.Klaassen A.J. Mens J.Varkevisser
0274	Nederlands Instituut voor Preventieve Geneeskunde te Leiden	Vroegtijdige herkenning van en hulp aan kinderen (4-8 jaar) die op enigerlei wijze vastlopen in het onderwijs	Uitvoering in samenwerking met de Vakgroep ontwikkelingspsychologie, Pedologie en speciale Pedagogiek van de V.U. te A'dam en het schooladviescentrum te Den Bosch. J.J.F. Schroots (NIPG) J.H.A.Groenendael (VU) R.M.y.Waarden-Ramondt (SAC)

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
november 1974- mei 1977		VII	Dit project is een ver- volg op het project: vooronderzoek naar in- terne differentiatie in het brugjaar gebaseerd op de principes van de "Learning for Mastery Strategy"
juli 1973- juli 1975	270575 061175 231275	II	
april 1974- september 1976		IX	
september 1973- september 1976		IV	

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0275	Didactisch Instituut aan de Vrije Universiteit van Amsterdam; Instituut De Vooy's voor Nederlandse Taal- en Letterkunde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht; Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Receptieve Taalbeheersing	E. Bol J. Leistra
0281	Werkgroep Onderwijsresearch, Amsterdam	Evaluatie onderwijsresearch	M. van der Kamp Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam
0284	Vakgroep Toegepaste Taalkunde Technische Hogeschool Delft; Talenlaboratorium der Rijksuniversiteit van Leiden	Onderzoek met behulp van de computer van een aantal bij het voortgezet onderwijs gebruikte Franse cursussen	L.L. van Maris A.G. Sciarone
0289	Vakgroep Onderwijskunde van de Onderafdeling Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen van de Technische Hogeschool Twente te Enschede	Onderzoek naar de mogelijkheid om differentiatie in de basisschool middels het rekenen in niveaugroepen te verbeteren met behulp van de "Learning for Mastery Strategy"	Uitvoering in samenwerking met het Pedagogisch Centrum te Enschede K.C.R. Hesselink
0290	Instituut voor Cognitieveonderzoek aan de Universiteit van Amsterdam	Een onderzoek naar het NOT-programma wiskunde voor de tweede klas basisschool	G.A. Kohnstamm P.B.M. Levelt
0291	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek naar mogelijke oorzaken van vroegtijdige studiebeëindiging in het schriftelijk onderwijs	K.P.A.M. von Raesfeld F. Jongeneel M. van der Kamp

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
september 1973- december 1974		V	
maart 1974- januari 1975	210375	XVI	Dit onderzoek is uitge- voerd in het kader van de Onderwijsresearch- dag 1974 Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt
januari 1974- januari 1975	101275	X	Voor dit project werd in 1975 geen subsidie verbruikt
januari 1975- december 1976		V	
november 1973- april 1975	250675	V	
december 1973- januari 1981		XV	

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0293	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Inventarisatie en evaluatie van schoolonderzoeksmethoden voor het vak Nederlands op het H.A.V.O.	H.Wesdorp
0298	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Onderzoek naar de doelstellingen van een aantal systematisch ontwikkelde leesprogramma's voor de basisschool	C.A.J. Aarnoutse
0300	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar de relatie tussen de academische opleiding in de pedagogiek en andragogie en de beroepsuitoefening van pedagogen en andragogen (1e fase)	C.Krijnen
0301	Stichting Konnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek naar opvoedingsmotieven die ouders en verzorgers er toe bewegen of er van weerhouden hun kinderen, kindercentra en kleuterscholen te laten bezoeken	D.Grimme H.Bronkhorst
0302	Vakgroep Onderwijskunde van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen en het Katholiek Pedagogisch Centrum te 's-Hertogenbosch	Voortgezet Onderzoek Interactie-analyse	S.A.M.Veenman J.W.A. Melenhorst

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Onderwerp
januari 1974- januari 1975	160974 140275 010475	VIII	
september 1974- april 1976	071075	V	Een deel-eindrapport is ontvangen
april 1974- juli 1975		XIV	
februari 1974- januari 1982		II	
september 1974- maart 1977		V	

Nr. Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0303 Nederlands Centrum voor Volksontwikkeling te Amersfoort	Het uitvoeren van onderzoek onder studenten aan avondscholen voor M.A.V.O., H.A.V.O. en V.W.O. (Avondscholenproject)	R.A.C.Hoksbergen Th.J.Jeuring
0304 Instituut voor Toegepaste Taalkunde te Groningen en Instituut voor Toegepaste Taalkunde te Nijmegen	Vocabulaire-afbakening Frans, Duits, Engels V.W.O., H.A.V.O., M.A.V.O.	J.P.Menting (Groningen) C.H.v.Os (Nijmegen)
0305 Nederlandse Vereniging voor Management (NIVE) te 's-Gravenhage	Inventariseren van management-problemen van scholengemeenschappen	J.J.M.Penders M.Prakke
0306 Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde van de Rijksuniversiteit te Leiden	Voorbereidende studie: "Stafofbouw geïntegreerde kleuter- en basisschool met doorbroken jaarklassensysteem"	Mevr.A.M. van Greevenbroek
0312 Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en van de subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	"Onderzoek naar het effect van taakgericht leerkrachtgedrag". Deelproject fase I: Eerste ontwikkeling van onderwijsstrategieën t.b.v. de ontwikkeling van waarden door de leerlingen en konstruktie van daarvoor relevante observatie- en toetsinstrumenten	P.L.v.d.Plas

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
mei 1974- mei 1978		XV	
juni 1974- maart 1975		VIII	
september 1974- september 1975	241275	X	
februari 1975- december 1975		IV	
mei 1974- november 1976	150575	XII	Eindrapport van de voor- bereidende studie is ont- vangen.

5.1. - 13 -

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0313	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek naar de onderwijskundige aspecten van het gebruik van objectieve studietoetsen	D.J.Sos H.Wesdorp
0317	Research Instituut voor Onderwijs in het Noorden te Groningen, op verzoek van en in samenwerking met de Stichting Lerarenopleiding Ubbo Emmius te Groningen en Leeuwarden	Een onderzoek naar een methode voor het bepalen van onderwijsdoelstellingen als uitgangspunt voor curriculum-ontwikkeling ten dienste van de experimentele lerarenopleidingen	A.Olgers J.Riesenkamp
0318	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	Scholen datafeedback en innovatie. Een literatuurstudie.	F.J.v.d.Krogt
0325	Vakgroep Onderwijskunde van de sub-faculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Ontwikkeling minicursus "Het organiseren van zelfstandig leren".	S.A.M. Veenman
0326	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Een inventariserend onderzoek naar aard, inhoud en gebruik van onderwijsleermethoden bij het aanleren van sportspelen in het bewegingsonderwijs c.q. de lichamelijke opvoeding op school	A.H.Broeke
0327	Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit te Utrecht	Constructie van een Diagnostische Toets voor het opereren met hoeveelheden bij de overgang van de kleuterschool naar de basisschool	Mevr.W.A. v.Loon- Vervoorn

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
oktober 1974- januari 1977		XVI	
april 1975- december 1978		XII	
december 1974- september 1975	051275	XVI	Een deel-eindrapport is ontvangen
oktober 1974- januari 1977		XII	
december 1974- april 1978		XVI	
juli 1975- januari 1976		IV	

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0330	Vakgroep Onderwijskunde van de onderafdeling Wijsbegeerte en Maatschappijwetenschappen van de Technische Hogeschool Twente te Enschede	Een onderzoek naar de doelstellingen van het Middelbaar Technisch Onderwijs en de betekenis van de praktijk-tijd bij de realisering van die doelstellingen	F.J.H. Mertens P.Smets
0333	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Vorbereiding van een onderzoek met betrekking tot onderwijs en geslachtsrolsocialisatie	P.L.M. Jungbluth
0335	Vakgroep Onderwijskunde van de Subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Een onderzoek naar de arbeidssatisfactie van leerkrachten in het basisonderwijs	Mej.J.J.R. M. Corten
0337	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Naar een strategie voor leerplanontwikkeling	Projectteam
0340	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Doelstellingenonderzoek expressievakken	M.v.d. Kamp
0343	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden te Utrecht	Planning Curriculum-ontwikkeling Wereldoriëntatie	C.Boonman

5.1.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- Opmerkingen soort
oktober 1974- oktober 1976		IX
september 1975- januari 1976		XI
juni 1975- januari 1977		V
januari 1975- januari 1977		VII Dit onderzoek is een ver- volg op project 089
april 1975- april 1977		VIII
november 1975- november 1976		XI Voortzetting P228

5.1. - 15 -

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0345	Hoogveld Instituut te Nijmegen	Voorbereiding voor de opzet van een onderzoek "Vorming W.S.W.-jongeren"	V.J.Welten
0346	Vakgroep Psychologie van Arbeid en Organisatie, Psychologisch Laboratorium, Katholieke Universiteit, Nijmegen	Onderzoek Consulenten Leerlingwezen	A.Scheerder A.R.Boon van Ostade
0353	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Gemeentelijk Onderwijsbeleid	C.B.Raaijmakers
0360	Vakgroep Ontwikkelingspsychologie, Psychologisch Laboratorium van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Stimuleren van de sociale ontwikkeling in het onderwijs	C.F.M. van Lieshout
0361	Intersubfacultaire vakgroep Onderwijskunde van de Rijksuniversiteit te Leiden	Voortgangsevaluatie van leerlingen en aansluitende methodische variatie in individualiserend onderwijs in het bijzonder de vormgeving met behulp van media	C.J. de Brabander
0365	Stichting Kohnstamm-Instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Evaluatie van ontwikkeling en uitvoering van de experimentele cursusopleiding remedial teacher	H.Bronkhorst
0368	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden te Utrecht	Curriculum:voorbereiding en onderzoek	K.Meijer

5.1.

Gepiande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
augustus 1975- maart 1976		XIII	
april 1975- oktober 1978		XIII	
juli 1975- december 1978		XVI	
juli 1975- juli 1979		XVI	Dit onderzoek is een vervolg op project 089
juli 1975- augustus 1977		XVI	
december 1975- januari 1978		XII	
juni 1975- juni 1977		XVI	Voortzetting P285

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0369	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Joodse traditie als model voor permanente educatie	I.B.H. Abram
0371	Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch	De ontwikkeling van Instrumenten voor de meting van de interacties tussen instructiestijlen en leerlingkenmerken	A.F.M. Verhoeven
0372	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Arbeidsoriëntatie. Een bijdrage tot inhoudsbepaling van een leergebied in het onderwijs van 12-16 jaar	P.G.Kleinbergen E.Venema
0375	Research Instituut voor het Onderwijs in het noorden te Groningen	Onderzoek naar de beschrijving de beginsituatie van de experimenten Middel-school	B. Creemers
B002	Instituut FOSS te Oestgeest, namens de Werkgroep Institutionaliserings van het S.V.O.-Institutenoverleg	Institutionalisering van onderzoek van onderwijs in relatie tot de Universiteiten en Hogescholen	G. Dijkhuis

5.1:

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
augustus 1975- februari 1977		XV	Dit project wordt voor 50% mede-gesubsidieerd door Z.W.O.
september 1975- januari 1977		VIII	
september 1975- februari 1978		X	
september 1975- januari 1977		X	
september 1975- maart 1976		XVI	

5.2. Programmerings-projecten

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
P228	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Een studie over wereld-oriëntatie	H.Jansen
P262	Vakgroep Onderwijskunde van de sub-faculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen	Opleidingsproblematiek	T.M.A.M. Hendriks
P263	Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Structuur en interorganisatorische vormgeving van het onderwijs voor 3 à 4 tot 16-jarigen	K.B.Koster
P285	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht	Curriculumontwikkeling en curriculumonderzoek	B.Creemers
P297	Intersubfacultaire vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen en van de subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit te Leiden	Media en onderwijsontwikkeling: media in functie van de flexibilisering van het onderwijs aan 4-16 jarigen	D.de Jong
P299	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Doelen en Functies van het Onderwijs	S.Sandbergen

5.2.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
januari 1973 november 1975	170175 070475 090575 240775	XI	Delen van de eindverslag- geving zijn ontvangen
juli 1972 maart 1976		XII	
april 1973 september 1976	190875	XI	
november 1973 juni 1975	060974 220475	XI	
januari 1974 juli 1975		XI	
januari 1974 juni 1975		XVI	

5.3. Experimentele verspreiding en experimenten

5.3.1 OF-projecten x)

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
OF89	Research Instituut voor het Onderwijs i. het Noorden te Groningen	Het ontwikkelen van een model en organisatievorm voor curriculumonderzoek en -ontwikkeling, aan de hand van een exemplarisch curriculum voor sociale wereldoriëntatie, t.b.v. de didactische aansluiting tussen basis- en voortgezet onderwijs (LEDC-project)	Project-team
OF 128B	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Vorbereiding verspreiding van het KIOSK-werkplan	Project-team

x) In de overbruggingsfase (OF) wordt nagegaan of, en zo ja, op welke wijze de resultaten van het voorafgaande project naar de onderwijspraktijk kunnen worden overgedragen. Dit kan eventueel uitmonden in een IN-project.

5.3.

5.3.1

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
januari 1974 januari 1975		VII	Overleg van een mogelijke overdracht van de resultaten van het onderzoek naar de onderwijspraktijk is gaande
oktober 1973 juli 1975	060874	IV	<ul style="list-style-type: none"> - Verspreiding van het ontwikkelde product volgens de zgn. "gesloten markt strategie" is gaande. - Aanvullende subsidie is verleend om in overleg met het C.I.O. na te gaan - op welke wijze het materiaal binnen de gegeven mogelijkheden het beste kan worden aangepast; - of met beperkte middelen het materiaal kan worden aangepast, zodanig dat het produkt aan een uitgever kan worden aangeboden
	181275		Brochure: "Werken met kinderen". Vernieuwing van het kleuteronderwijs bij voorbaat een mislukking?

5.3.2 Experimentele innovatie-projecten en experimenten ^{x)}

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
IN83 ^{xx)}	Stichting Onderzoek Leermoeilijkheden, Utrecht; De Vereniging Samenwerkende Landelijke Pedagogische Centra; Werkverband Plaatselijke Regionale Onderwijsadviesdiensten	Programma gedifferentieerd onderwijs voor kinderen van 4-8 jaar (het zgn. GEON-project)	Projectteam onder leiding van M. Abeln en A.K. de Vries
IN101	Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit van Utrecht	Experimentele Innovatie van het project Engels in het basisonderwijs	Projectteam onder leiding van Mevr. B.M. Steinhauser-Vekemans
0119	Gemeente Rotterdam	Onderwijs en Sociaal Milieu	J.H.N. Grandia E.L.A.M. Pelosi
0189	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam; Stichting Advies- en Begeleidings - Centrum voor het openbaar, protestants-christelijk, rooms-katholiek en bijzonder neutraal onderwijs in Amsterdam (A.B.C.i.o.)	Innovatieproject Amsterdam	Projectteam onder leiding van C. van Calcar

^{x)} Deze projecten zijn ondergebracht bij de Commissie Onderwijskundige Experimenten (COE)

^{xx)} IN = (experimenteel) innovatieproject

5.3.2

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
december 1973 augustus 1979		IV	Gedurende de periode januari 1972 - augus- tus 1973 is er sprake geweest van een over- bruggingsfase
augustus 1972 eind 1977		V	Gedurende de periode januari 1972 - augustus 1973 is er sprake ge- weest van een over- bruggingsfase
1975-1978		V	
mei 1971 januari 1979		V	

5.3.2. - 2 -

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0213	Commissie Modernisering Leerplan Natuurkunde, Naarden	Project Leerplanont- wikkeling Natuurkun- de (PLON-project)	Project- team

5.3.2.

Gerlande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- Opmerkingen soort
-----------------------	------------------------	---------------------------------

augustus 1972 januari 1977		VIII
-------------------------------	--	------

5.4. Participatie-onderwijs-projecten

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
P0310	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Onderzoek naar gegevens over werkende jongeren voor zover deze relevant zijn voor onderwijsvoorzieningen t.b.v. werkende jongeren	P.Tasser J.Geurts
P0321/ I t/m V	Onderzoeksgroep Participatie Onderwijs	Werkplan Onderzoeksgroep Participatie Onderwijs	L.J. van den Bosch (coördinator); Instituut voor Toegepaste Sociologie, Nijmegen; Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch, Nijmegen; Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden, Groningen Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch v.d. Universiteit van Amsterdam
P0334	Instituut voor Toegepaste Sociologie te Nijmegen	Ontwikkeling van een evaluatiestrategie voor het experimenteel participatie-onderwijs	Mw. van der Linden- Mulder

5.4.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
mei 1974 januari 1977		XIII	
juli 1974 juli 1976		XIII	Voor de voorbereiding en coördinatie van pro- jecten in het kader van het werkplan onderzoeks- groep participatie- onderwijs wordt jaar- lijks subsidie aange- vraagd
februari 1975 april 1976		XIII	

5.4. - 2 -

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
P0344	Stichting Kohnstamm- instituut voor Onder- wijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Een onderzoek naar mogelijke functie- beschrijvingen van een counsellor in een streekcentrum voor participatie- onderwijs	F.Jongeneel
P0347	Nijmeegs instituut voor Onderwijsre- search	Werk- en organisa- tievormen bij Per- soonlijke en Maat- schappelijke Vorming in groepsverband in het Participatie- onderwijs	A.J.G. Woolthuis
P0348	Research instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Methodenontwikke- ling ten dienste van de intake- en introductie- periode	E.van der Meulen
P0355	Research instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen	Programmeringsmo- dellen en program- ma's bij persoon- lijke en maatschap- pelijke vorming in het participatie- onderwijs	P.A.Franken
P0376	Stichting Kohnstamm- instituut voor Onder- wijsresearch van de Universiteit van Amsterdam	Onderzoek ten be- hoeve van de keuze en het gebruik van media in het parti- cipatie-onderwijs, in het kader van het Werkplan van de Onder- zoeksgroep Participatie- Onderwijs	F.Jongeneel

5.4.

Geplande tijdsduur	Eindrapport (datum)	Onderwijs- soort	Opmerkingen
februari 1975- augustus 1976		XIII	
maart 1975- augustus 1976		XIII	
april 1975- juli 1977		XIII	
juni 1975- september 1976		XIII	
december 1975- maart 1977		XIII	

5.5 Congressen, conferenties en studiereizen

Nr.	Aanvrager	Onderwerp	Uitvoering
0279	C.F. van Parreren en J.A.M. Carpay (Psychologisch Laboratorium aan de Universiteit van Utrecht)	Studiereis naar de Sovjet-Unie	C.F. van Parreren J.A.M. Carpay
0281	Werkgroep onderwijsresearch te Amsterdam	Onderwijsresearchdag 1974	Organisatiecommissie, gevormd door aanvrager
0331	Stichting tot bevordering van het sociaal onderzoek te Utrecht	"Post-doctorale cursus. Projectleiding gamma-research"	Instituut FOSS
0336	Werkgroep Onderwijsresearch te Amsterdam	Onderwijsresearchdagen 1975	Organisatiecomité, gevormd door de aanvrager
0349	W.J.M. Knibbeler (Instituut voor Toegepaste Taalkunde, Katholieke Universiteit, Nijmegen)	Deelname aan het vierde congres van de association Internationale Linguistique Appliqué	W.J.M. Knibbeler
0351	A.K. de Vries (Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen te Utrecht)	Deelname aan het Colloquium over school Psychologie	A.K. de Vries
0359	H.H. ten Voorde (Faculteit der Wiskunde en Natuurwetenschappen van de Katholieke Universiteit te Nijmegen)	Deelname aan twee symposia te weten: "Educational Technology in the teaching of Chemistry" en "Chemical Education in the Europe New Approaches"	H.H. ten Voorde

5.5

Organiserende instantie(s)	Tijdsduur	Eindrapport (datum)	Plaats	Onderwijssoort
zie aanvrager	5 oktober 1973 20 oktober 1973	250375	Moskou Leningrad	XVI
zie aanvrager	29 maart 1974	210375	Amsterdam	XVI
zie aanvrager	september 1974 januari 1977		Utrecht	XVI
zie aanvrager		080875	Enschede	XVI
Association International de Linguistique Appliqué	25 augustus 1975 30 augustus 1975	090975	Stuttgart	XVI
International school Psychologic Committee	23 juni 1975 27 juni 1975		München	XVI
Federation of European Chemical Societies	6 september 1975 8 september 1975	151275	Madrid	XVI

5.6. Dissertaties en publikaties

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
083	Stichting Onderzoek'Leer-moeilijkheden, Utrecht	Uitgave van de herziene versie van het programma "Voorbereidend Rekenen", voortkomend uit het project: Het ontwerpen en beproeven van een compensatie-programma in de kleuterschool-fase t.b.v. kinderen uit de sociaal-economisch gezien meest kwetsbare bevolkingslaag.
0173	Stichting Research Insti-tuut voor de Toegepaste Psychologie aan de Univer-siteit van Amsterdam; Algemeen Pedagogisch Studiecentrum, Amsterdam	Uitgave van het rapport "In-terne differentiatie"
0261A	Stichting Kohnstamm-instituut voor Onder-wijsresearch van de Universiteit van Am-sterdam	Uitgave van een samenvatting van de resultaten van het pro-ject "Studie ter inventari-satie en analyse van problemen verbonden aan een verlaging van de toelatingsleeftijd voor het kleuteronderwijs" (S.V.O.-project 0261)
0288	S.A.M. Veenman, Nijmegen	Publikatie "Training gebaseerd op interactie-analyse, voort-komende uit een onderzoek naar het effect van een training van onderwijzers op de fleksibili-teit van hun verbaal lesgedrag en het klimaat van hun klas (S.V.O.-project 0177)
0341	Stichting Research Instituut voor de Toege-paste Psychologie aan de Universiteit van Amster-dam	Een (instituuts)strategie voor het bepalen van onderwijsdoel-stellingen; verslag van een empirisch onderzoek
0356	Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit van Amsterdam	Verwerking van het rapport van project 0252 tot een boek, tevens proefschrift

5.6.

Auteur(s)	Publikatie	Onderwijs- soort
L. Erades K.B. Koster Mevr. J.G.C. Rademaker- van den Broek J.M.F. Teunissen		IV
P. de Koning	Interne differentiatie	VII
J. Ahlers onder supervisie van een redactie- commissie	Peuters en kleuters "van kindercentrum tot kleuterschool"	II
S.A.M. Veenman	Training op basis van interactie-analyse	XII
H.P. Stroomberg		XVI
H.F. de Wit		XVI

5.6 - 2 - Dissertaties en publikaties

Nr.	Aanvrager	Onderwerp
0357	Instituut voor Toegepaste Taalkunde, Katholieke Universiteit Nijmegen	Publikatie van de rapportage van project 0225: "Evaluatie-onderzoek van een multimediale cursus Frans"
ID002	Stichting Werkgroep Onderwijsresearch	Uitgave "Tijdschrift voor Onderwijsresearch"

5.6.

Auteur(s)	Publikatie	Onderwijs- soort
W.J.M. Knibbeler	Kwantitatieve analyse van een cursus Frans	XV
	Tijdschrift voor Onderwijs- research	XVI

6

PROJECTEN ANALYSE

De in dit hoofdstuk opgenomen analyse is gelijk aan die in het jaarverslag 1974, met een aanvulling van de gegevens over 1975.

- Tabel I Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en jaar waarin bestuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen.
- Tabel II Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten en jaar waarin bestuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen.
- Tabel III Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar vormingsgebieden en jaar waarin bestuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen.
- Tabel IV Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar toepasbaarheid in het onderwijs en jaar waarin bestuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen.
- Tabel V Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en onderwijskundige aspecten.
- Tabel VI Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en vormingsgebieden.
- Tabel VII Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en toepasbaarheid in het onderwijs.
- Tabel VIII Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten en vormingsgebieden.
- Tabel IX Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten en toepasbaarheid in het onderwijs.
- Tabel X Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar vormingsgebieden en toepasbaarheid in het onderwijs.

TABEL I

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en jaar, waar tot toekenning van subsidie is genomen

Onderwijssoorten	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Peuteronderwijs						1			
Integratie peuter/K.O.								2	
Kleuteronderwijs				1				1	
Integratie K.B.O.		1	2	4		4	2	3	
Basisonderwijs	6	2	2	6	3	4	2	8	
Buitengewoon onderwijs	2			1	2		1	1	
Integratie B.O./V.O. incl. brugjaar			2	2	2	2	1	1	
MAVO/HAVO/VWO	6	3	3	2	1	4	4	5	
L.B.O./M.B.O./H.B.O. excl. docentenopleidingen	4	1	2			2	2	1	
A.V.O./incl. middenschool		1		1		1	2	1	
Onderwijs t.b.v. 3-à 4 tot 16-jarigen		2	1	1		3	4	7	
Docentenopl./incl. voortge- zette scholing			2	1		1	4	1	
Part time onderwijs m.i.v. participatie-onderwijs									

objecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en jaar, waarin bestuursbeslissing
subsidie is genomen

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	Totaal
						1					1
0.				1				2	2		4
				4		4	2	3	1	1	18
6	2	2	2	6	3	4	2	8	3	2	38
2				1	2		1	1	1		8
			2	2	2	2	1	1			10
6	3	3	3	2	1	4	4	5	1	2	31
4	1	2				2	2	1	2		14
moel	1			1		1	2	1	1	2	9
tot	2	1	1	1		3	4	7	1	2	21
ortge-			2	1		1	4	1	4		13
.i.v.									1	8	9
js											

TABEL I (vervolg)

Onderwijssoorten	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Wetenschappelijk onderwijs	2	2	1	4	1	2	2	4
Onderwijs buiten schoolverband			1				1	1
Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één, dan wel niet van toepassing	4	4	6	4	3	6	4	5
TOTAAL	24	16	22	27	12	30	29	41

lg)

en	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	Totaal
ijk onder-	2	2	1	4	1	2	2	4	2		20
en school-			1				1	1	2	2	7
ypen, a één, n	4	4	6	4	3	6	4	5	10	11	57
	24	16	22	27	12	30	29	41	31	30	262

TABEL II

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten
beslissing tot toekenning van subsidie is genomen

Onderwijskundige aspecten	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Curriculum, integraal	2	1	5	5	2	2	7
Curriculum, algemeen	1	1		3	1	6	1
Doelstellingen	3		1	1	1	3	2
Leerlingengedrag/excl. eindgedrag		2		2		1	1
Didactische werkvormen							
-instructiegedrag			1	2	1	5	1
-media	3	2	6	1	3	1	2
-leerboeken							
Interne schoolorganisatie, incl. differentiatie				1	1		2
Evaluatie - toetsing	6	7	1	3	1	2	3
- algemeen	2		1	1		1	3
Externe schoolorganisatie	2		1	1	1	1	
Innovatie, incl. begeleiding en scholing			1	1		2	1
Onderwijs en sociaal milieu	1	1	2	2	1		
Vergelijkende onderwijskunde			1	1	1		1
Psychologie, leer-, en sociale psychologie		1				1	1
Overige	4	1	2	2		5	4
TOTAAL	24	16	22	26	13	30	29

projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten en jaar waarin bestuurs-
erkenning van subsidie is genomen

aspecten	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	Totaal
taal	2	1	5	5	2	2	7	2	2	2	30
en	1	1		3	1	6	1	4	2	2	21
	3		1	1	1	3	2	2	7	2	22
excl.eindge-		2		2		1	1	1	1		8
ormen edrag			1	2	1	5	1	3	4	1	18
	3	2	6	1	3	1	2	1		1	20
								2			2
analisatie, tie				1	1		2	1	1		6
tsing emeen	6	7	1	3	1	2	3	4	1	1	29
	2		1	1		1	3	3	2	1	14
analisatie	2		1	1	1	1		2	3	1	12
oegeleiding			1	1		2	1	1	1	2	9
taal milieu	1	1	2	2	1			1		1	9
erwijskunde			1	1	1		1				4
en sociale		1				1	1	2		1	6
	4	1	2	2		5	4	12	7	15	52
	24	16	22	26	13	30	29	41	31	30	262

TABEL III

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar vormingsgebieden en bestuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen

Vormingsgebieden	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972
Instrumentele							
- Rekenen/Wiskunde	4	1	2	2	1	3	2
- Moedertaal, incl. leesonderwijs				4	2	5	7
- Vreemde talen	3	2	1			2	4
- Algemeen	2	1		1	1		
Wereldoriëntatie, incl. zaakvakken			2	2	1		2
Expressieve							
- Musisch en/of Creatief						1	
- Lichamelijke oefening						1	
Beroepsvoorbereidende	3		3	3	1	3	7
Algemene	2	2	3	4	2	3	3
Niet van toepassing	10	10	11	10	5	12	10
Totalen	24	16	22	26	13	30	29

gekende projecten, gerangschikt naar vormingsgebieden en jaar waarin
 slissing tot toekenning van subsidie is genomen

gebieden	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	TOTAAL
Alle											
Wiskunde	4	1	2	2	1	3	2	1	2	1	19
Taal, incl. onderwijs				4	2	5	1	8	4		24
Andere talen	3	2	1			2	4	4	1	2	19
Andere	2	1		1	1			2			7
Integratie, vakken			2	2	1		2			2	9
Andere						1				1	2
Andere en/of Creatief						1					2
Andere oefening						1		1	1		3
Andere bereidende	3		3	3	1	3	7	2	7	1	30
Andere	2	2	3	4	2	3	3	5	2	2	28
Andere toepassing	10	10	11	10	5	12	10	18	14	21	121
	24	16	22	26	13	30	29	41	31	30	262

TABEL IV

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar toepasbaarheid in het onder- en jaar waarin bestuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen.

Direct/niet direct toepasbaar	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973
Direct	8	8	6	10	5	6	9	8
Niet direct	16	8	16	16	8	24	20	33
<u>Totalen</u>	24	16	22	26	13	30	29	41

projecten, gerangschikt naar toepasbaarheid in het onderwijs
 stuursbeslissing tot toekenning van subsidie is genomen

	1966	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	TOTAAL
	8	8	6	10	5	6	9	8	6	3	69
	16	8	16	16	8	24	20	33	25	27	193
	24	16	22	26	13	30	29	41	31	30	262

TABEL V

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en onder

Onderwijssoorten	Onderwijskundige aspecten											
	Curriculum integraal	Curriculum algemeen	Doelstellingen	Leerlinggedrag, excl. eindgedrag	Didactische werkvormen			Interne school-org. incl. diff.	Evaluatie		Externe schoolorganisatie	Innovatie, incl. begeleiding en Scholing
					Instructie gedrag	Media	Leerboeken		Toetsing	Algemeen		
Peuteronderwijs							1					
Integratie peuter / K.O.											2	
Kleuteronderwijs		1										
Integratie K.B.O.	3	2		2	1			2		3	1	
Basisonderwijs	4	2	4	3	4	1	1	3	7	2	1	1
Buitengewoon onderwijs		2					1		2		2	

projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en onderwijskundige aspecten

Onderwijskundige aspecten																
Curriculum integraal	Curriculum algemeen	Doelstellingen	Leerlingenedrag, excl. eindgedrag	Didactische werkvormen			Interne school-org. incl. diff.	Evaluatie		Externe school-organisatie	Innovatie, incl. begeleiding en Scholing	Onderwijs en sociaal milieu	Vergelijkende onderwijskunde	Psychologie, leer- en sociale psych.	Overige	Totalen
				Instructie gedrag	Media	Leerboeken		Toetsing	Algemeen							
3	2		2	1			2		3	1	2	1				1
4	2	4	3	4	1	1	3	7	2	1	1	3			2	38
	2				1			2		2				1		8

TABEL V (Vervolg 1)

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten

Onderwijssoorten	Onderwijskundige aspecten											
	Curriculum integraal	Curriculum algemeen	Doelstellingen	Leerlingengedrag, excl. eindgedrag	Didactische werkvormen			Evaluatie		Externe schoolorganisatie	Innovatie, inc.	
					Instructiegedrag	Media	Leerboeken	Interne schoolorg. incl. diff.	Toetsing			Algemeen
Integratie B.O./V.O. incl. brugjaar	3				1			1	1	2	1	
MAVO/HAVO/VWO	5		3		5	2		1	10	4		
L.B.O./M.B.O./H.B.O. excl. docentenopleidingen	1		7	1	1	1			1	1		
A.V.O./incl. middenschool	1		1						1	1	2	
Onderwijs t.b.v. 3- à 4 tot 16- jarigen	2	4		1	1	1	1	1	4			
Docentenopl./incl. voortgezette scholing	4		1		2	3				1		

rvolg 1)

ekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en onderwijskundige aspecten

orten	Onderwijskundige aspecten															
	Curriculum integraal	Curriculum algemeen	Doelstellingen	Leerlingengedrag, excl. eindgedrag	Didactische werkvormen			Evaluatie		Externe schoolorganisatie	Innovatie, incl. begeleiding en Scholing	Onderwijs en sociaal milieu	Vergelijkende onderwijskunde	Psychologie, Leer- en sociale psych.	Overige	Totalen
					Instructiegedrag	Media	Leerboeken	Interne school-org. incl. diff.	Toetsing							
B.O./V.O. jaar	3				1			1	1	2	1				1	10
WO	5		3		5	2		1	10	4					1	31
O./H.B.O. tenop-	1		7	1	1	1			1	1					1	14
. midden-	1		1						1	1	2	1	2			9
.b.v. 3-jarigen	2	4		1	1	1	1	1	4			2			4	21
./incl. e scholing	4		1		2	3				1					2	13

TABEL V (Vervolg 2)

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en

Onderwijssoorten	Onderwijskundige aspect											
	Curriculum integraal	Curriculum algemeen	Doelstellingen	Leerlingengedrag: excl. eindgedrag	Didactische werkvormen			Interne school-org. incl. diff.	Evaluatie			Innovatie, incl. begeleiding en Scholing
					Instructiegedrag	Media	Leerboeken		Toetsing	Algemeen	Externe schoolorganisatie	
Part time onderwijs m.i.v. participatie-onderwijs			1								1	
Wetenschappelijk onderwijs	5		3	1	1	2						
Onderwijs buiten schoolverband					1					2		
Diverse schooltypen d.w.z. meer dan één dan wel niet van toepassing	2	10	2		1	8			1	1		4
Totalen	30	21	22	8	18	20	2	6	29	14	12	9

nde projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en onderwijskundige aspecten

	Onderwijskundige aspecten																
	Curriculum integraal	Curriculum algemeen	Doelstellingen	Leerlinggedrag, excl. eindgedrag	Didactische werkvormen			Interne school-org. incl. diff.	Evaluatie			Innovatie, incl. begeleiding en Scholing	Onderwijs en sociaal milieu	Vergelijkende onderwijskunde	Psychologie, Leer- en sociale psych.	Overige	Totalen
					Instructiegedrag	Media	Leerboeken		Toetsing	Algemeen	Externe schoolorganisatie						
erwijs atie-			1								1					7	9
k on-	5		3	1	1	2								1		7	20
					1				2							4	7
ypen l één n toe-	2	10	2		1	8		1	1			4	1	2	4	21	57
	30	21	22	8	18	20	2	6	29	14	12	9	9	4	6	52	262

	Rekene	Moeder leeson	Vreemd	Algeme	Wereld incl.z	Musisc tief	Lich.0	Beroep reiden	Algeme	Niet v	TOTALES
Peuteronderwijs										1	1
Integratie peuter/ K.O.										4	4
Kleuteronderwijs	2	2								4	2
Integratie K.B.O.	2	4		3					2	7	18
Basisonderwijs	6	10	2	3					6	11	38
Bijtengevoon onder- wijs		2								6	8
Integratie B.O./V.O. incl. brugjaar	2			1	2		1		4	1	10
MAVO/HAVO/VWO	5	1	9	1	3	1	1		4	6	31
L.B.O./M.B.O./ H.B.O. excl. do- centenopleidingen	1		2					8		3	14
A.V.O./incl. midden- school	1		2					1		5	9
Onderwijs t.b.v. 3- & 4- tot 16- jarigen	3				3	1			1	13	21
Doceentenopl./incl. voortgezette scholing								13			13
Part time onderwijs, m.i.v. participatie onderwijs									1	8	9
Wetenschappelijk onderwijs	2							6	1	11	20
Onderwijs buiten schoolverband			2	2						4	8

TABEL VI

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en vormingsgebieden

Onderwijssoorten	Vormingsgebieden							Niet van toepassing	TOTALEN
	Instrumentele				Expressieve				
	Rekenen/wiskunde	Moedertaal, incl. leesonderwijs	Vreemde talen	Algemeen	Wereldoriëntatie, incl. zaakvakken	Musisch en/of Creatief	Lich.Oefening	Beroepsvoorbereidende	Algemeen
Peuteronderwijs									
Integratie peuter/K.O.									
Kleuteronderwijs		2							
Integratie K.B.O.	2	4		3					4
Basisonderwijs	6	10	2	3				2	7
Bytengewoon onderwijs		2						6	11
Integratie B.O./V.O. incl. brugjaar	2				2		1	4	7
MAVO/HAVO/VWO	5	1	9	1	3	1	1	4	11
L.B.O.O./M.B.O.O./H.B.O.O. excl. docentenopleidingen	1		2					8	3
A.V.O.O./incl. middenschool	1		2					1	5
Onderwijs t.b.v. 3- à 4- tot 16-jarigen	3				3	1			13
Docentenopl./incl.									21

TABEL VI (Vervolg)

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en vormingsgebieden

Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één, dan wel niet van toepassing		2	2		1		1	2	7	41	56
Totaalcn	22	21	19	9	9	2	3	30	26	121	262

TABEL VII

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijssoorten en toepasbaarheid in het onderwijs

Onderwijssoorten	Toepasbaarheid		Totalen
	Direct	Niet direct	
Peuteronderwijs		1	1
Integratie peuter/K.O.	1	3	4
Kleuteronderwijs		2	2
Integratie K.O./B.O.	6	12	18
Basisonderwijs	13	25	38
Buitengewoon onderwijs	4	4	8
Integratie B.O./V.O., incl. brugjaar	5	5	10
M.A.V.O., H.A.V.O. en V.W.O.	15	16	31
L.B.O., M.B.O. en H.B.O., excl. docentenopleidingen	3	11	14
V.O., algemeen incl. Middenschool	1	8	9
Onderwijs t.b.v. 3- à 4- tot 16-jarigen	7	14	21
Docentenopleiding, incl. voortgezette scholing	3	10	13
Part time onderwijs, m.i.v. participatie onderwijs		9	9
Wetenschappelijk onderwijs	7	13	20
Onderwijs buitenschoolverband		7	7
Diverse schooltypen, d.w.z. meer dan één, dan wel niet van toepas- sing	4	53	57
Totalen	69	193	262

TABEL VIII

Aantal toegekende projecten, grangschikt naar onderwijskundige aspecten en vormingsgebieden

Onderwijskundige aspecten	Vormingsgebieden									Totalen	
	Instrumentele					Expres- sieve		Beroepsvoor- bereidende	Algemene		Niet van toe- passing
	Rekenen/ Wiskunde	Moedertaal, incl. lees- onderwijs	Vreemde talen	Algemeen	Wereldoriëntatie, incl. zaakvakken	Musisch en/ of Creatief	Lichamelijke oefening				
Curriculum, integraal	5	1	2	1	7			10	3	1	30
Curriculum, algemeen	2	4			2				3	10	21
Doelstellingen	1	2	4			1	1	9	2	2	22
Leerlingengedrag, excl. eindgedrag		4								4	8
Didactische werk- vormen											
- Instructiege- drag	2	2						2	1	11	18
- Media	1		2					3	4	10	20
- Leerboeken			1						1		2
Interne schoolor- ganisatie, incl. differentiatie	1	2							1	2	6
Evaluatie											
- Toetsing	5	2	6	4				1	4	7	29
- Algemeen	2	1	4					2	4	1	14
Externe schoolor- ganisatie		1							2	9	12
Innovatie, incl. begeleiding en scholing		2		1					1	5	9

TABEL VIII (vervolg)

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten en vormingsgebieden

Onderwijs en sociaal milieu		1							1	7	9
Vergelijkende onderwijskunde										4	4
Psychologie, leer-, en sociale psychologie									1	5	6
Overige		2		1		1	2	3		43	52
Totalen	19	24	19	7	9	2	3	30	27	121	262

TABEL IX

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar onderwijskundige aspecten en toepasbaarheid in het onderwijs

Onderwijskundige aspecten	Toepasbaarheid		Totalen
	Direct	Niet direct	
Curriculum, integraal	24	6	30
Curriculum, algemeen	2	19	21
Doelstellingen		22	22
Leerlingengedrag, excl. eindgedrag	1	7	8
Didactische werkvormen			
- Instructiegedrag	4	14	18
- Media	1	19	20
- Leerboeken		2	2
Interne schoolorganisatie, incl. differentiatie		6	6
Evaluatie			
- Toetsing	27	2	29
- Algemeen		14	14
Externe schoolorganisatie		12	12
Innovatie, incl. begeleiding en scholing	4	5	9
Onderwijs en sociaal milieu	1	8	9
Vergelijkende onderwijskunde		4	4
Psychologie, leer-, en sociale psychologie	2	4	6
Overige	3	49	52
Totalen	69	193	262

TABEL X

Aantal toegekende projecten, gerangschikt naar vormingsgebieden en toepasbaarheid in het onderwijs

Vormingsgebieden	Toepasbaarheid		Totalen
	Direct	Niet direct	
Instrumentele			
- Rekenen/Wiskunde	11	8	19
- Moedertaal, incl. leesonderwijs	5	19	24
- Vreemde Talen	7	12	19
- Algemeen	6	1	7
Wereldoriëntatie, incl. zaakvakken	5	4	9
Expressieve			
- Musisch en/of Creatief		2	2
- Lichamelijke oefening		3	3
Beroepsvoorbereidende	9	21	30
Algemene	8	20	28
Niet van toepassing	18	103	121
Totalen	69	193	262

7

VERSLAGEN OVER LOPENDE PROJECTEN

In dit hoofdstuk zijn beknopte verslagen van acht door de Stichting gesubsidieerde projecten opgenomen. Zij zijn door de projectleiders samengesteld.

De verslagen betreffen projecten van verschillende onderzoekstypen, welke in 1975 in uitvoering waren, maar die pas na 1975 zouden worden voltooid.

<u>Projectnummer</u>	<u>Titel</u>
0195	Onderzoek naar het effect van beoordelingsfeedback m.b.t. gedragsverandering van leraren
0204	Het DAL-onderzoek: begeleidingsproject Differentiatie Aanvankelijk Leesonderwijs
0255	Onderzoek naar de groei en gezondheid bij tieners (Vervolg op project 0185)
0317	Vorbereiding van een onderzoek naar een methode voor het bepalen van onderwijsdoelstellingen als uitgangspunt voor kurrikulumontwikkeling ten dienste van de experimentele lerarenopleidingen
03 25	Ontwikkeling van de minicursus: het organiseren van zelfstandig leren (Vervolg op de projecten 0236 en 0237)
0330	Onderzoek naar de doelstellingen van het middelbaar technisch onderwijs en de betekenis van de praktijktijd bij de realisering van die doelstelling
0353	Onderzoek Gemeentelijk Onderwijsbeleid
0371	Ontwikkeling van instrumenten voor de meting van de interacties tussen instructiestijlen en leerlingkenmerken (Vervolg op de projecten 0111, 0208 en 0256)

Projekt : 0195 Onderzoek naar het effect van beoorde-
lingsfeedback m.b.t. gedragsverandering
van leraren

Uitvoering : Stichting Nijmeegs Instituut voor Onderwijs-
research

Projektleiding : W.M.G. Houx, L.J. van Wijk

Tijdsduur : augustus 1971 - augustus 1973
april 1975 - november 1976

1. Inleiding en doelbeschrijving

Augustus 1971 startte het projekt "Beschrijvingsfeedback" als het eerste van een aantal projekten, die ten doel hadden het vinden van procedures om het lesgedrag van leraren te veranderen.

Na het verzamelen van gegevens d.m.v. beschrijvingslijsten en bandopnames van lessen, bewerking van de beschrijvingsgegevens voor de feedback aan de leraren en kodering van bandopnamen, kwam het projekt stil te liggen met ingang van augustus 1973. Per 1 april 1975 werd het projekt weer opgevat met een geschatte looptijd tot november 1976.

2. Vraagstelling van het onderzoek

Van 120 leraren, lesgevend in de vakken Engels en Wiskunde aan een tweede klas havo of atheneum werden lessen op de band opgenomen. Tevens werd van hen en van hun leerlingen een beschrijving gevraagd van het lesgedrag van de leraren, d.m.v. het invullen van lijsten met 100 gedragsbeschrijvende uitspraken. De informatie afkomstig van de lijsten met uitspraken werd aan de leraren teruggegeven.

De verwachting was dat het ontvangen van de in beeld gebrachte informatie over het eigen lesgedrag zal leiden tot veranderingen in het lesgedrag. Met name werd dit verwacht voor die gevallen waar er een diskrepantie bestond tussen de beschrijving van het lesgedraggegeven door de leerlingen en de beschrijvingen van het lesgedrag gegeven door de leraar zelf.

3. Opzet van het onderzoek

Er werd gewerkt met drie groepen leraren: twee experimentele groepen die ieder tweemaal een treatment ontvingen en een controlegroep die geen treatment ontving. Bij iedere groep werden een voormeting, een tussenmeting en een nameting van het lesgedrag verricht, door het opnemen van lessen op de band op ver-

schillende tijdstippen in het schooljaar, en het analyseren ervan door middel van observatieschema's. De leraren uit de twee experimentele groepen kregen een treatment toegediend, de controlegroep ontving geen treatment. Schematisch kan deze opzet als volgt worden weergegeven:

	Voormeting	Treatment	Tussenmeting	Treatment	Nameting
Exp. groep I					
Exp. groep 2					
Kontrolegroep					

4. De instrumenten *)

4.1. Beschrijvingslijsten

Om het verzamelen van de gegevens ten behoeve van het treatment werd gebruik gemaakt van lijsten met 100 gedragsbeschrijvende uitspraken, waarbij op een 7-puntsschaal moest worden aangegeven in hoeverre de uitspraak van toepassing werd geacht op de leraar. Deze beschrijving van het beeld van de leraar werd gegeven door:

- de leerlingen (LLB)
- de leraren, als zelfbeschrijving (ZB)
- de leraren, als taxatie van de door de leerlingen ("klas") gegeven beschrijving (TLB)

4.2. Observatieschema's

De instrumenten voor de gedragsmetingen te gebruiken voor de toetsing van de vraagstelling waren observatieschema's met behulp waarvan een aantal voornamelijk didactisch-structurele aspecten van het instructiegedrag geregistreerd kan worden. Tevens werd bij de ontwikkeling van een dezer schema's aandacht besteed aan het registreren van bepaalde classesituaties als bijvoorbeeld werkstilte, rumoerigheid, lachen.

*) Zowel de beschrijvingslijsten als de observatieschema's zijn gemaakt op basis van de overeenkomstige instrumenten uit het project DOCEERSTIJLEN.

Een later op de leesbanden aangebracht geluidsignaal gaf de mogelijkheid bij het koderen ook iedere tijdseenheid van 15 seconden te noteren.

De gegevens van de toetsing bestonden dientengevolge behalve uit frekwentiegegevens op de gedragsbeschrijvende categorieën van de beide observatieschema's ook uit tijdsberekeringen met betrekking tot de verschillende categorieën.

5. Het treatment

Het treatment bestond uit het verstrekken van individuele informatie over de beschrijvingsresultaten, hetzij schriftelijk en mondeling (SM), hetzij uitsluitend schriftelijk (S).

De leraren van de SM- en S-groep ontvingen informatiegegevens per brief. Ongeveer een week later was er voor de leraren van de SM-groep nog een persoonlijk gesprek gearrangeerd met een supervisor, die volledig op de hoogte was van de betreffende beschrijvingsgegevens.

Voor de samenstelling van het treatmentpakket werden er verschillende bewerkingen op de beschrijvingsgegevens toegepast. Na een selectie op de uitspraken naar betrouwbaarheid en diskriminerend vermogen werden er op drie verschillende soorten beschrijvingsgegevens LLB, ZB en TLB factoranalyses toegepast en alle drie soorten gegevens. Hiertoe werd een criteriumstructuur opgesteld en procrusterrotatie toegepast die leidden tot een structuur van 9 factoren gebaseerd op de gegevens van 53 uitspraken.

In het treatmentpakket werden gegevens over LLB, ZB en TLB, individueel per leraar teruggegeven voor ieder van de 9 factoren, dimensies van beschrijving genoemd. Bovendien werden berekende diskrepanties tussen leraar- en leerlingbeschrijvingen gegeven, eveneens voor ieder van de 9 dimensies.

De 9 dimensies waren:

- k o n t a k t

Geen vertrouwenwekkend vs. vertrouwenwekkend

16 uitspraken w.o.: behandelt iedereen gelijk, is altijd bereid om te helpen, heeft graag dat je vragen stelt.

- g a r e e l

Geen greep op de klas vs. sterke greep op de klas

11 uitspraken w.o.: eist volledige aandacht, geeft veel werk

- o p s t e l l i n g

Leraar centraal stellend vs. leerling centraal stellend

8 uitspraken w.o.: overlegt veel met de leerlingen, heeft veel belangstelling voor de leerlingen

- r i j k h e i d

Geen veelheid van interesses vs. veelheid van interesses

10 uitspraken w.o.: knoopt ook aan bij andere vakken, er zit afwisseling in zijn lessen

- d u i d e l i j k h e i d

Onduidelijk vs. duidelijk

5 uitspraken w.o.: legt duidelijk uit, geeft veel voorbeelden

- v i t a l i t e i t
Geringe fysieke presentie vs. sterke fysieke presentie
3 uitspraken: is moeilijk te verstaan, lijkt vaak moe,
is gemakkelijk van de les af te houden
- s a n k t i e
Geringe straffende houding vs. sterk straffende houding
3 uitspraken: vertrouwt de leerlingen, geeft veel straf,
dreigt veel met straf
- h u m o r
Geen grapjes makend en toelatend vs. grapjes makend en
toelatend
3 uitspraken: maakt veel grapjes, houdt van pret, heeft
gevoel voor humor
- j e u g d i g h e i d
Niet modern vs. modern

6. Hypothesen en toetsing

De algemene hypothesen werden als volgt geformuleerd:

Hypothese 1: er zal meer verandering optreden in het lesge-
drag van leraren die een treatment ontvangen dan
in het lesgedrag van leraren die geen treatment
ontvangen.

Hypothese 2: er zal meer verandering optreden in het lesge-
drag van leraren die een schriftelijk treatment
ontvangen gevolgd door een mondelinge bespreking
daarvan, dan in het lesgedrag van leraren die
alleen een schriftelijk treatment ontvangen.

De toetsingsgegevens werden verkregen uit kodering van de les-
banden volgens de beide observatieschema's (frekwentiegegevens)
en tijdsberekeringen per categorie op grond van het geregistreer-
de tijdssignaal.

Er zullen verschillende toetsingswegen gevolgd worden. Hierbij
wordt in eerste instantie uitgegaan van het principe dat als
verandering wordt aangemerkt iedere verandering in de frekwentie,
of deze nu een verhoging of een verlaging van de eerder geregi-
streerde frekwentie inhoudt.

Er wordt dan geen verwachting uitgesproken over de richting waar-
in de verandering zal optreden. We spreken in dit geval van
"richtingsvrije verandering".

De toetsingsgroottheid is χ^2 .

Met betrekking tot de tijdsgegevens zal analoog worden gehandeld.

Meer geavanceerde toetsingstechnieken kunnen nog op het materiaal
worden toegepast (bv. variante analyse), in dat geval moet echter
het standpunt van de "richtingsvrije verandering" worden verla-
ten.

7. Rapportage

Het rapport zal bestaan uit twee delen:

Deel 1 geeft een beschrijving van doel en opzet van het onderzoek, alsmede van de gekozen operationaliseringen en organisatorische uitvoering van het gehele projekt.

Vervolgens worden in dit deel de analyses weergegeven die werden uitgevoerd op het materiaal verzameld met de beschrijvingslijsten om de informatie daaruit als feedback aan de leraren terug te kunnen geven.

Deel 2 beschrijft de vorm en hoe die zijn van het treatment, verwerking van de lesobservatiegegevens en de toetsing.

Een samenvatting van de resultaten van een aan de leraren toegezonden vragenlijst ter evaluatie van dit onderzoek, sluit het rapport af.

Buiten de gebruikelijke verspreiding zullen de rapporten worden toegezonden aan de scholen die aan het onderzoek hebben deelgenomen.

Projekt : 0204 Het DAL-onderzoek; begeleidingsprojekt
Differentiatie Aanvankelijk Leesonderwijs

Uitvoering : Vakgroep Onderwijskunde, Instituut der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen, R.U.
Utrecht, in samenwerking met het Schooladviescentrum der gemeente Utrecht

Projektleiding: P.N. Appelhof

Tijdsduur : september 1973 - januari 1977

1. Het begeleidingsprojekt differentiatie aanvankelijk lezen

Het Schooladviescentrum (SAC) in Utrecht startte in 1971 met een onderwijs- en begeleidingsexperiment dat ten doel had het aanvankelijk leesonderwijs in de eerste klas basisschool te verbeteren.

De verbetering van het aanvankelijk leesonderwijs werd primair noodzakelijk geacht om de leesprestaties van leerlingen te verbeteren, in het bijzonder van de potentieel zwakke lezers. Het leren lezen werd daarbij beschouwd als een subdoel van het algemenere doel leerlingen te leren communiceren d.m.v. gesproken en geschreven taal. Het aanvankelijk lezen richtte zich op het technisch en begrijpend leren lezen.

Als nevendoelen van de verbetering van het aanvankelijk leesonderwijs golden de bevordering van het zelfstandig, en in samenwerking met anderen, uitvoeren van opdrachten door leerlingen. Men kan zeggen dat de verbeteringen van het aanvankelijk lezen werd gezien binnen de kontekst van algemene taalvorming en binnen

de kontekst van opvoedend-onderwijzend handelen. Om tegemoet te komen aan de verschillende mogelijkheden en prestatienivo's van de leerlingen werd door het SAC de bestaande methode voor aanvankelijk lezen 'Zo, Veilig Leren Lezen' van F.B. Caesar (Caesarmethode) uitgebreid tot een onderwijsleerpakket waarmee leerkrachten in staat werden gesteld de differentiatie te realiseren volgens een beschreven model van interne differentiatie (zie interimverslag 1, S.V.O. 0204; Appelhof 1974).

Het onderwijsleerpakket was opgezet volgens het d.a. model (didaktische analyse). Het begeleidingsprogramma van het SAC richtte zich specifiek op het realiseren van differentiërend didactisch handelen in de onderwijsleersituatie door leerkrachten (interimverslag 4, S.V.O. 0204; Noordenburg 1975).

In 1971 namen 25 leerkrachten deel aan het begeleidingsexperiment. Aangemoedigd door de positieve ervaringen van leerkrachten en begeleiders werd in de daaropvolgende jaren het begeleidingsexperiment uitgebreid van 25 tot 100 leerkrachten in Utrecht (zie interimverslag 3; Appelhof 1975).

Een 14-tal andere SBD's namen het onderwijsleerpakket en onderdelen van het begeleidingsprogramma over. In 1976 maakten ongeveer 400 leerkrachten van het differentiatie programma gebruik. De begeleiders van de verschillende SBD's wisselen hun ervaringen uit in de CIO-kontaktgroep Caesarbegeleiding.

2. De aanleiding tot een evaluatie-onderzoek

Het SAC is vanaf de aanvang van haar begeleidingsactiviteiten (1968) van mening geweest dat bij onderwijsinnovatie op plaatselijk- en regionaal nivo ontwikkelings-, begeleidings- en onderzoekstaken zijn te onderscheiden.

Onderwijskundig verantwoorde innovatie achtte men niet mogelijk zonder ontwikkeling van onderwijsleerpakketten en evaluatie van de uitgevoerde begeleiding.

Het SAC koppelde dan ook aan de ontwikkelings- en begeleidingsactiviteiten evaluatie-onderzoek, dat bekostigd werd uit eigen budget (Gemeente Utrecht).

Voor het begeleidingsproject differentiatie aanvankelijk lezen werd in 1972 een SVO-subsidie aangevraagd, omdat het SAC een uitgebreid evaluatie-onderzoek van betekenis achtte voor de onderwijsvernieuwing in Nederland.

3. Institutionele scheiding van Onderzoek - Ontwikkeling - Begeleiding (Innovatie)

Op grond van een brief van de toenmalige Minister van Onderwijs en Wetenschappen, werd geen subsidie verstrekt voor een evaluatie-onderzoek dat niet door een erkend (para) universitair onderzoek-

instituut werd uitgevoerd.

Het SAC verzocht de Vakgroep Onderwijskunde van het I.P.A.W. het evaluatie-onderzoek uit te voeren.

In 1973 verleende de S.V.O. de subsidie en kon het onderzoek van start gaan onder de naam: "Een onderzoek naar de Differentiatie van het Aanvankelijk Lezen binnen het kader van de schoolbegeleiding (DAL-onderzoek)"

Het onderzoek werd uitgevoerd door nieuw aangestelde medewerkers. De projectleiding werd opgedragen aan een SAC-medewerker die voor de duur van het onderzoek bij de Rijksuniversiteit (S.O.L.) werd gedetacheerd. Het onderzoek werd gehuisvest in het Schooladviescentrum. Door deze plaatsing kon vanuit een externe onderzoeksinstantie toch een optimale relatie met het onderzoeksveld (SAC) worden gevormd. De duur van het onderzoek was inclusief de rapportage, gepland van 1973 tot 1976.

4. De betekenis van het onderzoek

In de periode 1965 - 1973 vond een sterke ontwikkeling plaats van het plaatselijke- en regionale schoolbegeleidingswerk. Vooral in de jaren 1970 - 1973 richtten de SBD's zich steeds meer op de verbetering van het onderwijssysteem. In de nota Schoolbegeleiding van de Minister van Onderwijs en Wetenschappen (1975) wordt deze begeleiding met systeembegeleiding aangeduid.

Veel systeembegeleidingsprojecten waren gericht op de verbetering van de aansluiting kleuterschool en basisschool en differentiatie binnen het leestaal onderwijs in de lagere klassen. Er vond nauwelijks evaluatie-onderzoek plaats naar het effect van de systeembegeleiding.

Rond 1971 was men er wel van overtuigd geraakt, dat de effecten van kortdurende compensatie- en aktiveringsprogramma's op leerprestaties zeer beperkt bleven. Men stelde mede op grond van deze resultaten dat differentiatie van het gehele onderwijs een betere bijdrage kan leveren aan de verbetering van de lees-taal prestaties van de potentieel zwakke leerlingen. De betekenis van het onderzoek is dan ook dat gegevens worden verkregen over de waarde van systeembegeleiding en differentiatie voor de onderwijs-innovatie en ervaring wordt opgedaan met de evaluatie van onderwijs-innovatie.

5. De aard van het onderzoek

Het DAL-onderzoek stelde zich ten doel het effect van een systeembegeleidingsprogramma voor differentiatie van het aanvankelijk lezen op leerkrachten en leerlingen vast te stellen. Daartoe werd getracht veranderingen in het didactisch handelen in de richting van differentiërend didactisch handelen en verbeteringen in leesprestaties en samenwerkingsgedrag vast te stellen. Men kan het onderzoek kenschetsen als een evaluatie-onderzoek dat betrekking heeft op de innovatie van onderwijs middels systeembegeleiding,

waarin de invoering van een vernieuwd curriculum een belangrijke rol speelt. Wij noemen het dan ook een evaluatie-onderzoek naar het effect van curriculum-innovatie.

Het onderzoek is van summatief karakter; d.w.z. het stelt zich ten doel het produkt van de begeleiding vast te stellen.

6. De opzet van het onderzoek

Om het gestelde onderzoeksdoel te bereiken, werd onderzoek verricht naar leerlingengedrag en handelen van leerkrachten tijdens een schooljaar, waarin deze niet werden begeleid (in 1974-1975) en het daaropvolgende schooljaar waarin dezelfde leerkrachten wel werden begeleid (Designs: Campbell en Stanley, 1966). De leerlingengroepen waren verschillend. Door deze onderzoeksopzet konden enkele onderzoeksdesigns worden toegepast die tot geldige onderzoekconclusies kunnen leiden (Interimverslag 1, S.V.O. 0204; Appelhof 1974; Interimverslag 8; Zwarts 1976).

7. De uitvoering van het onderzoek (1973, 1974, 1975)

Tijdens de uitvoering van het onderzoek deden zich verwachte en onverwachte moeilijkheden voor.

- In 1973 werd een zo groot mogelijke groep leerkrachten samengesteld in Utrecht (niet-begeleide groep). Het verloop gedurende de twee onderzoeksjaren was overeenkomstig de verwachting. Door de goede relaties tussen onderzoekers en leerkrachten kon worden bereikt dat een aantal leerkrachten in de 1ste klas terwille van het onderzoek bleven werken, waardoor na twee jaar nog 16 van de 26 leerkrachten aanwezig waren.
- Het grootste en niet verwachte probleem was om op tijd met het begeleidingsprogramma te kunnen beginnen. Het SAC kon door omstandigheden van personele aard haar begeleiding niet uitbreiden. De nauwe kontakten en relaties tussen begeleiders en onderzoekers leidden ertoe dat ondanks de praktische moeilijkheden terwille van de uitvoering van het evaluatie-onderzoek met de uitvoering werd gestart. (Voor een uitvoerig verslag over de relatie onderzoek en innovatie zie: Onderwijsresearchdagen, Appelhof 1976).

8. De onderzoeksgegevens

Overeenkomstig de verwachtingen zal het DAL-onderzoek, gezien vanuit het kader van de Utrechtse systeembegeleiding, kunnen aangeven:

- het effect van begeleiding en differentiatie op leren lezen en samenwerken,
- het effect van begeleiding op didactisch handelen.

9. De rapportage

Een beschrijving van het totale onderzoek zal plaatsvinden volgens het curriculum-evaluatie beschrijvingschema van R. Stake (1968).

De resultaten zullen in 1976 en 1977 worden gepubliceerd in interimverslagen en een eindverslag t.b.v. onderzoekers en begeleiders van het onderwijs.

Het projektteam is van plan om de rapportage voor het onderwijsveld vorm te geven door het samenstellen van een populaire brochure. Van een aantal deelstudies over samenwerkingsgedrag, differentiatie, innovatie, evaluatie van innovatie zijn of worden interimrapporten samengesteld.

10. Evaluatie van de uitvoering

Het uitvoeren van evaluatie-onderzoek van innovatie geeft zeer veel praktische- en onderzoekstechnische problemen. De onderzoekskondities en innovatiekondities moeten vrij uitzonderlijk zijn om relevante en geldige gegevens te kunnen opleveren.

De veldkondities voor het onderzoek waren in Utrecht zeer gunstig waardoor het DAL-onderzoek geen schipbreuk leed. De ervaring heeft ons echter geleerd, dat het zeer moeilijk is om vanuit een externe onderzoeksinstantie evaluatie-onderzoek op het terrein van onderwijsinnovatie met enige kans op geldige konklusies uit te voeren. De basisschool en middenschoolexperimenten zullen daarom vanaf het eerste ontwikkelingsstadium het evaluatie-onderzoek een geïntegreerde plaats moeten geven in de experimenten. De huidige institutionele scheiding SLO - SVO - LPC/SBD's kunnen voor een tijdige integratie van ontwikkeling, begeleiding en onderzoek een belemmering betekenen.

Uit de rapportage van het DAL-onderzoek zal blijken of de gegevens uit het onderzoek geldig en relevant zijn.

Utrecht 1976
P.N. Appelhof, projectleider

Informatie over het DAL-onderzoek

1. Interimverslag 1, P.N. Appelhof 1974.
Een onderzoek naar de differentiatie van het aanvankelijk lezen binnen het kader van de schoolbegeleiding.
2. Interimverslag 2, Th.J.M. Vis 1974.
Evaluatie van samenwerking tussen leerlingen bij gedifferentieerd onderwijs.

3. Interimverslag 3, P.N. Appelfhof 1975.
De ontwikkeling van de Utrechtse schoolbegeleiding voor het aanvankelijk lezen in de periode 1968 - 1974.
4. Interimverslag 4, H.G. van Noordenburg 1975.
Interne differentiatie in het basisonderwijs.
5. Onderwijsresearchdagen 1974, P.N. Appelfhof.
Een onderzoek naar de leesresultaten na de invoering van de speelleesset op een aantal Utrechtse scholen onder begeleiding van het Schooladviescentrum.
6. Onderwijsresearchdagen 1974, P.N. Appelfhof.
Een onderzoek naar het begeleidingseffekt op het didactisch handelen van leerkrachten.
7. Onderwijsresearchdagen 1976, P.N. Appelfhof.
Evaluatie van een lokaal innovatie-project.
Spanningen tussen evaluatie en innovatie.
8. Interimverslag 5, J.B.H. Timmer 1976.
Over innovatie-strategieën m.b.t. verbetering van het onderwijs.
- Een literatuurstudie over innovatie- en begeleidingsstrategieën.
- Een beschrijving van de innovatiestrategie van het DAL-project m.b.v. een innovatiemodel.
9. Interimverslag 6, H.G. van Noordenburg 1976/1977.
Een evaluatie van een begeleidingsprogramma gericht op differentiërend didactisch handelen van leerkrachten.
10. Interimverslag 7, G. Pruyser 1976.
Een evaluatie van een begeleidingsprogramma gericht op samenwerkingsgedrag van leerlingen.
11. Interimverslag 8, M.A. Zwarts 1976.
Het instrumentarium van het DAL-onderzoek.
12. Eindverslag, P.N. Appelfhof 1977.
Onderwijsbegeleiding. Evaluatie-onderzoek naar de effecten van begeleiding en differentiatie van het aanvankelijk lees-onderwijs.

Projekt : 0255 Onderzoek naar de groei en gezondheid bij tieners
 Uitvoering : Laboratorium voor Psychofysiologie en het Coronel Laboratorium aan de Universiteit van Amsterdam
 Projektleiding : H.C.G. Kemper
 Tijdsduur : juli 1973 - december 1975 (1e fase)
 januari 1976 - december 1981 (2e fase)

1. Inleiding

Het wordt steeds duidelijker dat de gezondheid van de Nederlandse jeugd te wensen overlaat. Bijna de helft van de jeugd tussen 15 en 19 jaar vertoont lichamelijke afwijkingen. De meest voorkomende zijn: rugklachten en afwijkingen aan longen, hart en bloedsomloop. Bovendien sterven steeds meer mensen aan een hartaanval (in Nederland nemen hart- en vaatziekten de eerste plaats in onder de doodsoorzaken). Mogelijk wordt voor deze aandoening de basis reeds op jeugdige leeftijd gelegd.

Kortom, er is alle reden voor grote bezorgdheid.

Steeds vaker voorkomende factoren bij tieners die hun gezondheid bedreigen zijn voornamelijk:

- Het roken.
- Te weinig lichaamsbeweging.
- Te vette en onjuiste samenstelling van de voeding.

Het is daarom nodig om bij de schoolgaande jeugd meer aandacht te besteden aan maatregelen die ziekten kunnen voorkómen. De lichamelijke oefening op school kan hierbij een belangrijke rol spelen. Deze kan de hoeveelheid lichaamsbeweging vergroten en de lichamelijke konditie en prestaties van de schooljeugd verbeteren.

2. Voorafgaand onderzoek

Over de invloed van de lichamelijke oefening op de gezondheid van de schooljeugd is echter weinig bekend. Daarom wordt sedert 1968 door een aantal medewerkers van de Universiteit van Amsterdam, in nauwe samenwerking met de leraren lichamelijke oefening, de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van leerlingen onderzocht en wordt nagegaan wat de invloed van de lessen lichamelijke oefening hierop is (Kemper e.a. 1971, 1973, 1974).

Het huidige project is (wordt) in 2 fasen uitgevoerd:

Fase 1: ontwikkeling van meetinstrumenten (1974-1976)

Fase 2: longitudinaal onderzoek (1976-1981)

Het vormt een voortzetting van een S.V.O.-project (0185) dat tot doel had de invloed van extra lessen lichamelijke oefening aantoonbaar te maken op de ontwikkeling van 12 en 13-jarige jongens. Omdat deze experimenten zich telkens beperkt hebben tot brugklasleerlingen en verder uitsluitend tot jongens leek het ons gewenst om met behulp van een longitudinaal onderzoek een inzicht te krijgen in de ontwikkeling van zowel jongens als meisjes over een grotere leeftijdsperiode van ongeveer 12-18 jaar.

De bedoeling is een primair descriptief onderzoek; een belangrijke onderwijskundige vraag: de mate waarin de lessen lichamelijke oefening een invloed op de ontwikkeling hebben, ligt daarbij (nog) niet in de opzet van het onderzoek besloten.

Een dergelijke vraagstelling kan met de meeste kans op succes aan de orde komen bij een populatie waarvan op grond van de longitudinale resultaten is gevonden dat deze extra activiteit (aard, intensiteit en frekwentie van de lessen lichamelijke oefening) het meest nodig hebben.

3. Waarom eerst fase 1?

Op de eerste plaats zijn in een longitudinaal onderzoek onderzoeksmethodes nodig welke over de gehele leeftijdsperiode van 12-18 jaar bruikbaar zijn. Immers leeftijdseffekten kunnen uitsluitend worden nagegaan zonder dat van methode moet worden gewisseld.

Op de tweede plaats zijn aan de opzet een aantal aspecten toegevoegd teneinde de ontwikkeling zo goed mogelijk te kunnen beschrijven zoals lichaamshouding (door bepaling van de voorachterwaartse rugcontouren), het algemeen aerobe vermogen (bepaling van de maximale zuurstofopname), persoonlijkheidseigenschappen (N.P.V.) en motivationele kenmerken (P.M.T.).

Op de derde plaats wordt de ontwikkeling van de te onderzoeken populatie door een aantal variabelen mede beïnvloed: zoals voeding, dagelijkse lichamelijke activiteit, ontwikkelingsleeftijd. Om deze variabelen meetbaar te maken zijn nieuwe instrumenten ontwikkeld. Hierdoor wordt het mogelijk in het longitudinale onderzoek op grond van deze variabelen niet louter descriptief te werk te gaan, maar tevens ontwikkelingsgegevens te interpreteren.

4. De opzet van fase 2

Het komende onderzoek heet een 'longitudinaal onderzoek', omdat dezelfde leerlingen een aantal jaren achtereenvolgend worden onderzocht. Wij willen zowel bij jongens als bij meisjes de groei en ontwikkeling in de leeftijdsfase van het 12e tot en met het 17e jaar onderzoeken. Vanaf het schooljaar 1976/1977 willen we beginnen de ongeveer vijfhonderd leerlingen (de helft jongens, de helft meisjes) uit de brugklassen en de tweede klassen van twee scholen voor VWO en HAVO (één in Amsterdam en één in Purmerend) te onderzoeken gedurende vier achtereenvolgende jaren.

5. Welke metingen worden uitgevoerd?

Voordat met het eigenlijke onderzoek kan worden begonnen, zullen alle leerlingen door de schoolartsdienst een uitgebreide lichamelijke keuring ondergaan. Daarmee zal getracht worden een duidelijk beeld te krijgen van alle doorgemaakte ziekten en andere omstandigheden die van belang zijn voor de ontwikkeling van het kind.

Lichaamsbouw en -samenstelling zullen bepaald worden door het meten van lengte, gewicht, hoeveelheid vet (uit een aantal huidplooiën), hoeveelheid spieren (uit een aantal omvangsmaten) en hoeveelheid botweefsel (uit breedtematen van heupen, schouder, knie en pols).

Verschillende lichamelijke prestaties, zoals spierkracht van de armen, sprongkracht, lenigheid en snelheid zullen gemeten worden met behulp van eenvoudige tests in de gymnastiekzaal.

De lichaamshouding zal gemeten worden aan de hand van de krommingen van de rug. Rugklachten komen tegenwoordig zeer veel voor en op deze wijze hopen wij iets meer over de oorzaken hiervan te weten te komen. Ook wordt het uithoudingsvermogen gemeten: éénmaal per jaar wordt bij elke leerling een hardloop-test afgenomen.

Dit gebeurt op een lopende band die steeds steiler wordt gesteld en waarop zo lang mogelijk moet worden hardgelopen. Tegelijkertijd wordt gemeten hoeveel lucht door de longen wordt ingeademd en wordt de werking van het hart en de bloedsomloop nagegaan aan de hand van de hoeveelheid zuurstof die wordt gebruikt, de hartslag en een elektro-cardiogram (E.C.G.). De apparatuur, waarmee de werking van longen, hart en bloedsomloop tijdens lichamelijke inspanning kan worden nagegaan staat in een mobiele onderzoekseenheid, door ons kortweg MOE genoemd. Deze zal in de onmiddellijke omgeving van de school worden opgesteld.

6. Psychologische metingen

De lichamelijke ontwikkeling kan niet los worden gezien van de geestelijke ontwikkeling. Onderzoek heeft aangetoond dat lichamelijke stoornissen mede bepaald kunnen worden door invloeden van geestelijke aard. Vanuit de sport en lichamelijke oefening is het dan ook begrijpelijk te veronderstellen dat lichamelijke fitheid, door sport en lichamelijke oefening, ook de geestelijke ontwikkeling gunstig kan beïnvloeden. Alleen onderzoek waarbij dezelfde leerlingen gedurende een aantal jaren worden gevolgd, kan over dit vraagstuk enig inzicht geven.

Daarom zullen in de loop van het schooljaar een aantal vragenlijsten met betrekking tot persoonlijkheidseigenschappen, karakter en motivatie worden voorgelegd.

Omdat we bij de psychologische tests vragen naar de mening van de leerlingen over de lichamelijke oefening en hun leraar lichamelijke oefening, worden een aantal malen per jaar in de betreffende klassen enige lessen op video-band vastgelegd.

Daarbij wordt vooral gekeken naar hoe de leraar lesgeeft. Immers het oordeel van leerlingen kan verschillen door de soort oefeningen die in de les gegeven worden, maar ook door de manier van lesgeven (dit aspect valt niet onder de subsidiabele middelen). Ook een aantal leefomstandigheden zullen worden onderzocht, omdat die, behalve aanleg, ook van invloed kunnen zijn op de groei van het kind.

7. Ontwikkelingsleeftijd

Kinderen die even oud zijn, groeien niet even snel. Er zitten in een klas kinderen van dezelfde leeftijd met grote verschillen in lichaamsbouw.

Een nauwkeuriger maatstaf voor het ontwikkelingsstadium van een

kind vormt de groei van de botten in de hand en het polsgewricht. Door éénmaal per jaar een röntgenfoto van de linker hand te maken kunnen wij het groei-stadium vaststellen en daardoor veranderingen in lichaamsbouw, lichaamssamenstelling en lichamelijke prestaties beter verklaren.

8. Voeding

De hoeveelheid vet- en spiermassa van het lichaam wordt beïnvloed door de verhouding tussen de hoeveelheid opgenomen voedsel en de hoeveelheid lichaamsbeweging. Wanneer men gedurende langere tijd meer eet dan nodig is voor de normale groei en de dagelijkse lichamelijke activiteit wat vlug het geval zal zijn bij weinig lichaamsbeweging, wordt men te dik en te zwaar. Een diëtiste zal jaarlijks een voedingsenquête afnemen over de voedingsgewoonten van de scholieren. Zo zal een indruk worden verkregen over de opgenomen calorieën, vitamines e.d., maar ook over de hoeveelheid vet en suiker. Ter ondersteuning hiervan zal aan het begin van het jaar het cholesterol-gehalte van het bloed worden bepaald, omdat dit van invloed is op het verkrijgen van hart- en vaatziekten op latere leeftijd.

9. Lichaamsbeweging

Tegenwoordig is het steeds minder nodig om je te bewegen. Met name vanaf het 16e jaar, wanneer de bromfiets als vervoermiddel wordt gebruikt, krijgen de scholieren nog minder beweging. Daardoor lopen de leerlingen een grotere kans dikker te worden en een kleiner uithoudingsvermogen te krijgen. Het is duidelijk dat juist door weinig lichaamsbeweging het later optreden van hart- en vaatziekten vergroot wordt. In dit onderzoek wordt de hoeveelheid lichaamsbeweging bepaald door een hartslagenteller. Dit is een kastje ter grootte van een pakje sigaretten, het registreert gedurende 24 uur of meer achter elkaar de hartslag van de kinderen, dus zowel op school als thuis in hun vrije tijd. Deze hartslagentellers worden aan de leerlingen meegegeven, zonder dat deze hun normale activiteit hoeven te beïnvloeden. Uit het aantal getelde hartslagen kunnen konklusies worden getrokken over de hoeveelheid lichaamsbeweging, maar ook over de intensiteit.

10. Informatie aan school, ouders en leerlingen

Een dergelijk onderzoek kan alleen tot een goed einde worden gebracht wanneer op de eerste plaats de leerlingen gemotiveerd blijven om mee te doen, op de tweede plaats de ouders en school

vooraf weten waar zij aan toe zijn.

De informatie aan de ouders en de leerlingen is gestart met een boekje waarin op populair-wetenschappelijke wijze de belangrijkste aspecten van het onderzoek naar voren worden gebracht.

Wij stellen ons voor dit minimaal 1 x per jaar te herhalen en daarin dan nader in te gaan op tussentijdse resultaten of bepaalde meetaspecten nader te belichten.

Bovendien zullen wij aan het begin van het schooljaar een 16 mm kleurenfilm over het projekt vertonen. Deze film is gemaakt door de Centrale Audio Visuele Dienst van de Universiteit van Amsterdam onder de titel: 'Hoe gezond is de groei?'

De belangstelling van de leerlingen zal verder worden gewekt door hen aan de hand van hun individuele meetresultaten (prestatiekaarten, groeicurves) beter inzicht te geven in hun lichamelijke ontwikkeling.

11. Samenstelling van het onderzoeksteam

De projectgroep 'Lichamelijke Oefening' is samengesteld uit medewerkers van: het laboratorium voor Psychofysiologie, (Prof. dr. P. Vissers) en het Coronel Laboratorium (Prof. dr. R.L. Zielhuis) van de Universiteit van Amsterdam, te weten: Caroline van der Böm, Han C.G. Kemper, Bertheke B. Post, Peter J. Splinter, Lucienne Storm, Jan Snel, Robbert Verschuur, en de leerlingen lichamelijke oefening van het Pius X Lyceum in Amsterdam en het Ignatius College te Purmerend.

Het beschreven onderzoek wordt voor een belangrijk deel mede gesubsidieerd door het Praeventiefonds te Den Haag.

12. Literatuur

1. Kemper, H.C.G. e.a.
Circuit Training und Körpererziehung: Über den Einfluss einer Kreistraining beim Schulsport auf einige morphologische und funktionelle Merkmale bei 12- und 13-jährigen Jungen.
Medizin und Sport 6 (1971) 179-184.
2. Kemper, H.C.G.
The influence of extra lessons in physical education on physical and mental development of 12- and 13-year old boys.
Physical Fitness, Prague, Charles University, 1973 (212-216).
3. Kemper, H.C.G. e.a.
Invloed van extra lichamelijke oefening.
Verslag S.V.O. projekt 0185, Universiteit van Amsterdam, 1974 (handelsuitgave De Vrieseborch, Haarlem, 1974).

Projekt : 0317 Voorbereiding van een onderzoek naar een methode voor het bepalen van onderwijsdoelstellingen als uitgangspunt voor kurrikulumontwikkeling ten dienste van de experimentele lerarenopleidingen

Uitvoering : Stichting Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden te Groningen op verzoek van en in samenwerking met de Stichting Lerarenopleiding Ubbo Emmius te Groningen en Leeuwarden

Projektleiding : A.J. Olgers en J. Riesenkamp

Tijdsduur : april 1975 - december 1978

1. Aanvrager

Stichting Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden (R.I.O.N.) te Groningen, op verzoek van en in samenwerking met de Stichting Lerarenopleiding Ubbo Emmius te Groningen en Leeuwarden.

2. Aanleiding tot het onderzoek

In 1970 werd begonnen met de oprichting van de experimentele lerarenopleidingen. Studenten binnen deze lerarenopleidingen kiezen twee vakken (bijvoorbeeld Engels en Geschiedenis) en krijgen daarnaast een aantal onderwijskundig gerichte programma-onderdelen aangeboden.

Binnen de onderwijskundige voorbereiding (O.V.) waarbij sociologie, algemene onderwijskunde, didaktiek e.a. aan de orde komen, is ook plaats ingeruimd voor het zogenaamde Instituutspraktikum (I.P.).

De inhoud van het programma I.P. aan de lerarenopleiding Ubbo Emmius is gebaseerd op het beoefenen van een aantal lesgeefvaardigheden, waarvan wordt aangenomen, dat ze belangrijk zijn voor het functioneren van leraren binnen het voortgezet onderwijs. Vooral de vraag naar de juistheid en de volledigheid van de doelstellingen die in het I.P. worden nagestreefd, is de aanzet geweest voor dit onderzoek.

Het bleek, dat ondanks de aanwezigheid van een grote hoeveelheid literatuur op het gebied van het lesgeefgedrag van de leraar, vrijwel nergens de na te streven vaardigheidsdoelstellingen op empirisch onderzoek waren gebaseerd.

De twee hoofdvragen bij de voorbereiding van het onderzoek werden dan ook:

- a. welke vaardigheden zijn belangrijk voor leraren binnen het voortgezet onderwijs;
- b. door middel van welke methode kan een doelstellingsoverzicht worden gevonden. Daarbij zal dit overzicht zowel volledig moeten zijn, als die doelstellingen moeten bevatten, die belang-

rijk genoeg zijn om te worden nagestreefd binnen de lerarenopleidingen.

3. Betekenis van het onderzoek voor het onderwijs

- 3.1 De nagestreefde vaardigheidsdoelstellingen binnen de verschillende lerarenopleidingen stemmen slechts in zeer geringe mate overeen. Toch zullen de aanstaande leraren van deze opleidingen allen binnen het zelfde soort onderwijs, namelijk het voortgezet onderwijs, moeten functioneren. Dit onderzoek heeft een betekenis in die zin, dat het een bijdrage kan leveren tot meer éénsgezind denken over taken en functies van leraren.
- 3.2 Minister Van Kemenade heeft in zijn diskussienota over het voortgezet onderwijs (1974) gesteld, dat direkt betrokkenen bij het onderwijs (leraren, lerarenorganisaties e.d.), zelf veelal onvoldoende te zeggen hebben over hun onderwijs. In dit onderzoek is nu gekozen voor een zodanige opzet, dat iedereen, die meningen heeft over wat de taken en functies van leraren zouden moeten zijn, ook bij de uitvoering van het onderzoek betrokken worden. Dit houdt voor dit onderzoek in, dat o.a. docenten en studenten van lerarenopleidingen, leraren en leerlingen binnen het voortgezet onderwijs e.d. bij het onderzoek worden ingeschakeld.
- De betekenis van het onderzoek is in dit opzicht dus gelegen in de bijdrage tot democratisering van het onderwijs.
- 3.3 De theoretische betekenis van het onderzoek voor het onderwijs houdt in, dat het eindprodukt een methode is, waarmee doelstellingen kunnen worden verzameld; een van de meest belangrijke karakteristieken van deze methode is, dat zij algemeen toepasbaar kan worden gemaakt voor alle onderwijs-situaties waar behoefte bestaat aan een duidelijk doelstellingenoverzicht. Zo zou met behulp van deze methode doelstellingen kunnen worden verzameld voor een geheel nieuw schooltype als de middenschool.
- Deze methode kan ook antwoord geven op vragen naar doelstellingen voor een vak als geschiedenis binnen verschillende bestaande schooltypen.
- Dat door dit onderzoek een bijdrage wordt geleverd aan theorievorming over onderwijsdoelstellingen, zal uit het voorgaande duidelijk zijn geworden.
- 3.4 Uit wat onder 3. is vermeld, kan een laatste betekenis van het onderzoek voor het onderwijs worden afgeleid. Het betreft hier de mogelijkheid om te komen tot kurrikulumontwikkeling (ontwikkeling van schoolwerkplannen, leerplannen e.d.).
- Dit heeft twee aspecten.
- In de eerste plaats kan een kurrikulum alleen maar gebaseerd worden op een overzicht van na te streven juiste en belangrijke doelstellingen. De in dit onderzoek voorgestelde methode geeft mogelijkheden, om tot de gewenste doelstellingenover-

zichten te komen.

In de tweede plaats biedt de onderzoeksopzet garanties voor de realisering van een ontwikkeld kurr'kulum in de praktijk van het onderwijs.

4. Opzet van het onderzoek

Het voorgestelde onderzoek kent een aantal fasen. Gedurende het voorbereidend onderzoek is deze fase-indeling ontwikkeld en reeds zo ver mogelijk uitgewerkt.

I Verzamelingsfase

In deze fase worden de informantgroepen samengesteld en worden ruwe "doelstellingenuitspraken" van deze groepen verzameld.

II Vertalingsfase

Het verzamelde ruwe materiaal wordt omgezet in doelstellingen-uitspraken (items) aan de hand van een aantal formuleringskriteria.

III Eerste beoordelingsfase

De items worden aan de informantgroepen ter beoordeling voorgelegd.

IV Eerste verwerkingsfase

In deze fase zullen samenhangen tussen de items worden gezocht (factoren, clusters). De afzonderlijke groepen items zullen vervolgens als intermediaire doelen worden opgevat.

V Tweede beoordelingsfase

De intermediaire doelen worden ter beoordeling aan de informantgroepen voorgelegd.

VI Tweede verwerkingsfase

Per informantgroep zal een beoordelingspatroon worden vastgesteld. Dit beoordelingspatroon zal worden afgewogen tegen een vooraf opgesteld voorkeurspatroon.

VII Derde beoordelingsfase

Naar aanleiding van de resultaten van de vorige fase, zullen informantgroepen worden geselecteerd, welke bij de laatste en definitieve beoordelingsfase worden betrokken.

In het kader van deelonderzoek worden de items die ook in de eerste beoordelingsfase aan de informantgroepen werden voorgelegd, op verschillende wijzen aangeboden.

VIII Derde verwerkingsfase

Hierbij worden de resultaten van het onderzoek vastgesteld. Vervolgens zullen de konklusies worden getrokken.

5. Kontakten met het onderwijsveld

Tijdens het vooronderzoek in 1975 zijn kontakten gelegd en onderhouden met de volgende instanties:

- eksperimentele lerarenopleidingen in Nederland;
- onderzoeksinstituten in Nederland: Kohnstamm-instituut, Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie (R.I.T.P.), Onderzoeksgroep T.H. Twente;
- onderzoeksinstituten in het buitenland: Freiburger Arbeitsgruppe für Lehrplanforschung (Fribourg, C-H), Universiteit Bremen, Technologische Universiteit Berlijn, Max Planck Instituut Berlijn, Universiteit Göteborg, Universiteit Hamburg, Universiteit Göttingen, Universiteit Leuven;
- lerarenopleidingen in het buitenland: Pädagogische Hochschulen te Berlijn, Bremen, Hamburg, Oldenburg en Göttingen.

6. Presentatie van het onderzoek

Wanneer de voorgestelde subsidie-aanvraag (als resultaat van het vooronderzoek) door het bestuur van S.V.O. wordt gehonoreerd, zullen de volgende stappen worden genomen:

- aankondiging van het onderzoek waarbij de onderwijsredakties van dag- en weekbladen om medewerking zal worden gevraagd;
- Publikaties in tijdschriften die door bij het onderwijs betrokken informantgroepen frekwent worden gelezen.

Projekt : 0325 Ontwikkeling van de minikursus: het organiseren van zelfstandig leren

Uitvoering : Vakgroep Onderwijskunde, Subfakulteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen, Katholieke Universiteit te Nijmegen

Projektleiding : S.A.M. Veenman

Tijdsduur : oktober 1974 - januari 1977

1. Inleiding

In het kader van het CERI-project 'The International Transfer of Micro-teaching Materials' werden door de Vakgroep Onderwijskunde van de R.U. Leiden en de Vakgroep Onderwijskunde van de K.U. Nijmegen twee door het Far West Laboratory for Educational Research and Development ontwikkelde minikursussen voor de Nederlandse onderwijssituatie bewerkt en geëvalueerd (zie Pedagogische Studiën, 1975 (52), 285 - 353).

De minikursus is een onderwijsleerpakket voor zelfinstructie waarin bepaalde onderwijsvaardigheden getraind worden via een onderwijssituatie op kleinschaal en met behulp van zichzelf

terugzien op videobanden.

Deze bewerkte cursussen hadden als onderwerp DenkvrAGEN Stellen en Effektief Vragen Stellen (S.V.O.-projekten 0236 en 0237). Op grond van de in ons land en op grond van de in andere landen die aan dit internationale projekt deelnamen verzamelde gegevens kon worden gesteld dat de minikursus een effectief onderwijs-systeem is voor training in onderwijsvaardigheden. Gezien deze positieve resultaten, de grote belangstelling voor en de behoefte aan korte cursussen ten behoeve van de training in onderwijsvaardigheden besloot de Vakgroep Onderwijskunde van de K.U. Nijmegen een derde minikursus te bewerken. Gekozen werd 'Mini-course 15-Independent Learning: Intermediate Level (ages 9-14)'. Deze cursus was eveneens door het CERI aanbevolen voor bewerking.

Het projekt is gestart in september 1974 en duurt tot 1 januari 1976.

Rapportage vindt plaats in de vorm van een eindrapport van het Instituut voor Onderwijskunde.

2. Doel van het projekt

Dit projekt past in het streven naar internationale samenwerking van het CERI om resultaten van onderzoeks- en ontwikkelingswerk te verbreiden. Het heeft tot doel bovengenoemde minikursus voor de Nederlandse onderwijssituatie aan te passen en te evalueren.

3. Opzet van het projekt

In het projekt kunnen drie fasen worden onderscheiden. In de eerste fase vindt een bewerking plaats van het bij de cursus behorende handboek. In de tweede fase vindt op beperkte wijze een vooronderzoek plaats: op een drietal scholen uit basis- en voortgezet onderwijs vindt een invoering van de cursus plaats. Doel hiervan is het verzamelen van kwalitatieve gegevens over de cursus om deze te verbeteren en het trainen van leerkrachten om video-opnamen te maken van de betreffende onderwijsvaardigheden. In het eigenlijke evaluatie-onderzoek worden empirische gegevens verzameld over het effect van de cursus via vragenlijsten en via analyses van gesprekken tussen leerkrachten en leerlingen verzameld voor en na de cursus.

Aan het evaluatie-onderzoek nemen deel vier basisscholen, twee scholen voor algemeen voortgezet onderwijs (havo-atheneum), en zes scholen voor lager beroepsonderwijs (huishoudonderwijs en lager land- en tuinbouwonderwijs).

Van elke school volgen gemiddeld vijf leerkrachten de cursus.

4. Betekenis voor het onderwijs

Deze cursus helpt de leerkracht leersituaties te creëren waarin de leerlingen zelfstandig aan een gekozen taak werken. In de cursus oefent de leerkracht zich in vaardigheden die van belang zijn voor het scheppen van zelfstandig uit te voeren leeractiviteiten.

Deze worden vastgelegd in een leerkontraat. Voor het onderwijs van de toekomst waar de zelfbeschikking van de leerling een grotere plaats zal gaan innemen, is deze cursus belangrijk. Zelfstandig leren kan beschouwd worden als een voorwaarde voor individualisering.

De vaardigheden die in de cursus aan de orde komen zijn toepasbaar in scholen met uiteenlopende organisatorische structuren.

Projekt : 0330 Onderzoek naar de doelstellingen van het
middelbaar technisch onderwijs en de betekenis van de praktijktijd bij de realisering van die doelstelling

Uitvoering : Onderzoeksgroep van de Vakgroep Onderwijskunde,
Technische Hogeschool Twente te Enschede

Projektleiding : F.J.H. Mertens en P. Smets

Tijdsduur : oktober 1974 - oktober 1976

1. Achtergronden

Het m.t.o.-doelstellingenonderzoek wordt uitgevoerd voor het middelbaar technisch onderwijs. Het middelbaar technisch onderwijs (=MTO) omvatte in het schooljaar 1974/1975 36.584 leerlingen, waaronder 167 meisjes. Er zijn in totaal 77 m.t.s.-en in Nederland verspreid over het hele land.

De m.t.s.-en zijn te splitsen in algemene m.t.s.-en en vakspecifieke m.t.s.-en. Algemene m.t.s.-en hebben algemene technische studierichtingen, zoals werktuigbouwkunde en weg- en waterbouwkunde. Vakspecifieke m.t.s.-en hebben speciale, op een vak gerichte studierichtingen, bijvoorbeeld uurwerk maken of schilder technieken. Er zijn 16 vakspecifieke m.t.s.-en en dus 61 algemene m.t.s.-en.

Het m.t.o.-doelstellingenonderzoek is beperkt tot drie studierichtingen; bouwkunde, elektrotechniek en werktuigbouwkunde. Die omvatten samen 82 % van de leerlingen. In totaal zijn er 61 scholen bij betrokken.

Tot de m.t.s.-en zijn toelaatbaar degenen, die een l.t.s.-T diploma, een m.a.v.o.-3 met een voldoende voor wiskunde of een mavo-4 met wiskundediploma hebben. 52 % heeft een l.t.s.-T diploma, 37 % een m.a.v.o.-diploma en de rest wordt op grond van een andere kwalifikatie toegelaten.

2. Aanleidingen

In 1971 werd de stuurkommissie m.t.o. geïnstalleerd. De stuurkommissie m.t.o., een voortzetting van de werkgroep Lochem, een werkgroep, die was ingesteld in het kader van de voorbereiding van algemene maatregelen van bestuur ten behoeve van de mammoetwet, kreeg tot taak:

- verzamelen en coördineren van informatie uit het m.t.o.
- het signaleren, respectievelijk in studie nemen van onderwijskundige ontwikkelingen van het m.t.o.
- het gevraagd en ongevraagd mitbrengen van advies aan de minister.

Om die taak te kunnen uitvoeren stelde de stuurkommissie m.t.o. enkele subkommissies in. Eén van die subkommissies heette "Subkommissie van de stuurkommissie m.t.o.; plaats, duur en inrichting van de praktijktijd". De subkommissie hield zich vooral bezig met het praktijkjaar. Tijdens haar werkzaamheden konkludeerde de subkommissie dat 'een diepgaand wetenschappelijk onderzoek' naar het praktijkjaar noodzakelijk is.

Om het onderzoek te realiseren nam de stuurkommissie m.t.o. begin 1973 contact op met prof. dr. E. Warries voor deelname van het m.t.o. aan het toen op stapel staande h.t.o.-praktijkjaar onderzoek (S.V.O.-project 0258). Om diverse redenen werd besloten het m.t.o. niet op te nemen in het h.t.o.-praktijkjaar onderzoek. Men besloot het m.t.o.-probleem apart te onderzoeken. Het uitstel bleek enkele konsekventies te hebben voor de opzet van het onderzoek. Dit kwam omdat er in het praktijkjaar h.t.o.-onderzoek een nieuwe kijk op het probleem was ontstaan.

3. Opzet van het onderzoek

De subkommissie: "Plaats, duur en inrichting van de praktijktijd" had een aantal zeer concrete vragen, die met wetenschappelijk onderzoek opgelost moesten worden. Men dacht aan vragen als:

- wat is de doelstelling van de praktijktijd?
- hoe lang moet de praktijktijd duren?
- op welk tijdstip moet de praktijktijd in de studieopbouw van het m.t.o. plaatsvinden?
- welke eisen moet men stellen aan stageplaatsen? Hoe moet er begeleid worden?

Zo zijn er meer vragen op te sommen. De vraag is alleen hoe men die vragen met een wetenschappelijk onderzoek moet oplossen.

Gekonstateerd moet allereerst worden dat het praktijkjaar of de stages in het onderwijs vooral een middel zijn om een doel te bereiken. De gestelde vragen gaan over het middel stages. Het heeft geen zin om over het middel alleen te praten binnen de m.t.s.-opleiding. Om de gestelde vragen rationeel te kunnen oplossen, moet eerst bekend zijn wat men met een m.t.s.-opleiding als geheel wil bereiken. Wat zijn de onderwijsdoelstellingen van

de m.t.s.? Die vraag moet eerst beantwoord zijn. Vervolgens kan bekeken worden met welke middelen de doelstellingen bereikt kunnen worden. Men zal proberen de middelen zodanig te kiezen dat men de doelstellingen zo effectief en efficiënt mogelijk kan bereiken. De vragen rond de stages kunnen dus opgelost worden door eerst te bepalen welke onderwijsdoelstellingen de m.t.s. heeft en vervolgens na te gaan voor welk deel van de doelstellingen de stage het beste middel is.

Deze probleemaanpak is besproken met een delegatie van de subkommissie en een vergadering van m.t.s.-direkteuren in april 1974. Men verklaarde zich in grote lijnen akkoord. In het najaar van 1974 is het onderzoek van start gegaan, nadat in de zomer van hetzelfde jaar S.V.O. subsidie had verleend.

Hoe werd de probleemaanpak uitgewerkt? Het is op deze plaats niet mogelijk (en nodig) om de theoretische achtergronden van de probleemaanpak uiteen te zetten. Daarvoor wordt verwezen naar publikaties van de onderzoeksgroep.

Als vertrekpunt voor het doelstellingenonderzoek is gekozen voor het model van Robinsohn^{*)}. De kern van het model wordt gevormd door de keten: situatie → kwalifikatie → kurrikulum-elementen.

De redenering is als volgt. Het onderwijs leidt op voor latere situaties, waarin men komt te verkeren. Bijvoorbeeld de beroeps-situatie, de privésituatie (in gezin of andere samenlevingsverbanden), de situatie als staatsburger in het openbaar leven of de vrije-tijd situatie.

Het onderwijs probeert de leerlingen adequaat op te leiden voor die situaties. Men moet autonoom kunnen functioneren in die situaties. Om autonoom te kunnen functioneren moet men gekwalificeerd zijn. Men moet de kwalifikatie hebben om handelend te kunnen opereren in de latere situatie. Het onderwijs probeert de kwalifikaties aan te leren. Daarvoor worden bepaalde kurrikulumelementen in het onderwijs opgenomen.

Als men spreekt in termen van doelstellingen en niet in de terminologie van Robinsohn, kan men kwalifikaties vergelijken met onderwijsdoelstellingen van de opleiding^{***)}.

Het onderzoek is erop gericht de situaties van afgestudeerden in kaart te brengen. Eveneens wordt geprobeerd informatie te verzamelen over de erbij behorende kwalifikaties.

*) Robinsohn, S.R. Bildungsreform als Revision der Curriculum
Neuwied am Rhein: Luchterhand, 1967

***) Het is ook te verdedigen kurrikulumelementen te karakteriseren als onderwijsdoelstellingen. De keuze is afhankelijk van het specificatienivo dat men wenst.

Centrale thema's bij de doelstellingenproblematiek zijn: het zoeken, uitzoeken en beargumenteren van doelstellingen. Anders gezegd: het inventariseren, selekteren en legitimeren van doelstellingen. In de geschetste aanpak; van situaties naar kwalifikaties en kurrikulumelementen, komen de drie thema's aan de orde. De inventarisatie vindt zijn oorsprong in een analyse van de latere situaties en daarbij behorende kwalifikaties. Nadat de situaties en kwalifikaties in kaart zijn gebracht, ligt er de informatie op tafel, die gebruikt kan worden om beslissingen te kunnen nemen over onderwijsdoelstellingen. Er kan op grond van de informatie beslist worden welke doelstellingen nagestreefd moeten worden.

In de beslissingsfase vindt de selectie van doelstellingen plaats. De doelstellingen kunnen worden gelegitimeerd doordat er consensus bestaat over de procedure waarlangs men de doelstellingen heeft bepaald. Het onderzoek speelt een belangrijke rol bij de inventarisatie. De selectie is vooral een aangelegenheid van het onderwijs zelf. Onderzoek kan alleen de informatie aandragen voor een zo rationeel mogelijke keuze. De legitimering wordt verkregen door de manier (procedure) waarop in het onderzoek de valide en betrouwbare informatie verzameld én de wijze waarop de doelstellingen geselecteerd worden.

4. Uitwerking

Het onderzoek bestaat uit een aantal voconderzoeken en het eigenlijke onderzoek. De vooronderzoeken hadden twee hoofdaksenten.

- a. onderzoek naar doelstellingen en leerplannen op m.t.s.-en;
- b. kwalitatief onderzoek naar functies, waarin m.t.s.-ers terecht komen.

Het onderzoek naar doelstellingen en leerplannen op de m.t.s. gaf een inzicht in de stand van het 'doelstellingendenken' en in de doelstellingen, die men op de m.t.s. probeert na te streven. Het kwalitatieve onderzoek naar functies van m.t.s.-ers had als ingang de verzameling van advertenties, waarin m.t.s.-ers gevraagd werden.

Daarna vond een schriftelijke ondervraging plaats van de bedrijven, waarin m.t.s.-ers werkten. Door het onderzoek werd een inzicht verkregen in de aard van de functies, waarin m.t.s.-ers komen te werken.

De kern van het onderzoek bestaat uit een enquêtering van afgestudeerden en afnemers van afgestudeerden. De laatste groep verdient enige toelichting. Onder afnemers van afgestudeerden verstaan wij personen en instanties, die met m.t.s.-ers werken, die m.t.s.-ers in dienst hebben, of verder opleiden.

Door de ondervraging van de afgestudeerden zelf en de afnemers van afgestudeerden wordt beoogd een intersubjectief beeld te krijgen van de situatie en kwalifikaties van m.t.s.-ers.

Een punt is nog vermeldenswaard in de uitwerking van het doelstellingenonderzoek. De kritici van de methode, die gebruikt wordt door ons; situaties → kwalifikaties → kurrikulumelementen, wijzen op het volgende. Door het onderwijs te baseren op de huidige situaties loopt men het gevaar konserverend te werk te gaan. De konserverende werking heeft drie aspecten.

- a. Men sluit aan bij de huidige situatie terwijl de leerlingen worden opgeleid voor de toekomstige situaties.
- b. In de beslissingsfase wordt vaak uitgegaan van de "gemiddelde" situatie -de grauwe middenmoot-, terwijl het onderwijs in bepaalde gevallen juist niet op het gemiddelde gericht moet zijn.
- c. In de gekozen strategie loopt men het gevaar dat het onderwijs zich aanpast aan de maatschappij, en haar autonome 'veranderingsfunctie' daardoor uit het oog verliest.

De aspecten, die onder b. en c. genoemd zijn, komen vooral aan de orde in de beslissingsfase over doelstellingen. Zij hebben geen directe konsekventies voor het onderzoek, dat zich vooral in de inventarisatiefase bevindt.

Punt a. is voor het onderzoek gewichtloos. Om de kritiek te ondervangen is geprobeerd om met vormen van toekomstonderzoek een beeld te krijgen van de toekomstige situatie. Dat is gestrand. De redenen blijven hier achterwege. In de plaats van toekomstonderzoek is toen gekozen voor een knelpuntenanalyse van de situatie van de m.t.s.-er. Wat houdt dat in? De vooronderstelling, die aan de knelpuntenanalyse ten grondslag ligt, is dat mensen in de toekomst de aangelegenheden waar feiten en wensen sterk uiteenlopen willen veranderen. Zij streven erna om in de toekomst de feiten met de wensen te verenigen. Een knelpunt hebben wij omschreven als een onderwerp of aangelegenheid waar feiten en wensen sterk uiteenlopen. Door nu de knelpunten in de situatie van m.t.s.-ers op te sporen, wordt informatie verkregen over mogelijke toekomstige doelstellingen: De doelstelling namelijk om het knelpunt op te heffen. Soms zal het onderwijs daarin een bijdrage kunnen leveren, andere keren niet. Het onderwijs kan op die manier enig houvast krijgen in de keuze van mogelijk nieuwe doelstellingen.

5. Uitbreiding

Begin 1976 is het onderzoek uitgebreid. Die uitbreiding had betrekking op de beginsituatie van de m.t.s. In dit jaar wordt een probleemanalyse van de beginsituatie gemaakt op de m.t.s. Het is de bedoeling om de knelpunten in de beginsituatie in kaart te brengen.

Dat is o.a. van belang met het oog op:

- systematische leerplanontwikkeling voor het m.t.o.
- de veranderde instroom op het m.t.o. en
- plannen voor verbreding van de instroom van het m.t.o.

Na de probleemanalyse kan gewerkt worden aan oplossing van de knelpunten in de beginsituatie.

6. Relatie met het veld

De onderzoeksgroep heeft een relatie met het veld. Er is een aantal argumenten om een relatienetwerk met het veld te onderhouden. Het belangrijkste argument is eigenlijk heel voor de hand liggend. Het onderzoek probeert een bijdrage te leveren in de oplossing van het probleem van de m.t.s.-en. Het is niet ons probleem maar een m.t.s.-probleem. Doordat het vraagstuk elders ligt, is er een afstand tussen degenen, die het probleem helpen op te lossen en degenen, die het probleem hebben. Die afstand moet overbrugd worden door een kommunikatiekanaal te scheppen. Het kommunikatiekanaal heeft gestalte gekregen in een relatienetwerk. In het relatienetwerk wordt gesproken en medebeslist over de voortgang en de richting van het onderzoek.

In het relatienetwerk hebben alle scholing zitting, die betrokken zijn bij het onderzoek. Per school zijn er vertegenwoordigers voor de bouwkunde, elektrotechniek en werktuigbouwkunde afdelingen. In totaal zijn er + 180 vertegenwoordigers. Omdat deze groep te groot is om mee te vergaderen is het land verdeeld in zes regio's. Elke regio heeft drie afgevaardigden, één voor bouwkunde, één voor elektrotechniek en één voor werktuigbouwkunde, in een landelijke commissie. In de landelijke commissie zitten driemaal zes is achttien personen. Daaraan toegevoegd enkele vertegenwoordigers van de stuurcommissie m.t.o.

Het hele relatienetwerk heeft de naam "klankbordstructuur" meekregen. Om deze klankbordstructuur goed te laten functioneren is een kontaktpersoon aangetrokken.

P u b l i k a t i e s

M.T.O.-doelstellingenonderzoek - voortgangsrapport nummer 1.
Oktober 1974 - april 1975.

M.T.O.-doelstellingenonderzoek - voortgangsrapport nummer 2.
Mei 1975 - september 1975.

Researchrapport nummer 4. De werkkringen van M.T.S.-ers. Door drs. P. van Weert.

Researchrapport nummer 5. De vragenlijst van afgestudeerde M.T.S.-ers. Door ir. P. Smets.

Verslag landelijke M.T.S.-vergadering 29 januari 1975.

De werkkringen van M.T.S.-ers; resultaten van een enquête onder bedrijven. Door drs. P. van Weert.

De functie van M.T.S.-ers; een inhoudsanalyse van advertenties. Door drs. P. van Weert.

Resultaten van de M.T.S.-enquête; een enquête, gehouden over doelstellingen, leerplannen en problemen in het M.T.O. Door J. ter Haar.

De werksituatie van M.T.S.-ers; gesprekken met bedrijven.
Samenvatting door drs. P. van Weert.

Een onderzoek naar de werkkringen van M.T.S.-ers. Door drs.
P. van Weert.

Probleemanalyse van de beginsituatie van de M.T.S. Door ir.
P. Smets.

Diskussienota over plaats en duur van stages in het M.T.O.
Door prof. dr. E. Warries, ing. F.J.H. Mertens, ir. P. Smets
en drs. P. van Weert.

M.T.O.-doelstellingenonderzoek; paper voor de O.R.D. '76.
Door ing. F.J.H. Mertens en ir. P. Smets.

Projekt : 0353 Onderzoek Gemeentelijk Onderwijsbeleid
Uitvoering : Stichting Research Instituut voor het Onder-
wijs in het Noorden te Groningen
Projektleiding : C.B. Raaymakers, M.M. Roffel-Rijzinga en
K. Viets
Tijdsduur : juli 1975 - december 1976

1. Aanleiding

Tijdens de uitvoering van eerdere onderzoeken en in gesprekken met gemeentebesturen is gebleken dat er op het niveau van het lokale onderwijsbeleid verschillen bestaan in de wijze waarop dit beleid tot stand komt en wordt uitgevoerd. Daartegenover staat de ook in gemeentekringen veel gehoorde uitspraak, dat de centralistische onderwijsstructuur in Nederland nauwelijks ruimte biedt voor het voeren van een eigen beleid op lokaal niveau. Gezien de discussie, die ook in onderwijskringen gevoerd wordt over een zekere decentralisering en democratisering van het overheidsbeleid én gezien het feit, dat zowel op beleidsniveau als in de theorievorming over onderwijsbeleid weinig aandacht geschonken wordt aan het lokale bestuur, lijkt het van belang een nader onderzoek te doen naar de manier waarop lokale overheden hun onderwijsbeleid vormgeven. Uit het bovenstaande volgt tevens dat vanwege de geringe kennis van deze problematiek een beschrijvend karakter voor het onderzoek gewenst is.

2. Achtergrond

De ontwikkeling in de taakopvatting van de centrale overheid ten opzichte van het onderwijs van een passief naar een meer

aktief en planmatig onderwijsbeleid heeft konsekventies voor het lokale onderwijsbestuur. Deze zijn tevens aan te merken als probleemgebieden voor de lokale beleidsvoering m.b.t. onderwijs.

- de bestuurlijke organisatie van het onderwijs.

Deze bestuurlijke organisatie wordt gekenmerkt door een sterke centrale top, het ontbreken van een midden-niveau en een erg versplinterde basis.

Deze situatie gaat gepaard met een onderwijsbeleid, waarin door het beginsel van de gelijkstelling een zware nadruk ligt op de uniformiteit van uitvoering en de centrale controle. Het beginsel van de deelname aan het beleid komt hierdoor in de verdrinking, waardoor aanpassing van het beleid aan de plaatselijke omstandigheden moeilijk te realiseren is.

- de bestuurskracht op het lokale niveau.

Een konstruktief onderwijsbeleid vereist naast juridisch administratieve, vooral ook onderwijskundige kennis; in de meeste gemeenten ontbreekt een dergelijke samenstelling van het bestuurlijk en ambtelijk apparaat. De grotere gemeenten beschikken vaak over een gemeentelijke onderwijsinspectie of een beleidsadviseur voor het onderwijs. Voor de kleinere gemeenten (en circa 80 % van de Nederlandse gemeenten behoort tot deze categorie) moet een dergelijke inschakeling van onderwijsdeskundigheid bij de beleidsontwikkeling uitgesloten worden geacht.

- de relatie tussen openbaar en bijzonder onderwijs.

De gemeentelijke overheid is naast overheid ook schoolbestuur voor openbaar onderwijs; beide "rollen" zijn wettelijk - m.n. door het systeem van de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs - nauw met elkaar verweven. Daarnaast is er nog het terrein van de niet-wettelijk geregelde taken, waaronder veelal de lokale beleidsontwikkeling valt. De "dubbelrol"-problematiek heeft te maken met de wettelijke verwevenheid van het schoolbestuurlijk- en het overheidsterrein én met de onduidelijkheid over het feit, wie in welke hoedanigheid participeert op het terrein van de lokale beleidsontwikkeling.

- financiële middelen.

De rijksvergoedingen aan de gemeenten zijn vaak ontoereikend voor de wettelijk verplichte taken. Daarnaast is door de berekeningswijze een groeiend verschil te konstaten in de hoogte van de vergoedingen voor de onderscheiden gemeenteklassen, waardoor een diskrepantie in omvang en peil van de onderwijsvoorzieningen over het land ontstaat. Ongeveer een derde van de gemeenten verkeert - veelal door onderwijsuitgaven - in de positie van tekort-gemeente; van andere gemeenten, die iets extra's voor het onderwijs kunnen uittrekken, vormt het mechanisme van de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs in vele gevallen een remmende faktor.

- inter-gemeentelijke samenwerking.

De toenemende aandacht voor integratie van de diverse onderwijsonderdelen onderling en van het onderwijs en de zgn. buitenschoolse vorming, maakt schaalvergroting veelal noodzakelijk.

Daarmee zijn we aangeland bij de problemen die samenhangen met de herstructurering van het openbaar bestuur; het voert te ver om hier uitgebreid op in te gaan; belangrijk lijkt de konstatering, dat de bestaande bevoegdhedenstructuur de weerstanden lijkt te bevatten om tot ingrijpende veranderingen ervan te komen.

3. Probleem- en doelstelling van het onderzoek

Teneinde inzicht te krijgen in inhoud en opzet van het onderwijsbeleid op lokaal niveau wordt met behulp van onderzoek in een aantal gemeenten een beschrijving gegeven van de wijze waarop men op lokaal niveau het onderwijsbeleid gestalte geeft. Hierbij wordt de beperking aangelegd, dat het gaat om onderwijsbeleid, voor zover dat tot uitdrukking gebracht wordt door of namens het gemeentebestuur en voor zover dat gericht is op de leeftijdsgroep van 0 tot 12-jarigen. Een verdere beperking ligt in de definitie van het begrip beleid.

Van de hierboven genoemde probleemgebieden spelen vooral de bestuurskracht, de relatie tussen openbaar en bijzonder onderwijs en de intergemeentelijke samenwerking een belangrijke rol, alle drie factoren, die op gemeentelijk niveau in verschillende mate kunnen voorkomen. Richtinggevende vraag voor de beschrijving is die naar de verschillen tussen gemeenten in het soort onderwijsbeleid dat gevoerd wordt.

4. Inhoud van het onderzoek

Bij begrip beleid wordt uitgegaan van de volgende omschrijving: beleid is een min of meer weloverwogen streven bepaalde doeleinden met bepaalde middelen in een bepaalde tijdsvolgorde te bereiken (Hoogerwerf). De drie doeleinden-middelen-tijdsvolgorde wordt samengevat met de term "beleidsinhoud". Twee nauw aan de beleidsinhoud te koppelen elementen van de totstandkoming van het beleid, nl. rationalisering en democratisering van beleid zullen eveneens in het onderzoek worden betrokken. Hiermee zijn de centrale begrippen in dit onderzoek aangeduid. De beschrijving richt zich hoofdzakelijk op de beleidsinhoud en in mindere mate op de rationalisering en democratisering van beleid.

Voor de uitwerking van het begrip beleidsinhoud worden een vier-tal terreinen onderscheiden, waarop de gemeente als beleidsvoerder optreedt:

1. het schoolbestuurlijk terrein

Als schoolbestuur van openbaar onderwijs voert de gemeente een beleid m.b.t. het oprichten, instandhouden en opheffen van scholen, m.b.t. personele en materiële voorzieningen en m.b.t. de vaststellingen van het leerplan en lesrooster, het benoemen/ontslaan van onderwijzend personeel en de toelating van leerlingen

2. het terrein van het lokale onderwijsbeleid
Al die maatregelen, die voor het gehele onderwijs in de gemeente gelden en die alleen met een "fiat" van het bevoegd gezag voor bijzonder onderwijs genomen kunnen worden, vallen onder dit beleidsterrein.
Te denken valt hier aan bijzondere maatregelen m.b.t. vervoer van leerlingen, reiskostenvergoedingen voor leerkrachten, de toetreding tot school-advies en begeleidingsdiensten, centrale leermiddelendepots e.d.
3. het terrein van het overheidsbeleid t.a.v. het onderwijs
Dit terrein heeft vooral betrekking op de financiering van het onderwijs (de vaststelling van het bedrag per leerling e.d. en het verlenen van medewerking aan het bijzonder onderwijs) én op het toezicht op het bijzonder onderwijs.
4. het terrein van de eigen beleidsorganisatie
We zullen hierbij m.n. letten op de bestuurskracht en de communicatiepatronen als elementen, die van belang zijn in een beleid t.a.v. de eigen beleidsorganisatie. Maatregelen die in dit verband genoemd kunnen worden zijn bijvoorbeeld het instellen van een ambtelijke onderwijskundige dienst, het instellen of stimuleren van overlegorganen met het onderwijsveld e.d.

Bij de beschrijving zal ook gepoogd worden een empirisch typologie te konstrueren van het begrip beleidsinhoud als samenstel van doelen en middelen.

De beschrijving kan verder met weinig extra "kosten" aan betekenis winnen door opneming van een aantal makkelijk meetbare en relevante grootheden, t.w. de grootte van de gemeente in aantal inwoners, de afstand tot deskundigheid buiten de gemeente, de mate van groei van de gemeente en de politieke kleur van het gemeentebestuur.

5. Betekenis voor het onderwijs

De betekenis van het onderzoek voor het onderwijs ligt vooral in de verwachting, dat m.b.v. de gegevens uit dit onderzoek een beter inzicht ontstaat in de factoren, die rol spelen op het niveau van het lokale onderwijsbeleid. Deze informatie lijkt m.n. van belang voor een meer gefundeerde besluitvorming over de manier waarop een zekere democratisering en decentralisering van het landelijke overheidsbeleid gerealiseerd kan worden.

6. Opzet en fasering van het onderzoek

Gezien het feit dat - voor zover wij dat kunnen nagaan - er weinig feitenmateriaal aanwezig is over het onderwijsbeleid op gemeentelijk niveau, is gekozen voor een opzet, waarin toegewerkt wordt naar een verdere toespitsing en precisering van de onderhavige problematiek.

De volgende fasering is daarbij aangebracht.

Op dit moment (april 1976) worden de voorbereidingen afgesloten en gaat gestart worden met het vooronderzoek in een grote en een kleine gemeente. De informatie uit het vooronderzoek is vooral bedoeld om een beoordeling van het begrippekader en de te hanteren informatiebronnen mogelijk te maken. Aanvullende informatie hiervoor wordt in deze fase verkregen door een bestudering van het archief van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Het vooronderzoek per gemeente heeft het karakter van een case-study, waarin na een oriëntatie op de gemeente en haar beleid een aantal vraaggesprekken gevoerd worden met de verantwoordelijke beleidsfiguren en met een aantal meer externe, maar ter zake deskundige personen (bijvoorbeeld de inspektie).

De rapportage van dit vooronderzoek in twee gemeenten en de aanvullende informatie uit het VNG-archief zullen tesamen met verdere literatuurstudie de basis vormen voor eventuele aanpassing en herziening van inhoud en opzet van het onderzoek. Na deze evaluatie-fase volgt het eigenlijke onderzoek, waarin beschrijvende hypothesen getoetst zullen worden, die in de beide voorgaande fasen hun definitieve formulering gekregen hebben.

Vanuit de voorgaande fasen is naar verwachting een zodanige ordening in de onderhavige problematiek aangebracht, dat het mogelijk is om sterk voorgestruktureerde data-verzamelingstechnieken te hanteren. Het onderzoek zal het karakter hebben van een sample-survey bij de Nederlandse gemeenten, gestratificeerd naar de grootte van de gemeente. Per gemeente zullen, naar het zich laat aanzien, meerdere informatiebronnen gehanteerd worden.

De sterke voorstrukturering vergemakkelijkt de machinale verwerking van het feitenmateriaal. Bij de verwerking zullen - gezien o.a. de beoogde constructie van typen van beleid - m.n. multivariate technieken gebruikt worden.

De totale tijdsduur van het onderzoek, inclusief de eindrapportage wordt geschat op 23 maanden gerekend vanaf 1 februari 1976 loopt het onderzoek tot en met december 1977.

Project : 0371 Ontwikkeling van instrumenten voor de meting van de interacties tussen instructiestijlen en leerlingkenmerken

Uitvoering : Stichting Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch

Projectleiding : A.F.M. Verhoeven en Chr.G.J. Michels

Tijdsduur : september 1975 - januari 1977

1. Inleiding

Dit NIVOR-project is het tweede project in het kader van het onderzoeksprogramma "Interacties tussen instructiestijlen en

leerlingkarakteristieken m.b.t. het lesrendement bij het Havo". Voorgaande projekten in deze reeks waren de S.V.O.-projekten 0111, 0208 en 0256. Hielden voorgaande projekten zich bezig met de bepaling van doceerstijlen en leerlingkenmerken, dit projekt is gericht op de ontwikkeling van het instrumentarium waarmee het effect van verschillende typen docenten op verschillende typen leerlingen kan worden gemeten. In de onderzoeksreeks wordt de problematiek van differentieële doceereffekten bestudeerd volgens het Aptitude - Treatment Interaction (ATI) model, waarbij niet alleen hoofdeffecten van doceerstijlen op leren, maar ook de interactie tussen st. en leren worden nagegaan.

2. Projektfasen

M e t h o d e n i n v e n t a r i s a t i e

Nagegaan wordt met behulp van welke methoden de vakken Engels, Wiskunde en Natuurkunde in 2-havo worden gegeven. Daar de leerstofkeuze waaraan het doceerstijlenprobleem wordt onderzocht zo dicht mogelijk moet blijven bij de natuurlijke situatie zullen alleen scholen aan het vervolgonderzoek mee kunnen doen waarvan de aldaar werkende docenten op één noemer zijn te brengen qua leerstof.

D o e l s t e l l i n g e n i n v e n t a r i s a t i e

Voor de genoemde vakken wordt nagegaan wat de school als onderwijsdoelstellingen hanteert in een bepaalde periode van het schooljaar voor het niveau 2-havo. Deze doelstellingen worden gespecificeerd in konkrete gedragmogelijkheden, gekoppeld aan konkrete leerstofelementen.

T o e t s o n t w i k k e l i n g

Op de aldus omschreven specifieke onderwijsdoelstellingen worden toetsen ontwikkeld, die zullen worden gebruikt in het vervolgonderzoek.

P e r s p e k t i e f v a n d i t p r o j e k t

De afsluiting van de onderzoeksreeks zal worden gevormd door een vervolgprojekt dat het "Afstemmingsprojekt" wordt genoemd. De in de voorgaande onderzoeken ontwikkelde elementen worden in het Afstemmingsprojekt samengevoegd in één kader: aan een groep docenten en leerlingen worden tegelijk doceerstijlen, leerlingkenmerken en cognitieve zowel als niet-cognitieve lesrendementsaspecten gemeten.

T y p e r i n g v a n h e t a t i - o n d e r z o e k

De onderzoeksreeks die door de S.V.O. sinds 1969 wordt gesubsidieerd, is een van 's werelds breedst opgezette onderzoeken van dit type.

Experimentele zowel als korrelatieve onderzoeksaspecten worden in dit type verenigd, d.w.z. zowel hoofd- als interactie effecten van bepaalde instructiewijzen (treatments) worden vastgesteld. De konklusies uit dit type onderzoek betreffen niet alleen een algemene waardering van instructiewijzen (welke is beter), maar ook de voorwaarden waaronder de instructiewijzen optimaal effect hebben (bijvoorbeeld voor wie is ze beter). Dit type onderzoek is bijzonder geschikt om de differentiatieprincipen in het onderwijs te toetsen.

O n t w i k k e l i n g s w e r k

Het huidige ATI-onderzoek vindt plaats in een periode waarin de methodologie van het onderzoek nog niet gestabiliseerd is. Tegelijk met de uitvoering van de projecten vindt regelmatig methodologische bezinning op de vorm van het onderzoek plaats. Bovendien blijkt dat het huidige instrumentarium nodig voor de uitvoering van het ATI-onderzoek m.b.t. doceerstijlen onvoldoende is.

Zowel observatiemethoden als tests werden in ontwikkeling genomen om dit onderzoek uit te voeren.

Het is te verwachten dat na het Afstemmingsproject, waarin verschillende typen docenten op effect worden vergeleken, in Nederland ook ATI-onderzoek zal worden uitgevoerd met betrekking tot differentiële effecten van verscheidene andere instructievariëaties.

OVERZICHT VAN DEEL- EN EINDRAPPORTEN
UITGEBRACHT IN 1975.

8

In totaal werden in het verslagjaar 35 eindrapporten
over door de Stichting gesubsidieerde projecten uit-
gebracht.

Project 033

Boomsma, G.

Rekenen in het basisonderwijs (116 blz. + samenvatting)
Amsterdam, Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch
van de Universiteit.

Project 089

Postma, L. e.a.

Deelrapport I: Een theorie voor het analyseren van problemen
(55 blz.)

Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Postma, L. e.a.

Deelrapport IV: Onderzoek curriculum leerlingen Deel II (202 blz.
+ bijlagen)

Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Bartelds, Chr.

Leren door te doen (170 blz.)

Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Project 0713B

Dirkzwager, A.

Computer Assisted Instruction (C.A.I.)

Programmering van "Responsive Environments" (51 blz. + bijlagen)

Amsterdam, Psychologische Research Laboratorium aan de Vrije
Universiteit.

Project 0133

Projekt Kleuter- en Basisonderwijs ten plattelande.

Band 1 276 blz.

Band 2 bijl. 1-8

Band 3 bijl. 9-13

Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Project 0149

Tommers, M.J.C.

Deelrapport IV: Onderzoek naar de samenhang tussen het haptisch
onderscheidingsvermogen, de verbale intelligentie en het lezen van
brailleschrift bij blinde kinderen (173 blz.)

Nijmegen, Vakgroep Onderwijskunde van de subfaculteit der Pedago-
gische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universi-
teit.

Project 0225

Knibbeler, W.J.M.

Deel III: Persoonsvariabelen bij het leren van een vreemde taal,
onderzoek naar het Leraarlose Taalleren bij volwassenen (100 blz.)
Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Katholieke
Universiteit.

Project P228

Dun, R. van.

Deelrapport IIIa: Wereldoriëntatie. Analyse van enkele Nederlandse Curricula (177 blz. + bijlagen)

Utrecht, Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit, afdeling Onderwijsresearch.

Jansen, H. en R. van Dun.

Deelrapport IIb: Wereldoriëntatie. Analyse van enkele Engelstalige Curricula (128 blz. + bijlagen)

Utrecht, Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit, afdeling Onderwijsresearch.

Jansen, H. en A. Koekkoek.

Deelrapport IIIc: De leergangsvernieuwingsbeweging in Engeland (25 blz. + bijlagen)

Utrecht, Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit, afdeling Onderwijsresearch.

Project 0232

Wit, H.F. de

Een betekenis-analyse van Onderwijspsychologische Taalsystemen (367 blz.)

Amsterdam, Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit.

Project 0237

Veenman, S.A.M.

De Kognitieve Versie van de Minikursus Effektief Vragen Stellen (140 blz.)

Nijmegen, Vakgroep Onderwijskunde van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit.

Project 0241

Hagen, A. en A. Vallen.

Deelrapport I: De sociolinguïstische studie van dialect-standaard-taalsituaties. Een literatuuronderzoek (110 blz.)

Nijmegen, Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde aan de Katholieke Universiteit.

Hagen, A. en A. Vallen.

Deelrapport II: Empirische benaderingen van de taalvaardigheid van een groep van huis uit dialectsprekende kleuters en eerste klassers (73 blz.)

Nijmegen, Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde aan de Katholieke Universiteit.

Stijnen, P.J.J.

Deelrapport III: het van huis uit spreken van dialect en onderwijs. Een literatuurstudie (48 blz.)

Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Project 0241

Stijnen, P.J.J.

Deelrapport IV: leerkrachten over het spreken van dialect in verband met onderwijs in Kerkrade (59 blz. + vragenlijst)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Stijnen, P.J.J.

Deelrapport V: taalgebruik, sociaal milieu en schoolresultaten (86 blz. + bijlagen)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Hagen, A., P.J.J. Stijnen en A. Vallen.

Dialekt en onderwijs in Kerkrade (73 blz.)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch en de Nijmeegse Centrale voor Dialect- en Naamkunde aan de Katholieke Universiteit.

Project 0249A

Claessen, J.F.M., P.A.A.M. Biermans-Bressers en A.H.W.M. Pelkmans.
Deel I: Voorstudie over behoeften aan kennis van vreemde talen inventarisatie van nederlands onderzoek (1965-1974) over onderwijs in vreemde talen. Literatuur die over de beginleeftijd voor vreemde-talenonderwijs ()
Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Sociologie.

Claessen, J.F.M., J.A.M. Oud-de Glas, N.M.B. Oud-de Glas en A.J. Mens.
Studies over het onderwijs in de moderne vreemde talen deel II: Moderne vreemde talen in examenpakketten van het AVO; een onderzoek onder scholen en leerlingen naar de determinanten van de keuze van moderne vreemde talen in examenpakketten (230 blz. + bijlagen)
Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Sociologie.

Project 0249B

Claessen, J.F.M. en M.M.B. Oud-de Glas.
De keuze van moderne vreemde talen in examenpakketten van AVO-leerlingen.
Samenvatting van een onderzoek onder scholen en leerlingen (32 blz.)
Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Sociologie.

Project 0249C

Oud-de Glas, M.M.B. en J.F.M. Claessen.
Deel III: Het omschrijven van gebruik van moderne vreemde talen. Studies over het onderwijs in de moderne vreemde talen (71 blz. + bijlagen)
Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Sociologie.

Project 0254

Nas, G.L.J.

Toetsing en beoordeling van schrijfwaardigheid in het Frans, Duits en Engels. Verslag van een project ten behoeve van het schoolonderzoek m.a.v.o., ha.v.o. en v.w.o. (79 blz. + bijlagen)
Utrecht, Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Rijksuniversiteit.

Project 0256

Stemerding, G.J.
Regrati (31 blz.)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Elzinga, C.H.
Methodologisch-statistische aanbevelingen voor het afstemmings-
projekt (18 blz.)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Project 0257

Sandbergen, S.
Afsluiting van de eerste fase van het onderzoek beoordeling van
leerboeken (85 blz. + bijlagen)
Amsterdam, Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psycho-
logie aan de Universiteit.

Project 0260

Wouters, P.A.M., W.M.G. Houx en L.J. Lequin-van Wijk.
Observatie lesgedrag - verslag van het samenstellen van een train-
ningscursus (78 blz.)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Houx, W.M.G.
Verslag van de produktbegeleidingskommissie (11 blz.)
Nijmegen, Nijmeegs Instituut voor Onderwijsresearch.

Project 0261A

Ahlers, J.
Peuters en kleuters - van kindercentrum tot kleuterschool (71 blz.)
Amsterdam, Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch
van de Universiteit;
Amsterdam, Stichting Kreche en Wetenschap.

Project P263

Haanstra, F.
De Middenschool, en dan? (29 blz. + voorwoord)
Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Koster, K.B.
Struktuur en interne organisatie van het onderwijs aan 3 à 4-16
jarigen (72 blz. + bijlagen)
Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Riddersma, H.
Middenschool: integratie tussen algemeen vormend onderwijs en be-
roepsgericht onderwijs (57 blz.)
Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Wissema, N.
Selektieprocedure bij toelating tot - en in een middenschool.
Samenvattend overzicht over hetgeen in de voorstudie hiervoor is
verzameld (26 blz. + voorwoord)
Groningen, Research Instituut voor het Onderwijs in het Noorden.

Project 0270

Mónks, F.J. en C.F.M. van Lieshout.
Stimulering van de sociale ontwikkeling in het onderwijs
Deel 1: Algemeen rapport (26 blz.)
Nijmegen, Vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke
Universiteit.

Leckie, G.
Ontwikkeling van sociale cognitie. Een ontwikkelingsmodel voor
rolnemingsvaardigheid bij kinderen (dissertatie) (192 blz. +
bijlage)
Nijmegen, Vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke
Universiteit.

Smits-van Sonsbeek, B en P.P.J. Smits.
Stimulering van de sociale ontwikkeling in het onderwijs
Deel 4: Programma ter stimulering van de sociale ontwikkeling in
de kleuterschool en de eerste drie klassen van de basisschool (83
blz.)
Nijmegen, Vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke
Universiteit.

Leckie, G., P.P.J. Smits, B. Smits-van Sonsbeek, E. Wentink en
T.G.M.N. Buis.
Stimulering van de sociale ontwikkeling in het onderwijs
Deel 5: Het effect van een sociaal stimuleringsprogramma op rol-
nemingsvaardigheid, altruïsme, empathie, agressie, kooperatie en
kompetitie, sociometrische status, veldafhankelijkheid en spreek-
vaardigheid (50 blz.+ bijlage: Rapport ten behoeve van de deelne-
mende scholen)
Nijmegen, Vakgroep Ontwikkelingspsychologie aan de Katholieke
Universiteit.

Project 0279

Carpay, J.A.M. en C.F. van Parreren.
"In Moskou en Leningrad" (64 blz. + bijlage)
Utrecht, Psychologisch Laboratorium aan de Rijksuniversiteit.

Project 0281

Werkgroep Onderwijsresearch.
"Onderwijsresearchdag 1974" (488 blz.)
Amsterdam, Stichting Werkgroep Onderwijsresearch.

Project 0284

Montens, F.
Bijdrage tot de inhoudsanalyse van vier cursussen Frans (84 blz. +
bijlagen)
Leiden, Talenlaboratorium aan de Rijksuniversiteit.

Project 0290

Levelt, P. en L. Petri-Teixeira de Mattos.
Een onderzoek naar het NOT-programma wiskunde voor de tweede klas
basisschool (120 blz. + bijlagenboek)
Amsterdam, Instituut voor Cognitie-Onderzoek aan de Universiteit.

Project 0293

Wit, G. de.

Deel III: Schoolonderzoekmethoden voor het vak Nederlands op het h.a.v.o.

Enkele examenopvattingen: theorie en praktijk (36 blz. + bijlage)
Amsterdam, Stichting Research Instituut voor de Toegepaste Psychologie aan de Universiteit.

Project 0298

Aarnoutse, C.A.J.

Enkele aspecten van lezen en leesonderwijs (250 blz.)

Nijmegen, Vakgroep Onderwijskunde van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Katholieke Universiteit.

Project 0301

Bronkhorst, H.

Eindverslag over het vooronderzoek van het "Onderzoek naar opvattingen over opvoedend handelen van leidsters in kindercentra en kleuterscholen en hun opleiders" (14 blz.)

Amsterdam, Stichting Kohnstamm-instituut voor Onderwijsresearch van de Universiteit.

Project 0305

Prakke, M.

Inventarisatie van Managementproblemen van Scholengemeenschappen (66 blz. + bijlagen)

's-Gravenhage, (NIVE) Nederlandse Vereniging voor Management.

Project 0306

Greevenbroek, A.M.

Stafopbouw geïntegreerde kleuter- en lagere school met doorbroken jaarklassensysteem (89 blz. + bijlagen)

Leiden, Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit.

Project 0312

Plas, P.L. van der.

Vorbereidende studie met betrekking tot het Effect van Taakgericht Leerkrachtgedrag (91 blz.)

Leiden, Intersubfacultaire Vakgroep Onderwijskunde uitgaande van de subfaculteit der Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de subfaculteit der Psychologie van de Rijksuniversiteit.

Project 0356

Werkgroep Onderwijsresearch.

"Onderwijsresearchdagen 1975" (455 blz.)

Amsterdam, Stichting Werkgroep Onderwijsresearch.

Project 0349

Knibbeler, W.

Verslag van het Vierde AILA-Congres, gehouden te Stuttgart van 25-30 augustus 1975 (10 blz.)

Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Katholieke Universiteit.

Project 0357

Knibbeler, W.

Kwantitatieve analyse van een cursus frans (65 blz.)

Nijmegen, Instituut voor Toegepaste Taalkunde aan de Katholieke Universiteit.

Project 0359

Voorde, H.H. ten.

Studiereis ter oriëntatie van huidige en toekomstige ontwikkelingen in het scheikundeonderwijs (7 blz. + bijlagen)

Enschede, H.H. ten Voorde.

Project 0368

Creemers, B., W. Hoeben, M. Hoogwegt, K. Meijer, E. Wardenaar en M. Buddingh.

Onderzoek naar de CURVO-strategie. Opzet en uitwerking (121 blz. + bijlagen)

Utrecht, Instituut voor Pedagogische en Andragogische Wetenschappen van de Rijksuniversiteit, afdeling Onderwijsresearch.